

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

και

**ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΥΠΟΜΝΗΜΑ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ**

της Κατερίνας Κωστίου

ΠΑΤΡΑ 2011

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1. ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

I. Σπουδές-Ακαδημαϊκοί τίτλοι	2
II. Ακαδημαϊκή επαγγελματική δραστηριότητα και σχετική προϋπηρεσία	3
III. Οργάνωση συνεδρίων-Συμμετοχή σε Επιτροπές-Συναφής δραστηριότητα...	5
IV. Πανεπιστημιακή διδακτική εμπειρία-ερευνητικά προγράμματα- επίβλεψη διατριβών-Διοικητικό έργο.....	6

2. ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΕΝΟ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΕΡΓΟ-ΣΥΝΕΔΡΙΑ-ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

A. Διατριβή.....	13
B. Μονογραφίες.....	13
Γ. Αυτοτελείς εκδόσεις	14
Δ. Επιμέλειες	15
E. Μελέτες και άρθρα	15
ΣΤ. Βιβλιοκριτικά δοκίμια	19
Z. Βιβλιοκρισίες σε φιλολογικά περιοδικά	20
Υπό δημοσίευση	21
H. Συμμετοχή σε διεθνή και ελληνικά συνέδρια-σεμινάρια-διαλέξεις	22
Θ. Συναφείς δραστηριότητες.....	29
I. Μεταφράσεις	33

3. ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

A. Διατριβή	35
B. Μονογραφίες.....	36
Γ. Αυτοτελείς εκδόσεις	39
Δ. Επιμέλειες	44
Ε. Μελέτες και άρθρα	45
ΣΤ. Βιβλιοκριτικά δοκίμια	64
Ζ. Βιβλιοκρισίες σε φιλολογικά περιοδικά	67
4. ΥΠΟ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ	71
5. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΙΚΟ ΕΡΓΟ ΣΕ ΕΞΕΛΙΞΗ	74
6. ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΑΛΛΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ ΣΕ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΜΟΥ	77

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Όνοματεπώνυμο: Κατερίνα Κωστίου

Τόπος και έτος γέννησης: Βόλος, 1960

Οικογενειακή κατάσταση: Έγγαμη–μητέρα ενός κοριτσιού 14 χρόνων

Διεύθυνση κατοικίας: Ειρήνης και Φιλίας 8-Άγιος Βασίλειος Πατρών

Διεύθυνση οικογενειακής κατοικίας: Ομήρου 2-Νέα Σμύρνη-17121, Αθήνα

Τηλέφωνα: 2610 969321, 210 9330070

Φαξ: 2610 996159, 210 9330070

E-mail: kostiou@upatras.gr, ataka@tee.gr

I. ΣΠΟΥΔΕΣ-ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΙ ΤΙΤΛΟΙ

- 1978:** Δημόσιο Γυμνάσιο θηλέων Βόλου. Απολυτήριο γυμνασίου (βαθμός: 19 και 7/12).
- 1983:** Φιλοσοφική Σχολή Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Τομέας Μεσαιωνικών και Νεοελληνικών Σπουδών: Λήψη πτυχίου (βαθμός: λίαν καλώς).
- 1984-1985:** School of English and American Studies, University of East Anglia. Υποτροφία Δήμου Θεσσαλονίκης. Μεταπτυχιακό σεμινάριο σε θέματα λογοτεχνικής κριτικής.
- 1986-1988:** Συμμετοχή σε μεταπτυχιακό σεμινάριο του Μ.Ι.Ε.Τ. (Μορφωτικού Ιδρύματος Εθνικής Τραπέζης) με θέμα τη Νεοελληνική Κριτική, το οποίο οργάνωσε και διηύθυνε ο καθηγητής Γ. Π. Σαββίδης. Η εργασία συμμετοχής μου στο σεμινάριο αφορούσε τη λειτουργία του κριτικού λόγου στα Επτάνησα την περίοδο του Ρομαντισμού.
- 1990:** Φιλοσοφική Σχολή Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Τομέας Μεσαιωνικών και Νεοελληνικών Σπουδών: Μεταπτυχιακό δίπλωμα με βαθμό άριστα (τη Συμβουλευτική Επιτροπή αποτέλεσαν οι καθηγητές Πάν. Μουλλάς, Γ. Κεχαγιόγλου και Νικηφόρος Παπανδρέου). Εργασίες: 1) *Εργογραφία-Βιβλιογραφία του ποιητή Γ. Θ. Βαφόπουλου*, η οποία εκδόθηκε από το Κέντρο Ιστορίας του Δήμου Θεσσαλονίκης (σ. 140). 2) *Το Κρατικό Θέατρο Θεσσαλονίκης (1943-1945)* (σ. 210). 3) *Ζακύνθιος Ανθών και Ποιητικός Ανθών*. (βλ. Ε.9, Ηα. 29)
- 1990-1995:** Φιλοσοφική Σχολή Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Τομέας Μεσαιωνικών και Νεοελληνικών Σπουδών: Δατριβή επί διδακτορία με βαθμό «άριστα ομοφώνως». Εισηγητική επιτροπή: Παν. Μουλλάς, Γ. Κεχαγιόγλου και Χ. Λ. Καράογλου. Θέμα: *Η ποιητική της Ανατροπής: σάτιρα, ειρωνεία, παρωδία, χιούμορ στο αφηγηματικό έργο του Γιάννη Σκαρίμπα* (βλ. Α).
- Ξένες γλώσσες:** Αγγλικά, Γαλλικά.

II. ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΣΧΕΤΙΚΗ ΠΡΟΫΠΗΡΕΣΙΑ

- 1980-1984:** Ταξινόμηση του αρχείου του ποιητή Γ. Θ. Βαφόπουλου. Προετοιμασία των βιβλιοθηκών του Βαφοπούλειου Πνευματικού Κέντρου με εργασιακή σχέση πλήρους απασχόλησης.
- 1984-1985:** Συμμετοχή σε εξετάσεις του Δήμου Θεσσαλονίκης για την πλήρωση οργανικών θέσεων σε βιβλιοθήκες (Πέτυχα δεύτερη στη σειρά). Μετάβαση στην Αγγλία με υποτροφία του Δήμου Θεσσαλονίκης για την απόκτηση εμπειρίας στη μηχανοργάνωση βιβλιοθηκών και την οργάνωση πολιτιστικών κέντρων. Εργασία σε διάφορες βιβλιοθήκες και πολιτιστικά κέντρα (Δημοτική Βιβλιοθήκη του Norwich, Πανεπιστημιακή Βιβλιοθήκη του University of East Anglia, Κέντρο επιμόρφωσης Wensum Lodge στο Norwich, Δημοτική βιβλιοθήκη του Bury St. Edmunds, Barbican Center στο Λονδίνο).
- 1985:** Βαφοπούλειο Πνευματικό Κέντρο Δήμου Θεσσαλονίκης. Υπεύθυνη των βιβλιοθηκών με κύρια ευθύνη την επιλογή βιβλίων.
- 1986:** Κέντρο Ιστορίας Θεσσαλονίκης (Κ.Ι.Θ.): Μετάταξη λόγω προαγωγής: οργάνωση του νεοσύστατου Κ.Ι.Θ. με κύρια ευθύνη τον εντοπισμό και τη συλλογή αρχαιακού ή άλλο υλικό ύπο να αφορή την ευρύτερη περιοχή της Θεσσαλονίκης από ιστορική ή πολιτισμική άποψη.
- 1986:** Ελληνικό Λογοτεχνικό και Ιστορικό Αρχείο (Ε.Λ.Ι.Α.): Ταξινόμηση του αρχείου Σκαρίμπα, και δημιουργία καταλόγου-ευρετηρίου.
- 1986-1990:** Αρχείο του καθηγητή Γ.Π. Σαββίδη: έρευνα σε θέματα φιλολογικά (επεξεργασία του ανέκδοτου έργου του Γιώργου Βρισμιτζάκη για μελλοντική έκδοση, γλωσσική επεξεργασία των ποιημάτων του Κ. Π. Καβάφη, εντοπισμός παραθεμάτων για το ανέκδοτο ακόμη *Λεξικό Παραθεμάτων και Αφορισμών της Νεοελληνικής Γλώσσας*, κ. ά
- 1991-1992:** Faculty of Medieval and Modern Languages, University of Cambridge: Συμμετοχή σε πρόγραμμα συνεργασίας μεταξύ της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και του Faculty of Medieval and Modern Languages του Πανεπιστημίου του Cambridge. Διδασκαλία προπτυχιακών μαθημάτων για ένα χρόνο (αντικείμενο μαθημάτων: νεοελληνική γλώσσα και λογοτεχνία, λογοτεχνική μετάφραση), και παρακολούθηση δύο πτυχιακών εργασιών ύστερα από εισήγηση του καθηγητή David Holton.
- 1991:** Ανάλυση της έκδοσης των απάντων του Γιάννη Σκαρίμπα για λογαριασμό των εκδόσεων «Νεφέλη», ύστερα από πρόταση του Ν. Δ. Τριανταφυλλόπουλου και

του Γ. Π. Σαββίδη. Από το 1991 έως το 1998 εκδόθηκαν 10 τόμοι. Ταξινόμηση του Αρχείου του Γιάννη Σκαρίμπα στο Ε.Λ.Ι.Α.

1993-1994: Ινστιτούτο Μεσογειακών Σπουδών: συμμετοχή στο ερευνητικό πρόγραμμα «Αρχείο Νεοελληνικής Μετρικής» με σχέση εργασίας μερικής απασχόλησης. Διευθυντής: Νάσος Βαγενάς. Από το πρόγραμμα αυτό προέκυψε το βιβλίο *Βιβλιογραφία Νεοελληνικής Μετρικής*, που εκδόθηκε από το Ινστιτούτο Μεσογειακών Σπουδών με επιμέλεια του Ευριπίδη Γαραντούδη (Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 2000).

1997-1999: Γεννάδειος Βιβλιοθήκη: Ταξινόμηση του αρχείου του Γ. Σεφέρη. Μετά την ολοκλήρωση του τελικού ελέγχου από την Katerina Krikos-Davis θα εκδοθεί κατάλογος του Αρχείου από τη Γεννάδειο Βιβλιοθήκη.

1997- σήμερα: Τον Ιούλιο του 1997 εκλέχτηκα Λέκτορας στο Τμήμα Φιλολογίας της Σχολής Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Πατρών, όπου και υπηρετώ έως σήμερα στη βαθμίδα της Αναπληρώτριας καθηγήτριας (από το 2010).

1999: Ανοιχτό Πανεπιστήμιο (συγγραφή του κεφαλαίου «Κ. Π. Καβάφης», στο βιβλίο *Γράμματα II: Νεοελληνική Φιλολογία (19^{ος} και 20ός αιώνας). Νεότερη Ελληνική Λογοτεχνία (19^{ος} και 20ός αιώνας)*. Εγχειρίδιο μελέτης και Ανθολόγιο Νεοελληνικών Λογοτεχνικών Κειμένων, Πάτρα 2000, σ.155-178 και 167-197 αντίστοιχα.

ΙΙΙ. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΣΥΝΕΔΡΙΩΝ-ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ-ΚΡΙΤΙΚΗ ΑΝΑΓΝΩΣΤΡΙΑ-ΣΥΝΑΦΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Από το 1985 έως σήμερα έχω λάβει μέρος σε ραδιοφωνικές και τηλεοπτικές εκπομπές για θέματα της νεοελληνικής λογοτεχνίας και έχω οργανώσει εκθέσεις με φιλολογικό περιεχόμενο.

Από το 1987 έως το 1999 συμμετείχα στη συντακτική επιτροπή του περιοδικού *Περίπλους*. Το 1990-1 συνεργάστηκα με το βραχύβιο περιοδικό *Ιστός* και την επίσης

βραχύβια εφημερίδα *Αναγνώστης* γράφοντας κριτικές θεατρικών παραστάσεων και βιβλιοπαρουσιάσεις.

Το 1992 ανέλαβα τη δημιουργία θεατρικής ομάδας με Άγγλους φοιτητές και ανέβασα δύο μονόπρακτα σύγχρονου νεοελληνικού θεάτρου μέσα στο πλαίσιο του SCOMGIU που οργάνωσε το Πανεπιστήμιο του Cambridge στις 14-15 March 1992 με θέμα «Humour in Greek literature».

Από τον Μάιο του 1996 έως το 1998 συνεργάστηκα τακτικά με την εφημερίδα *Καθημερινή* και κατά το 1999 περιστασιακά με την εφημερίδα *Το Βήμα*, παρουσιάζοντας βιβλία πεζογραφίας, μελέτες και δοκίμια για τη λογοτεχνία ή γράφοντας επιφυλλίδες.

Το 2000 επιμελήθηκα τα κείμενα του CD «Έρωτος Ποίησης Αγάπης Μέλος» για λογαριασμό των Εκδόσεων του Πανεπιστημίου Πατρών.

Κατά τα έτη 2000 και 2001 υπήρξα μέλος της Κριτικής Επιτροπής των Κρατικών Βραβείων Λογοτεχνίας. Υπήρξα επίσης μέλος της επιτροπής του ποιητικού διαγωνισμού «Βραβείου Κουτσοχέρα». Κατά τα έτη 2010 και 2011 υπήρξα μέλος των λογοτεχνικών βραβείων του περιοδικού *Διαβάζω*.

Υπήρξα κριτική αναγνώστρια για τα περιοδικά *Περίπλους* (μόνιμα), *Journal of Modern Greek Studies* (περιστασιακά) και για τον εκδοτικό οίκο «Νεφέλη» (μυθιστόρημα) (περιστασιακά).

IV. ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ-ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΣΥΝΕΔΡΙΩΝ-ΕΠΙΒΛΕΨΗ ΔΙΑΤΡΙΒΩΝ-ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΕΡΓΟ

A. ΣΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ

Από το 1997 έως σήμερα, που υπηρετώ στο Τμήμα Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Πατρών, δίδαξα με ωράριο πλήρους απασχόλησης, τα παρακάτω μαθήματα (όλα τα μαθήματα είναι τρίαωρα):

Ακαδημαϊκό έτος 1997-1998 [το Τμήμα είχε μόνο πρωτοετείς φοιτητές]:

- ◆ Εισαγωγή στη Νεοελληνική Φιλολογία
(υποχρεωτικό μάθημα)
- ◆ Κρητική λογοτεχνία της Αναγέννησης
(υποχρεωτικό μάθημα)
- ◆ Νεοελληνική πεζογραφία: Η Γενιά του '30
(μάθημα επιλογής)

Ακαδημαϊκό έτος 1998-1999:

- ◆ Εισαγωγή στη Νεοελληνική Φιλολογία: Ιστορία και Κείμενα
(υποχρεωτικό μάθημα Α' έτους)
- ◆ Νεοελληνική πεζογραφία: από τις αρχές της ως το 1880
(υποχρεωτικό μάθημα Α' έτους)
- ◆ Νεοέλληνες συγγραφείς I: πεζογραφία: Γεώργιος Βιζυηνός
(μάθημα επιλογής Α' έτους)
- ◆ Νεοέλληνες συγγραφείς IV: ποίηση: ο Μεσοπόλεμος, ο Κ. Γ. Καρυωτάκης και το φαινόμενο του Καρυωτακισμού
(σεμινάριο Β' έτους)

Ακαδημαϊκό έτος 1999-2000:

- ◆ Νεοελληνική ποίηση: Κ. Π. Καβάφης
(υποχρεωτικό μάθημα της Βυζαντινής και Νεοελληνικής Ειδίκευσης του Γ' έτους και κατ' επιλογήν υποχρεωτικό για την Κλασική και τη Γλωσσολογική Ειδίκευση του Γ' έτους)
- ◆ Νεοέλληνες συγγραφείς: πεζογραφία I: Γεώργιος Βιζυηνός
(μάθημα επιλογής Α' έτους)
- ◆ Νεοελληνική πεζογραφία: 19^{ος} αιώνας

(συνδιδασκαλία: υποχρεωτικό μάθημα Α΄ έτους, υποχρεωτικό μάθημα Βυζαντινής και Νεοελληνικής Ειδίκευσης του Γ΄ έτους και μάθημα κατ' επιλογήν υποχρεωτικό για την Κλασική και την Γλωσσολογική Ειδίκευση του Γ΄ έτους)

- ◆ Νεοέλληνες συγγραφείς ΙΙ και ΙV: ποίηση: ο Μεσοπόλεμος, ο Κ. Γ. Καρυωτάκης και το φαινόμενο του Καρυωτακισμού

(συνδιδασκαλία: μάθημα επιλογής του Α΄ και του Β΄ έτους)

Ακαδημαϊκό έτος 2000-2001:

- ◆ Νεοελληνική ποίηση: Κ. Π. Καβάφης

(υποχρεωτικό μάθημα της Βυζαντινής και Νεοελληνικής Ειδίκευσης του Γ΄ έτους και κατ' επιλογήν υποχρεωτικό για την Κλασική και την Γλωσσολογική Ειδίκευση του Γ΄ έτους)

- ◆ Νεοελληνική ποίηση: Γιώργος Σεφέρης

(υποχρεωτικό μάθημα του Γ΄ και του Δ΄ έτους και κατ' επιλογήν υποχρεωτικό για την Κλασική και την Γλωσσολογική Ειδίκευση του Γ΄ έτους)

- ◆ Υπερρεαλισμός

(υποχρεωτικό μάθημα του Γ΄ και του Δ΄ έτους)

- ◆ Νεοέλληνες συγγραφείς: πεζογραφία Ι: Το διήγημα (του 19^{ου} αιώνα) και ο Γεώργιος Βιζυηνός

(υποχρεωτικό μάθημα του Α΄ έτους)

- ◆ Θέματα της Νεοελληνικής Φιλολογίας: Τρόποι και λειτουργίες του σατιρικού λόγου

(σεμινάριο του Δ΄ έτους)

Ακαδημαϊκό έτος 2001-2002:

- ◆ Νεοελληνική Φιλολογία: Ο Βιζυηνός και το Διήγημα

(υποχρεωτικό μάθημα Α΄ έτους)

- ◆ Νεοελληνική ποίηση: Κ. Π. Καβάφης

(υποχρεωτικό μάθημα όλων των Ειδικεύσεων του Γ΄ έτους)

- ◆ Πεζογραφία του 20ού αιώνα: Γενιά του Τριάντα

(υποχρεωτικό μάθημα όλων των Ειδικεύσεων του Γ΄ έτους)

- ◆ Σάτιρα και Νεοελληνική Λογοτεχνία

(μάθημα επιλογής της Ειδίκευσης Βυζαντινών και Νεοελληνικών Σπουδών)

Ακαδημαϊκό έτος 2002-2003:

- ◆ Νεοελληνική Φιλολογία: Ο Βιζυηνός και το Διήγημα
(υποχρεωτικό μάθημα Α' έτους)
- ◆ Νεοελληνική ποίηση: Κ. Π. Καβάφης
(υποχρεωτικό μάθημα όλων των Ειδিকেύσεων του Γ' έτους)
- ◆ Υπερρεαλισμός
(υποχρεωτικό μάθημα της Βυζαντινής και Νεοελληνικής Ειδίκευσης του Δ' έτους)
- ◆ Σάτιρα και Νεοελληνική Λογοτεχνία
(μάθημα επιλογής της Κατεύθυνσης Βυζαντινών και Νεοελληνικών Σπουδών)

Ακαδημαϊκό έτος 2003-2004:

(κατά το χειμερινό εξάμηνο είχα εκπαιδευτική άδεια)

- ◆ Νεοελληνική Φιλολογία: Η Γενιά του Τριάντα
(υποχρεωτικό μάθημα όλων των Ειδিকেύσεων του Δ' έτους)
- ◆ Σάτιρα και Νεοελληνική Φιλολογία
(μάθημα επιλογής Δ' έτους)

Ακαδημαϊκό έτος 2004-2005:

- ◆ Κ. Π. Καβάφης
(υποχρεωτικό μάθημα της Βυζαντινής και Νεοελληνικής Ειδίκευσης του Δ' έτους)
- ◆ Ερευνητικά Θέματα ΝΕΦ Ι: Σάτιρα και Νεοελληνική Φιλολογία
(μάθημα επιλογής της Βυζαντινής και Νεοελληνικής Ειδίκευσης του Δ' έτους)
- ◆ Γ. Σεφέρης
(υποχρεωτικό μάθημα όλων των Ειδিকেύσεων του Δ' έτους και μάθημα επιλογής για το Τμήμα Φιλοσοφίας)
- ◆ Συγκριτική Φιλολογία ΙΙ: Γαλλικός και Ελληνικός Υπερρεαλισμός
(υποχρεωτικό μάθημα της Βυζαντινής και Νεοελληνικής Ειδίκευσης του Δ' έτους)

Ακαδημαϊκό έτος 2005-2006:

- ◆ Κ. Π. Καβάφης
(υποχρεωτικό μάθημα της Βυζαντινής και Νεοελληνικής Ειδίκευσης του Δ' έτους)
- ◆ Ερευνητικά Θέματα ΝΕΦ Ι: Σάτιρα και Νεοελληνική Φιλολογία
(μάθημα επιλογής της Βυζαντινής και Νεοελληνικής Ειδίκευσης του Δ' έτους)
- ◆ Σεφέρης

(υποχρεωτικό μάθημα όλων των Ειδικεύσεων του Δ' έτους και μάθημα επιλογής για το Τμήμα Φιλοσοφίας)

- ◆ Συγκριτική Φιλολογία ΙΙ: Γαλλικός και Ελληνικός Υπερρεαλισμός

(υποχρεωτικό μάθημα της Βυζαντινής και Νεοελληνικής Ειδίκευσης του Δ' έτους)

Ακαδημαϊκό έτος 2006-2007:

- ◆ Κ. Π. Καβάφης

(υποχρεωτικό μάθημα της Βυζαντινής και Νεοελληνικής Ειδίκευσης του Δ' έτους)

- ◆ Ερευνητικά Θέματα ΝΕΦ Ι: Σάτιρα και Νεοελληνική Φιλολογία

(μάθημα επιλογής της Βυζαντινής και Νεοελληνικής Ειδίκευσης του Δ' έτους)

Ακαδημαϊκό έτος 2007-2008:

- ◆ Κ. Π. Καβάφης

(υποχρεωτικό μάθημα της Βυζαντινής και Νεοελληνικής Ειδίκευσης του Δ' έτους)

- ◆ Ερευνητικά Θέματα ΝΕΦ Ι: Σάτιρα και Νεοελληνική Φιλολογία

(μάθημα επιλογής της Βυζαντινής και Νεοελληνικής Ειδίκευσης του Δ' έτους και μάθημα επιλογής για το Τμήμα Φιλοσοφίας)

- ◆ Σεφέρης

(υποχρεωτικό μάθημα Δ' έτους των Ειδικεύσεων Κλασικών Σπουδών και Βυζαντινών και Νεοελληνικών Σπουδών)

- ◆ Νεοελληνική Πεζογραφία: 1900-Β' Παγκόσμιος Πόλεμος

(υποχρεωτικό μάθημα Δ' εξαμήνου)

Ακαδημαϊκό έτος 2008-2009:

- ◆ Κ. Π. Καβάφης

(υποχρεωτικό μάθημα της του Δ' έτους των Ειδικεύσεων Κλασικών Σπουδών και Βυζαντινών και Νεοελληνικών Σπουδών)

- ◆ Ερευνητικά Θέματα ΝΕΦ Ι: Σάτιρα και Νεοελληνική Φιλολογία

(μάθημα επιλογής της Βυζαντινής και Νεοελληνικής Ειδίκευσης του Δ' έτους και μάθημα επιλογής για το Τμήμα Φιλοσοφίας)

- ◆ Σεφέρης

(υποχρεωτικό μάθημα Δ' έτους των Ειδικεύσεων Κλασικών Σπουδών και Βυζαντινών και Νεοελληνικών Σπουδών)

- ◆ Ζητήματα Νεοελληνικής Φιλολογίας Ι: 19^{ος}-20ός αιώνας

(μεταπτυχιακό μάθημα εαρινού εξαμήνου του πρώτου έτους του Π.Μ.Σ.)

Ακαδημαϊκό έτος 2009-2010:

◆ Κ. Π. Καβάφης

(υποχρεωτικό μάθημα της του Δ' έτους των Ειδিকেύσεων Κλασικών Σπουδών και Βυζαντινών και Νεοελληνικών Σπουδών)

◆ Ερευνητικά και Μεθολογικά Ζητήματα της ΝΕΦ

(μάθημα επιλογής της Βυζαντινής και Νεοελληνικής Ειδίκευσης του Δ' έτους)

◆ Νεοελληνική πεζογραφία: 1900-Β' Παγκόσμιος πόλεμος

(υποχρεωτικό μάθημα Β' έτους)

◆ Ζητήματα Νεοελληνικής Φιλολογίας Ι: 19^{ος}-20ός αιώνας

(μεταπτυχιακό μάθημα εαρινού εξαμήνου του πρώτου έτους του Π.Μ.Σ.)

Ακαδημαϊκό έτος 2010-2011:

◆ Κ. Π. Καβάφης

(υποχρεωτικό μάθημα της του Δ' έτους των Ειδিকেύσεων Κλασικών Σπουδών και Βυζαντινών και Νεοελληνικών Σπουδών)

◆ Ο Καρυωτάκης και ο Μεσοπόλεμος

(μάθημα επιλογής της Βυζαντινής και Νεοελληνικής Ειδίκευσης του Δ' έτους και του Τμήματος Φιλοσοφίας)

◆ Νεοελληνική πεζογραφία: 1900-Β' Παγκόσμιος πόλεμος

(υποχρεωτικό μάθημα Β' έτους)

◆ Ζητήματα Νεοελληνικής Φιλολογίας Ι: 19^{ος}-20ός αιώνας

(μεταπτυχιακό μάθημα εαρινού εξαμήνου του πρώτου έτους του Π.Μ.Σ.)

B.

**ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΕΚΤΟΣ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΠΑΤΡΩΝ—
ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ**

ΣΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ SOCRATES/ERASMUS

Κατά το ακαδημαϊκό έτος 1991-2 δίδαξα στο School of Medieval and Modern Languages του Πανεπιστημίου του Cambridge με ωράριο πλήρους απασχόλησης, σε συνεργασία με τον καθηγητή David Holton. Αντικείμενο της διδασκαλίας ήταν η νεοελληνική γλώσσα, η ιστορία της νεοελληνικής λογοτεχνίας και η μετάφραση της λογοτεχνίας.

- ◆ Λογοτεχνική μετάφραση: από την ελληνική στην αγγλική γλώσσα
- ◆ Λογοτεχνική μετάφραση: από την αγγλική στην ελληνική γλώσσα
- ◆ Ζητήματα της νεοελληνικής λογοτεχνίας
- ◆ Δομή της νεοελληνικής γλώσσας

Επίσης, ανέλαβα την παρακολούθηση εκπόνησης δύο διπλωματικών εργασιών.

- Κατά το χειμερινό εξάμηνο του ακαδημαϊκού έτους 2003-2004 πήρα εκπαιδευτική άδεια. Τον Νοέμβριο πήγα για έρευνα στο Παρίσι και δίδαξα στο Μεταπτυχιακό Τμήμα του INALCO 4 δίωρα μαθήματα με θέμα τα καθαφικά προσωπεία. Το υπόλοιπο διάστημα του εξαμήνου έμεινα στην Αθήνα και επεξεργάστηκα εργασίες μου που βρίσκονταν υπό εκπόνηση.
- Κατά το εαρινό εξάμηνο του ακαδημαϊκού έτους 2006-2007 πήρα εκπαιδευτική άδεια. Τους δύο πρώτους μήνες εργάστηκα για την ολοκλήρωση του βιβλίου μου και τον Μάιο δίδαξα στο Ινστιτούτο Βυζαντινών και Νεοελληνικών Σπουδών του Πανεπιστημίου της Γρανάδας μια ενότητα του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών με αντικείμενο τα καθαφικά προσωπεία και ανέλαβα την επίβλεψη μεταπτυχιακών εργασιών.
- Το 2006, στο πλαίσιο της εκπαιδευτικής μου άδειας πήγα για έρευνα στην Αγγλία, όπου έδωσα διάλεξη στο μεταπτυχιακό σεμινάριο του Πανεπιστημίου του Birmingham με θέμα τη γραφή του Γ. Σκαρίμπα. Από την 1^η Ιουνίου διέκοψα την άδειά μου επειδή προέκυψε ανάγκη απουσίας συναδέλφων στην Ειδικευση ΒΝΕΣ και έπρεπε να διεκπεραιωθούν θέματα της Ειδικευσης και του Τμήματος.
- Τον Μάιο του 2009, ύστερα από πρόσκληση του Τμήματος, δίδαξα στο Πανεπιστήμιο της Κατάνιας ένα μάθημα με αντικείμενο τα καθαφικά προσωπεία.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ERASMUS

Από το 1999 διατηρώ συνεργασία μέσω της διμερούς συμφωνίας Socrates/Erasmus μεταξύ του Τμήματος Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Πατρών και των πανεπιστημίων της Μάλαγας (Τμήμα Μετάφρασης και Διερμηνείας), του Μονάχου (Τμήμα Βυζαντινών και Νεοελληνικών Σπουδών), του Παρισιού (Ινστιτούτο Ανατολικών Γλωσσών και Πολιτισμών). Και τα τρία προγράμματα παρουσιάζουν μεγάλη κινητικότητα, καθώς έχουν συμμετάσχει σ' αυτά φοιτητές και των τριών κατευθύνσεων και, αντίστοιχα, έχουν έρθει στο Τμήμα μας φοιτητές από τα ξένα πανεπιστήμια. Από το ακαδ. έτος 2005-2006 ξεκίνησα συνεργασία και με το Πανεπιστήμιο της Νάπολης.

- Κατά το έτος 2004 (24-30 Ιουνίου) συμμετείχα στο πρόγραμμα Erasmus και διέμεινα για μια βδομάδα στο Μόναχο, όπου δίδαξα στο συνεργαζόμενο Τμήμα τρία μαθήματα διάρκειας 8 ωρών, όπως προβλέπει η συμφωνία.
- Κατά το έτος 2008 συμμετείχα στο πρόγραμμα Erasmus και διέμεινα για μια βδομάδα στη Μάλαγα, όπου δίδαξα στο συνεργαζόμενο Τμήμα τρία μαθήματα συνολικής διάρκειας 8 ωρών.

ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ ΣΥΝΕΔΡΙΩΝ

- Το 2000, επετειακό έτος Σεφέρη, οργάνωσα μια Ευρωπαϊκή Συνάντηση για τον Σεφέρη, στο Πανεπιστήμιο Πατρών με θέμα «Ο Σεφέρης ως αναγνώστης της ευρωπαϊκής λογοτεχνίας», με συμμετοχή νεοελληνιστών ειδικών επί του θέματος από ελληνικά και ευρωπαϊκά πανεπιστήμια (Συνεδριακό Κέντρο Πανεπιστημίου Πατρών, 14.2.2000) (βλ. άρθρα Μικέλας Χαρτουλάρη, *Νέα*, 13.4.2000, Χρήστου Σιάφκου, στον *Αδέσμευτο Τύπο*, 17.4.2000, Άρη Μαραγκόπουλου στο *Βήμα*, 22.4.2000, Βαγγέλη Χατζηβασιλείου, *Ελευθεροτυπία*, 7.5.2000). Από αυτή τη δραστηριότητα προέκυψε ο τόμος *Πρακτικών Ο Σεφέρης ως αναγνώστης της ευρωπαϊκής λογοτεχνίας*, επιμ. Κατερίνα Κωστίου, Θεσσαλονίκη, University Studio Press, 2001.

- Το 2005 συμμετείχα στην οργανωτική επιτροπή του Α΄ Πανελληνίου Συνεδρίου για τον Γιάννη Σκαρίμπα, που πραγματοποιήθηκε στη Χαλκίδα (11-13 Νοεμβρίου 2005).

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Κατά το ακαδ. έτος 2005-6 εγκρίθηκε η συμμετοχή μου στο ερευνητικό Πρόγραμμα Καραθεοδωρή, στο οποίο απασχολήθηκε μια μεταπτυχιακή φοιτήτρια του Τμήματός μας.

ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΕΣ ΔΙΑΤΡΙΒΕΣ-ΕΚΛΟΓΕΣ ΜΕΛΩΝ ΔΕΠ

Έχω αναλάβει την επίβλεψη πέντε διδακτορικών διατριβών (α. *Η Γλώσσα του Γιάννη Σκαρίμπα*, β. *Το ποιητικό έργο του Γιάννη Σκαρίμπα* γ. *Ιδεολογία, ρητορική και διακείμενα της ειρωνείας στην ποιητική γενιά του 70*, δ. *Ο Περικλής Γιαννόπουλος και το αίτημα της Ελληνικότητας* ε. *Η ειρωνική χροιά μιας ρομαντικής φωνής: Ναπολέον Λαπαθιώτης*) και είμαι μέλος της τριμελούς επιτροπής τριών άλλων διδακτορικών διατριβών (α. *Οι μεταμορφώσεις της Κασσάνδρας στην Αρχαία Ελληνική και στη Νέα Ελληνική Λογοτεχνία* β. *Η Λεσβιακή Άνοιξη* γ) *Η ποίηση της Γενιάς του '20* (ΕΚΠΑ). Το 2003 συμμετείχα στην επταμελή εξεταστική επιτροπή της διδακτορικής διατριβής της κ. Ανθούλας Δανιήλ με θέμα *Ο Οδυσσέας Ελύτης ανάμεσα στις αντινομίες του καιρού του* (Πανεπιστήμιο Αθηνών 12.5.03). Το 2011 συμμετείχα στην πενταμελή εξεταστική επιτροπή της διατριβής της Έλενας Ματσάγγου, *Το φανταστικό ως τρόπος και οι αφηγήσεις του φανταστικού στο χώρο της νεοελληνικής διηγηματογραφίας του εικοστού αιώνα*, στο Πανεπιστήμιο Κύπρου.

Έχω συμμετάσχει σε εκλογές (εκτός του Τμήματός μας) των Τμημάτων Φιλολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής Α.Π.Θ., του Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, της Φιλοσοφικής Σχολής Κρήτης. Επίσης, έχω συμμετάσχει σε πέντε Εισηγητικές Επιτροπές, δύο στο Τμήμα μας, μία στο Τμήμα Φιλολογίας του Α.Π.Θ και δύο στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων (μία στο Τμήμα Φιλολογίας και μία στο Παιδαγωγικό Τμήμα).

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΕΡΓΟ

Στο Τμήμα Φιλολογίας:

- 1997-1999 και 2002-2004: Υπεύθυνη του Προγράμματος Σπουδών.
- 1997-2001: Υπεύθυνη του Ωρολόγιου Προγράμματος και του Προγράμματος εξετάσεων.
- 1998-2001: Υπεύθυνη των Οικονομικών του Τμήματος.
Μέλος της Επιτροπής Κτιρίων.
Υπεύθυνη του Προγράμματος Erasmus.
Μέλος της Επιτροπής Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών.
- 2006-2010
Υπεύθυνη του Οδηγού Σπουδών.
Μέλος της Επιτροπής Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών.
Μέλος της Επιτροπής Κτιρίων.
Επιτροπή Κατατάξεων.
- 2010-2011
Μέλος της Επιτροπής Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών.
Μέλος της Επιτροπής Κατατακτηρίων Εξετάσεων
Μέλος της Επιτροπής ΟΜΕΑ
Υπεύθυνη του Οδηγού Σπουδών
- 2011-2012
Μέλος της Επιτροπής Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών.
Μέλος της Επιτροπής Κατατακτηρίων Εξετάσεων
Μέλος της Επιτροπής ΟΜΕΑ

Μέλος της Επ

Στο Πανεπιστήμιο Πατρών:

- 2002-2004: Μέλος της Πολιτιστικής Επιτροπής του Πανεπιστημίου Πατρών.
- 2002-2006: Επιστημονική Υπεύθυνη των Εκδόσεων του Πανεπιστημίου Πατρών.
Μέλος της κριτικής Επιτροπής του ετήσιου διαγωνισμού ποίησης.
- 2010-2011: Μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου του Συνεδριακού Κέντρου του Πανεπιστημίου Πατρών.
Μέλος της Επιτροπής Επικοινωνιακής Πολιτικής
Αναπληρωματικό Μέλος στο Διοικητικό Συμβούλιο της ΒΥΠ.
Αναπληρωματικό μέλος στην Επιτροπή Διαχείρισης του Ειδικού Λογαριασμού του Πανεπιστημίου Πατρών.
- 2011-2012
Μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου του Συνεδριακού Κέντρου του Πανεπιστημίου Πατρών.
Μέλος της Επιτροπής Επικοινωνιακής Πολιτικής
Μέλος στην Επιτροπή Διαχείρισης του Ειδικού Λογαριασμού του Πανεπιστημίου Πατρών.
Αναπληρωματικό Μέλος στο Διοικητικό Συμβούλιο της ΒΥΠ.

2. ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΕΝΟ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΕΡΓΟ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΣΥΝΕΔΡΙΑ-ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

A. ΔΙΑΤΡΙΒΗ

Η Ποιητική της Ανατροπής: σάτιρα, ειρωνεία, παρωδία, χιούμορ στο αφηγηματικό έργο του Γιάννη Σκαρίμπα. Διατριβή επί διδακτορία, 1995 (σ. 572), Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

B. ΜΟΝΟΓΡΑΦΙΕΣ

1. *Παρωδία Εμπαικτική και Παρωδία Παιγνιώδης. Ο ανώνυμος Σπανός (14ος/15ος αι.) και ο Κανών Περιεκτικός πολλών εξαιρέτων πραγμάτων των εις πολλές Πόλεις και Νήσους και Έθνη και Ζώα εγνωσμένων, του Κωνσταντίνου Λαπόντε (18ος αι.). Αθήνα, Περίπλους, 1997, σ. 120. [Η Εισαγωγή δημοσιεύτηκε και στον τόμο *Θέματα Νεοελληνικής Φιλολογίας, Γραμματολογικά, εκδοτικά, κριτικά*. Μνήμη Γ. Π.*

Σαββίδη. Πρακτικά Η΄ Επιστημονικής Συνάντησης, 11-14 Μαρτίου 1997, Ερμής, 2001, σ. 238-247. (Βλ. Β. 1 και Ηα. 7)]

2. *Εισαγωγή στην Ποιητική της Ανατροπής: σάτιρα, ειρωνεία, παρωδία, χιούμορ*. Αθήνα, «Νεφέλη», ²2005.
3. «Ιχνογραφώντας την Πτώση: το άλλο πρόσωπο του λυρισμού», *Το αειθαλές παιδί. Τέσσερις κριτικές προσεγγίσεις στην ποίηση του Μανόλη Πρατικάκη*. [Λοιποί συνεργάτες του τόμου: Ευριπίδης Γαραντούδης, Θεοδόσης Πυλαρινός και Τζίνα Καλογήρου] Αθήνα, Καστανιώτης, 2007, σ. 149-198.

Γ. ΑΥΤΟΤΕΛΕΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

1. *Εργογραφία-Βιβλιογραφία Γ. Θ. Βαφόπουλου (1918-1988)*, Θεσσαλονίκη, Κέντρο Ιστορίας Θεσσαλονίκης, Λογοτεχνικό Αρχείο αρ. 1, 1988, σ. 140.
2. *Οι «Κυπριακές» επιστολές του Γιώργου Σεφέρη (1954-1962)--από την αλληλογραφία του με τον Γ. Π. Σαββίδη*. Φιλολογική επιμέλεια: Κατερίνα Κωστίου, Πολιτιστικό Ίδρυμα Τραπεζής Κύπρου, Αθήνα, Στιγμή, 1991. (Σημείωμα της επιμελήτριας: σ. 15-23)
3. Γιάννης Σκαρίμπας, *Μαριάμπας*. Φιλολογική επιμέλεια: Κατερίνα Κωστίου, Αθήνα, «Νεφέλη», 1992 (σημείωμα της επιμελήτριας: σ. 165-189).
4. Γιάννης Σκαρίμπας, *Το Σόλο του Φίγκαρω*, Αθήνα 1992 (σημείωμα της επιμελήτριας: σ. 121-153).
5. Γιάννης Σκαρίμπας, *Το Θείο Τραγί*, Αθήνα 1993 (σημείωμα της επιμελήτριας: σ. 99-121).
6. Γιάννης Σκαρίμπας, *Το Βατερλώ δυο γελοίων*, Αθήνα 1994 (σημείωμα της επιμελήτριας: σ. 281-307).
7. Γιάννης Σκαρίμπας, *Καϋμοί στο Γριπονήσι*, Αθήνα 1994 (σημείωμα της επιμελήτριας: σ. 113-142).
8. Γιάννης Σκαρίμπας, *Η μαθητευομένη των τακουνιών*, Αθήνα 1995 (σημείωμα της επιμελήτριας: σ. 95-110).
9. Γιάννης Σκαρίμπας, *Ο Κύριος του Τζακ, Πατς κι απαγάι*, Αθήνα 1996 (σημείωμα της επιμελήτριας: σ. 67-87).
10. Γιάννης Σκαρίμπας, *Τυφλοβδομάδα στη Χαλκίδα*, Αθήνα 1996 (σημείωμα της επιμελήτριας: σ. 153-181).

11. Γιάννης Σκαρίμπας, *Φυγή προς τα Εμπρός*, Αθήνα 1996 (σημείωμα της επιμελήτριας: σ. 187-225).
12. Γιάννης Σκαρίμπας, *Τρεις άδειες καρέκλες*, Αθήνα 1998 (σημείωμα της επιμελήτριας: σ. 91-141).
13. *Για τον Σκαρίμπα*, Εισαγωγή-ανθολόγηση κειμένων-επιμέλεια: Κατερίνα Κωστίου, Λευκωσία, «Αιγαίον», 1994 (εισαγωγή: σ. 7-30).
14. Γιάννης Σκαρίμπας, *Περίπολος Ζ΄*, Σχολιασμένη Γενετική Φιλολογική Έκδοση, «Νεφέλη», 2008.
15. Γιάννης Σκαρίμπας, *Απαντες Στίχοι 1936-1970*, «Νεφέλη», 2010.

Δ. ΕΠΙΜΕΛΕΙΕΣ

α. ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΔΡΙΩΝ

1. *Ο Γιώργος Σεφέρης ως αναγνώστης της ευρωπαϊκής λογοτεχνίας* [Πρακτικά Ευρωπαϊκού Συνεδρίου για τον Γ. Σεφέρη, Τμήμα Φιλολογίας Πανεπιστημίου Πατρών], επιμέλεια: Κατερίνα Κωστίου, University Studio Press, Θεσσαλονίκη 2001.
2. *Πρακτικά Α΄ Πανελληνίου Συνεδρίου για τον Γιάννη Σκαρίμπα* (Χαλκίδα, 11-13 Νοεμβρίου 2005), φιλολογική επιμέλεια: Κατερίνα Κωστίου, Χαλκίδα, Διάμετρος, 2007.

β. ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΣΥΝΑΦΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

1. «Συγγραφείς στον χρόνο. Ημερολόγιο 2001. *Καβάφης*», επιμέλεια Κατερίνα Κωστίου, Χαλκίδα, «Διάμετρος», 2000.
2. «Συγγραφείς στον χρόνο. Ημερολόγιο 2003. *Γ. Μ. Βιζυηνός*», επιμέλεια Κατερίνα Κωστίου, Χαλκίδα, «Διάμετρος», 2002.

Ε. ΜΕΛΕΤΕΣ ΚΑΙ ΑΡΘΡΑ

1. «Ο Σκαρίμπας της φυγής και της περιπλάνησης--η μαρτυρία του πεζογραφικού του έργου», *Η Λέξη*, Αφιέρωμα στον Γιάννη Σκαρίμπα, 68 (Οκτώβρης 1987) 771-9. (Ha. 1)

2. «Οι θεμελιακοί κώδικες του ποιητή [Γ. Θ. Βαφόπουλου] μέσα από “Το Πλέγμα”», *Παρατηρητής*, Αφιέρωμα στον Γ. Θ. Βαφόπουλο, 5 (Απρίλιος 1988) 35-40.
3. «Ευρετήρια τίτλων και πρώτων στίχων για όσα ποιήματα περιλαμβάνονται στις συλλογές του Γιάννη Σκαρίμπα (1936-1976)», *Μολυβδο-κονδυλο-πελεκητής* 2 (1990) 247-255).
4. «Το Αρχείο του Γιάννη Σκαρίμπα. Μια πρώτη καταγραφή και αξιολόγηση», *Τεύχη του Ε.Λ.Ι.Α.* 1994, σ. 195-202.
5. «Ο χρόνος είναι πρόφαση για ποίημα», *Τετράδια Ευθύνης* 34, *Σπουδή στον ποιητή Γ. Θ. Βαφόπουλο*, 1996, σ. 100-107.
6. «Ο αναμορφωτικός λόγος του Άντη Χατζηαδάμου», *Σημείο [Λευκωσία]* 4 (Άνοιξη 1996) 257-269. (Ηβ. 30)
7. «Μπάμπης Άννινος», στον τόμο *Η παλαιότερη πεζογραφία μας, από τις αρχές της ως τον πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο*, τ. Ζ', 1880-1900, Αθήνα, Σοκόλης, 1997, σ. 176-205.
8. «Από το εργαστήρι του Γιάννη Σκαρίμπα: εκπλήξεις και παγίδες», *Περίπλους*, Αφιέρωμα στον Γιάννη Σκαρίμπα, επιμέλεια Κατερίνα Κωστίου, 44 (Μάρτιος-Ιούνιος 1997) 35-51.
9. «Το αρχείο του Γιώργου Σεφέρη»/ «The George Seferis archive», *The New Griffon* 2 (1997) 29-37.
10. «Η ποίησή μου είναι μια συνείδηση που με δέρνει αλύπητα», *The New Griffon* 2 (1997) 51-53.
11. «Ο Σκαρίμπας της Χαλκίδας ή η Χαλκίδα του Σκαρίμπα;», *Η Καθημερινή*, Αφιέρωμα στον Γιάννη Σκαρίμπα, 6.4.1997, σ. 8-11.
12. «Σάτιρα: προβλήματα του είδους ή προβλήματα ορολογίας;», *Πόρφυρας* 83 (Οκτώβρης-Δεκέμβρης 1997) 15-22. (Ηα.6)
13. «Παρωδία: από την ανακύκλωση στην ανάπλαση», *Revue des Études Néohelléniques*, 1997/V12, 251-269 (Ηβ.17)
14. «Στην κάμαρη τούτη, όπου βρισκόμαστε με τα κλειστά παράθυρα», *Νέα Εστία*, Αφιέρωμα στον Γ. Θ. Βαφόπουλο, 1-15 Απριλίου 1998, σ. 526-532. (Ηβ.5)
15. «Η λειτουργία της μεταμυθοπλασίας στη σύγχρονη ελληνική λογοτεχνία», Είκοσι χρόνια νεοελληνικής λογοτεχνίας, *Τα Τετράδια της Π.Π.Κ.* 6 (Μάιος 1998) 38-43. (Ηα.10)
16. «Η ειρωνεία του Δημοσθένη Βουτυρά», *Η Καθημερινή*, Αφιέρωμα στον Δημοσθένη Βουτυρά, 8.11.1999, σ. 18-20.

17. «Ο Παύλος Νιρβάνας και “η ιστορία του λεπτού και του δευτερολέπτου”», *Νέα Εστία* 1710 (Μάρτιος 1999) 266-279. (Ha. 11)
18. «Σοβαρό χιούμορ ή “μια δόλου αρμοστή αστειότητα;”», *Τα Νεφούρια* 2 (Ιούλιος 1999) 7-11.
19. «Ένα φυτό στον ήλιο που το κουνάει το αεράκι», *Περίπλους*, Αφιέρωμα στον Κοσμά Πολίτη, Φθινόπωρο 1998, τχ. 48, 114-124. [Σε πιο σύντομη μορφή: «Το χρονικό μιας φιλίας σε δώδεκα επιστολές: Κοσμάς Πολίτης-Τατιάνα Γκρίτση-Μιλλιέξ», *Τα νέα του Ε.Α.Ι.Α.*, 52 (Ιούλιος-Σεπτέμβριος 1998) 12-14.
20. «Ακόμη λίγα για τη σάτιρα του Σεφέρη», *Ημερολόγιο 2000: Γιώργος Σεφέρης*, εκδόσεις Διάμετρος, σ. 263-266. (Ha. 14)
21. «Πίσω από το σατιρικό Όνειρο του Σολωμού», *Εκδοτικά και Ερμηνευτικά Ζητήματα της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας*, Μνήμη Ελένης Τσαντσάνογλου, Πρακτικά Ζ' Επιστημονικής Συνάντησης, Υπεύθυνος Χ. Λ. Καράογλου, Θεσσαλονίκη 1998, σ. 277-291. (Ha. 5)
22. «Ακόμη λίγα για την ειρωνεία του Κ. Π. Καβάφη», *Η ποίηση του κράματος: Μοντερνισμός και διαπολιτισμικότητα στο έργο του Καβάφη*, επιμέλεια: Μιχάλης Πιερής, Ηράκλειο, Πανεπιστημιακές εκδόσεις Κρήτης, 2000, σ. 227-244. (Ha. 8)
23. «Οι μεταμορφώσεις του ποιητή: η περίπτωση του Απόστολου Μελαχρινού», *Νέα Εστία* 1726 (Σεπτέμβριος 2000) 329-343. [Αναδημοσίευση στον τόμο *Ο έξω-Ελληνισμός. Κωνσταντινούπολη και Σμύρνη 1800-1922. Πνευματικός και κοινωνικός βίος*, Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας, 2000, σ. 199-215.] (Ha. 13)
24. «Γιώργος Σεφέρης: από την ειρωνεία στη σάτιρα;», *Νέα Εστία* 1728 (Νοέμβριος 2000) 642-662. (Ha 14, 30, Ηβ 19)
25. «Οι μεταμορφώσεις πόλεων, το “κλειστό τετράγωνο του ποιήματος” και ο περιηγητής», *Ποίηση* 16 (Φθινόπωρο-Χειμώνας 2000) 284-290. (Ha. 13)
26. «George Seferis: from satire to irony?». *Erytheia* [Μάλαγα] 21 (2000) 305-326. (Ha. 17)
27. «Irony and Satire in George Seferis's poetry», *Κάμπος*, Cambridge Papers in Modern Greek, no 9, 2001, σ. 57-82. (Ha 20)
28. «Μια άγνωστη ποιητική ανθολογία του Γιώργου Σεφέρη», *Ο Σεφέρης ως αναγνώστης της ευρωπαϊκής λογοτεχνίας*, Πρακτικά Συνεδρίου για τον Γ. Σεφέρη, Τμήμα Φιλολογίας Πανεπιστημίου Πατρών, Θεσσαλονίκη, University Studio Press, 2001, σ. 161-176. (Ha. 18)

29. «Από την πίσω πόρτα στο εργαστήρι του δασκάλου», *Με μια πινέζα στην καρδιά. Η κυπριακή εμπειρία του Γ. Π. Σαββίδη*, Αθήνα, Σπουδαστήριο Νέου Ελληνισμού, 2001, σ. 44-58.
30. *Παρωδία Εμπαικτική και Παρωδία Παιγνιώδης. Ο ανώνυμος Σπανός (14ος/15ος αι.) και ο Κανών Περιεκτικός πολλών εξαιρέτων πραγμάτων των εις πολλές Πόλεις και Νήσους και Έθνη και Ζώα εγνωσμένων, του Κωνσταντίνου Δαπόντε (18ος αι.), Θέματα Νεοελληνικής Φιλολογίας, Γραμματολογικά, εκδοτικά, κριτικά*. Μνήμη Γ. Π. Σαββίδη, Πρακτικά Η΄ Επιστημονικής Συνάντησης, 11-14 Μαρτίου 1997, Αθήνα, «Ερμής», 2001, σ. 238-247.
31. «Ο Γεώργιος Δροσίνης ως μεταφραστής», *Κονδυλοφόρος* 1 (2002) 55-74. [Τώρα και στο περ. *Η Μελέτη*, τ. Β΄, Αθήνα 2004, σ. 298-330]. (Ηα. 23)
32. «Γ. Π. Σαββίδης-Γιώργος Σεφέρης: Τα πρώτα Γράμματα», *Κονδυλοφόρος* 1, ό.π., σ. 315-317. (Ηβ.20)
33. «Η καταγραφή του χρόνου ως άλλοθι: ημερολόγιο και λογοτεχνία», *Εκδοτικά προβλήματα και απορίες*, Πρακτικά συνεδρίου στη μνήμη του Γ. Π. Σαββίδη, Σπουδαστήριο Νέου Ελληνισμού, Αθήνα, 2002, σ. 151-159. (Ηα. 19)
34. «Ο “Μέγας Δουξ πάσης Χαλκίδος” και “οι λεγεωνάριοι της ήττας”», *Αντί*, Αφιέρωμα στον Μ. Καραγάτση, 768-769 (6 Σεπτεμβρίου 2002) 74-80.
35. «Η “λευκή ιδεολογία” της γραφής», *Πόρφυρας* 109 (Οκτώβριος-Δεκέμβριος 2003) 421-443.
36. «Στις “παρυφές” του ποιητικού έργου: η παρωδία στο έργο του Σεφέρη» στο *Γιώργος Σεφέρης. Το ζύγισμα της καλοσύνης*, φιλολογική επιμέλεια Μιχάλης Πιερής, Αθήνα, «Μεσόγειος», 2004, 127-139. (Ηα. 16)
37. «Το ειρωνικό πρόσωπο και προσωπείο του Δημητρίου Βικέλα. Μερικές πρώτες σκέψεις», *Η Μελέτη* [Σύλλογος προς διάδοσιν των Ωφελίμων Βιβλίων], τ. Α΄, Αθήνα 2004, σ. 252-263. (Ηα. 15)
38. «Δύο *Ανθώνες* στη Ζάκυνθο του Γιάννη Τσακασιάνου», Πρακτικά: ΣΤ΄ Διεθνές Πανιώνιο Συνέδριο, Ζάκυνθος, 23-27 Σεπτεμβρίου 1997, Αθήνα, Κέντρο Μελετών Ιονίου και Εταιρεία Ζακυνθιακών Σπουδών, 2004, σ. 311-319. (Ηα. 90)
39. «“Το ανθυπνωτικόν φάρμακον”», *Βιβλιοθήκη Ελευθεροτυπίας*, Αφιέρωμα στον Εμμανουήλ Ροΐδη, 4 Ιουνίου 2004, σ. 14-15.
40. «Il poeta e la città», μτφρ. Alessandra Manca, *Poesia* 191 (Febbraio 2005) 3-8. (a cura di Katerina Kostiou, Renata Lavagnini e Matthias Kappler)

41. «Ο Οροφέρνης, οι Λακεδαιμόνιοι και ο αμφίθυμος αφηγητής», *Ο λόγος της παρουσίας*, Αθήνα, Σοκόλης, 2005, σ. 143-152.
42. «Ο Μυρτιάς, ο Αιμιλιανός και ο στοχαστικός σχολιαστής», *Κονδυλοφόρος* 4 (2005) 109-128.
43. «Στα ίχνη μιας γόυμης φιλίας: από την αλληλογραφία του Σκαρίμπα με την Κατίνα Μπάιλα», *Αντί* 874-875 (28 Ιουλίου 2006) 82-86.
44. «Ο Ανδρέας Εμπειρικός και “το ανιδιοτελές παιχνίδισμα της σκέψης”», *Κονδυλοφόρος* 5 (2006) 229-240 (Ηα. 25)
45. «Οι τίτλοι των ποιημάτων του Κώστα Μόντη και η λειτουργία τους», *Ποίηση* 28 (φθινόπωρο-χειμώνας 2006) 238-269 [Βλ. τώρα και *Κώστας Μόντης (1914-2004), Ο Περιπατητής του ουρανού*, επιμέλεια Κώστας Νικολαΐδης, Λευκωσία, Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, 2008, 73-95.] (Ηα. 27)
46. «“Νεοελληνικά”, “υπερελληνικά”, “αλλοεθνή” ή “πανανθρώπινα”; Μια συνάντηση του Σκαρίμπα με τον Θεοτοκά», *Πρακτικά Α΄ Πανελληνίου Συνεδρίου για τον Γιάννη Σκαρίμπα*, Χαλκίδα, 11-13 Νοεμβρίου 2005, Χαλκίδα, «Διάμετρος», 2007, 143-194. (Ηα. 28)
47. «Η παλίμψηστη παρώδηση των “αθανάτων”. Ο Βαγενάς και η Ποιητική του Επιγράμματος», *manifesto*, αφιέρωμα στον Νάσο Βαγενά, 7/8 (Φθινόπωρο 2006) 25-29. (Ηβ.36)
48. «Τίτος Πατρίκιος: από το Νόστο στην Περιπλάνηση», *Κονδυλοφόρος* 6 (2007) 105-125. (Ηβ.42)
49. «Ο “σερ Τζων”, ο “σερβάν του” και ο “εξωραϊσμός της αλήθειας”: μικρός απόηχος ενός μεγάλου έτους», *μικροφιλολογικά* 23 (άνοιξη 2008) 26-29.
50. «Ο διάλογος της Καλλιόπης Σκαρίμπα με τον αδερφό της: “... με συν-με πλην κι’... υποταγή”», *Τα Νεφούρια* 20 (Φθινόπωρο 2008) 19-26.
51. «“Η μαεστρία του ενστικτώδους παραλόγου”: Συμβολή στη μελέτη της σχέσης του Σκαρίμπα με τον υπερρεαλισμό», *Κονδυλοφόρος* 7 (2008) 127-145.
52. «Ο Ιωάννης Μαριάμπας, ο Αντρέας Δημακούδης και η υπερβαση των ορίων», *Η νεοτερικότητα στη νεοελληνική λογοτεχνία και κριτική του 19^{ου} και του 20ού αιώνα*. Πρακτικά της ΙΒ΄ Επιστημονικής Συνάντησης του Τομέα Μεσαιωνικών και Νέων Ελληνικών Σπουδών, αφιερωμένης στη μνήμη της Σοφίας Σκοπετέα (Θεσσαλονίκη, 27-29 Ματίου 2009), Θεσσαλονίκη 2010, 355-372.

53. «Η ταυτότητα του αφηγητή, ο καβαφικός “Δημάρατος” και η ετυμολογία της Ιστορίας», 4th European Conference of Modern Greek Studies Proceedings, 9-12 September 2010, Granada.
www.eens.org/archiv2003-2010/Kongress/2010/Dimadis
54. «The Rhetoric of Subversion as an Element of Style», *Revue des Études Néohelléniques*, N.S. 6 2010, 79-105.
55. «Ο Φρονξ, ο Φραγκ και οι “τεθλασμένες της αστραπής”»: σύντομη στάση στη σατιρική ενδοχώρα του Γιάννη Δάλλα», *Θέματα Λογοτεχνίας*, αφιέρωμα Γιάννης Δάλλας, 46 (2011) 186-198.

ΣΤ. ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΤΙΚΑ ΔΟΚΙΜΙΑ

1. «Ερμητικά και ειρωνικά στην ποίηση του Σπύρου Βρεττού», *Νέα Εστία* 1739 (Νοέμβριος 2001) 722-8. (Ηβ.21)
2. Γιώργος Σεφέρης, *Ημερολόγιο Καταστροφώματος, Γ', ...Κύπρον, ου μ' εθέσπισε...* Edition commentée. Introduction, traduction. Commentaire par Christos Papazoglou. Publications Langues 'O, Paris 2002, σελ. 387», *Κονδυλοφόρος* 2 (2002) 247-263.
3. «“Σήμα δίχως σώμα”—“Λέξη που δεν βρίσκει γλώσσα”»: από το μαρτύριο του σώματος στη μαρτυρία του ρήματος», *Ποίηση* 27 (άνοιξη-καλοκαίρι 2006) 247-260.
4. «Ανάμεσα στην υπέρβαση του λόγου και την υπέρθεση της εικόνας. Μιχαήλ Μήτρας, *Διακριτικές μεταβολές*, εκδ. Απόπειρα, 2004», *Ποίηση* 27 (άνοιξη-καλοκαίρι 2006) 287-295.
5. «Από την αληθοφάνεια της Ιστορίας στην Αλήθεια της αφήγησης», *Πόρφυρας* 120 (Ιούλιος-Σεπτέμβριος 2006) 305-312 (Ηβ.33)
6. «“Εξόριστοι από κάθε έκταση και κάθε διάρκεια” στον *Μεγάλο Ξενώνα* του Μανόλη Πρατικάκη», *Ποίηση* 29 (άνοιξη-καλοκαίρι 2007) 246-251.
7. «Ο αθάνατος λόγος της φύσης και η “εφήμερη φλυαρία” της ποίησης», *Ποίηση* 29 (άνοιξη-καλοκαίρι 2007) 255-264.
8. «Η ποιητική του καθημερινού και του εφήμερου στην ποίηση του Χρήστου Λάσκαρη», *Πόρφυρας* 129 (χειμώνας 2008) 388-392. (Ηβ. 41)
9. «Ο λυσιμελής πόθος: μεταφορά ή κυριολεξία;», *Poema.gr* [ηλεκτρονικό περιοδικό για την ποίηση]. (Ηβ. 49)
10. «Η “δαιώνιση των παροδικών κι ακαριαίων” ως μέθοδος ανθρωπογνωσίας», *Διαβάζω*, 500 (Οκτώβριος 2009) 120-124.

11. «Χορεύοντας βάσανα σε στροφές ιάμβων: Για την ποιητική του Αλέξανδρου Φωσταίνη», *Κ*, 19 (Δεκέμβριος 2009) 207-216. (Ηβ.51)
12. «Πτυχώσεις του μυαλού όλο βοή και πάθος. Μερικά σχόλια για την ποιητική της Ανθής Μαρωνίτη», *Ποιητική*, 4 (Φθινόπωρο-χειμώνας 2009) 313-319. (Ηβ. 52)
13. «Σε αναζήτηση ταυτότητας. Γιώργος Βέης: Από το Τόκιο στο Χαρτούμ», *Οδός Πανός*, 149 (Ιούλιος-Σεπτέμβριος 2010) 196-200. (Ηβ 53)

Z. ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΕΣ ΣΕ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

1. «Μια ετερόκλητη αλλά νόμιμη “φιλολογική παρέα”: Γιώργος Παγανός: *Τρεις μεταπολεμικοί πεζογράφοι. Χριστόφορος Μηλιώνης- Νίκος Μπακόλας- Η.Χ. Παπαδημητρακόπουλος*, Νεφέλη, 1998, σ. 172», *Θέματα Λογοτεχνίας*, Αφιέρωμα στον ποιητή Κυριάκο Χαραλαμπίδη, 12 (Ιούλιος-Οκτώβριος 1999) 213-218. (Ηβ.10)
2. «Η αναγνωστική απόλαυση της ποίησης ως επιστήμη», *Πόρφυρας* 93 (Ιανουάριος-Μάρτιος 2000) 364-6.
3. «Στη ρίζα του λόγου—στη ρίζα του λυρισμού», *Εντευκτήριο* 63 (Δεκέμβριος 2003) 111-113. (Ηβ.28)
4. «Ιστορία vs Ποίηση», *Νέα Εστία* 1763 (Ιανουάριος 2004) 110-114. (Ηβ.29)
5. «“Κραυγές χαράς” και “γόοι τάφου” ή η θάλλουσα φυσιολογία του θανάτου», *Ποίηση* 24 (Φθινόπωρο-Χειμώνας 2004) 276-283. (Ηβ.32)
6. «Περί όνου προσώπου και προσωπίου», *Εντευκτήριο* 67 (Δεκέμβριος 2004) 191-193. (Ηβ.30)
7. «Οι μεταμορφώσεις μιας πόλης: *Ευρίπου οι ακατάληπτες παλίρροιες... Η Χαλκίδα στη λογοτεχνία*, επιμ. Άγγελος Μαντάς, Διάμετρος, Χαλκίδα 2005, σ. 284», *Νέα Εστία* 1791 (Ιούλιος-Αύγουστος 2006) 117-122. (Ηβ. 34)
8. «Στα ίχνη της καρυωτακικής νέκυιας: Σπύρος Λ. Βρεττός, *Το εγκώμιο της φυγής*, Γαβριηλίδης, Αθήνα, 2006», *Poeticanet* [ηλεκτρονικό περιοδικό], Νοέμβριος 2006. (Ηβ.37)
9. «Στο πνεύμα μιας ουσιαστικής επικοινωνίας μεταξύ των βαλκανικών λαών: *Αίμος. Ανθολογία Βαλκανικής Ποίησης*», «Οι φίλοι του περιοδικού *Αντί*», 2006, *Ποίηση* 29 (Άνοιξη –καλοκαίρι 2007) 252-255. (Ηβ.39)

10. «Γιώργος Σεφέρης, *Βαρνάβας Καλοστέφανος*. Τα σχεδιάσματα, Φιλολογική έκδοση Ναταλία Δεληγιαννάκη, Αθήνα ΜΙΕΤ, 2007, σ. 405», *Κονδυλοφόρος* 6 (2007) 159-162. (Ηβ.44)
11. «Πηγές της πεζογραφίας του Γιάννη Σκαρίμπα. Από τη μανική επιδρασιολογία στη νηφάλια ανίχνευση των πηγών», *Η Μελέτη*, τ. Δ' (2008) 271-277. (Ηβ.43)
12. «Από το υλικό που είναι φτιαγμένα τα όνειρα» [Για την παραμυθία της γραφής και τα παραμύθια του Αργύρη Χιόνη], *Νέα Εστία* 1826 (Οκτώβριος 2009) 704-709. (Ηβ. 51)

ΥΠΟ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ

α. ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ

1. «Πολιτική δυσπραγία και ποιητική δυστοκία. Στα ίχνη της ποιητικής του Δημήτρη Δασκαλόπουλου». Τόμος αφιερωμένος στην ποίηση του Δημήτρη Δασκαλόπουλου, Γαβριηλίδης 2011.

β. ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΤΙΚΑ ΔΟΚΙΜΙΑ

1. «Ήχοι σωπής στην ποιητική της φύσης: Σχόλια για την ποίηση του Σωτήρη Βαρνάβα», (Ηβ. 60).

γ. ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΕΣ ΣΕ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

1. «Ελάχιστη τροχιά στο διαστελλόμενο σύμπαν: Πάνος Νίκου, *Κίνηση προσαρμογής*, Αθήνα, Γαβριηλίδης, 2008», *Poema.gr* (Ηβ.50)
2. «Μη μεταφράζεις τη λέξη που δεν ακούγεται»: *Ανθολογία Πορτογαλικής Ποίησης*. *Poeticanet.gr* (Ηβ.46)

Η. ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΔΙΕΘΝΗ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΑ ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ- ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

α. Συνέδρια-Πανεπιστημιακά σεμινάρια

1. «Ο Σκαρίμπας της φυγής και της περιπλάνησης—η μαρτυρία του πεζογραφικού του έργου». Α' Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο για την πόλη της Χαλκίδας, Σεπτέμβριος 1987.
2. «Τα περιοδικά *Ζακόνθιος Ανθών* και *Ποιητικός Ανθών* και η κριτική του Ρομαντισμού». Σεμινάριο του Μ.Ι.Ε.Τ. για τη νεοελληνική κριτική υπό τη διεύθυνση του Καθηγητή Γ. Π. Σαββίδη, 1988.
3. «Οι "κυπριακές" επιστολές του Γιώργου Σεφέρη—Από την αλληλογραφία του με τον Γ. Π. Σαββίδη». Συμπόσιο για τον Γιώργο Σεφέρη. Αγία Νάπα Κύπρου, Μάιος 1988.
4. «Humour, satire, parody in Skarimbass' novel *Το Σόλο του Φίγκαρω*. Plenary session II: Humour in Greek literature. "Greek weekend", Cambridge, 14-15 March 1992.
5. «Πίσω από το σατιρικό *όνειρο* του Διονυσίου Σολωμού». 7η Επιστημονική Συνάντηση του Τομέα Μεσαιωνικών και Νέων Ελληνικών Σπουδών του Τμήματος Φιλολογίας του Α.Π.Θ., στη μνήμη της Ελένης Τσαντσάνογλου. Φιλοσοφική Σχολή Α.Π.Θ., 25-27 Απριλίου 1996.
6. «Σάτιρα: προβλήματα ορολογίας». Διήμερο Λόγου με θέμα τη σάτιρα, οργανωμένο από το περιοδικό *Πόρφυρας*. Κέρκυρα, 15-16 Ιουλίου 1996.
7. «Δύο αφιστάμενες παρωδίες εκκλησιαστικής γραφής: η *Απολογία του σπανού* και ο *Κανών του Δαπόντε*». 8η Επιστημονική Συνάντηση του Τομέα Μεσαιωνικών και Νέων Ελληνικών Σπουδών του Τμήματος Φιλολογίας του Α.Π.Θ., στη μνήμη του Γ. Π. Σαββίδη. Φιλοσοφική Σχολή Α.Π.Θ., 11-14 Μαρτίου 1997.
8. «Ακόμη λίγα για την ειρωνεία του Κ. Π. Καβάφη». Σεφέρεια Γ'. Συμπόσιο Κ. Π. Καβάφη.«'Νερά της Κύπρου, της Συρίας και της Αιγύπτου': Μοντερνισμός, κοσμοπολιτισμός και διαπολιτισμικές σχέσεις στην ποίηση του Καβάφη», Φιλοσοφική Σχολή Πανεπιστημίου Κύπρου. Αγία Νάπα, 4-7 Απριλίου 1997.
9. «Δύο περιοδικά στη Ζάκυνθο του όψιμου ρομαντισμού». ΣΤ' Διεθνές Πανιώνιο Συνέδριο, 26.9.1997.
10. «Η λειτουργία της μεταμυθοπλασίας στη σύγχρονη ελληνική πεζογραφία», Συμπόσιο Πανελλήνιας Πολιτιστικής Κίνησης, 19. 10.1997.
11. «Ο Παύλος Νιρβάνας και "η ιστορία του λεπτού και του δευτερολέπτου"». Σκόπελος, Συμπόσιο αφιερωμένο στον Π. Νιρβάνα, 16.5.1998.
12. «"Η Μέθη του Μύθου και ο 7ος ουρανός της Μνήμης" στο αφηγηματικό σύμπαν της Νατάσας Κεσμέτη». Modern Greek Graduate Seminar, Oxford University, 28.5.98.

13. «Οι μεταμορφώσεις του ποιητή: η περίπτωση του Απόστολου Μελαχρινού». Συνέδριο με θέμα «Ο έξω Ελληνισμός. Κωνσταντινούπολη και Σμύρνη (1800-1922)», Αθήνα, Σχολή Μωραΐτη, 30-31 Οκτωβρίου 1998.
14. «Ο Καβάφης, ο Σεφέρης και ο Πρωτέας». Facultad de Filosofia y Letras, Area de Traducción e Interpretación (Griego), Διεθνές Συνέδριο για τον Κωνσταντίνο Καβάφη: «Καβάφης: μοντερνισμός και λογοτεχνικός κανόνας. Ποιητική-μετάφραση-πρόσληψη», Πανεπιστήμιο Μάλαγας, 10-12 Δεκεμβρίου 1998.
15. «Το ειρωνικό προσωπείο του Δ. Βικέλα». Συνέδριο του Συλλόγου προς διάδοσιν των Ωφελίμων Βιβλίων για τα 100 χρόνια από την ίδρυσή του, Αθήνα, 9.12.99.
16. «Η παρωδία στο έργο του Γιώργου Σεφέρη». Διεθνές Συνέδριο με θέμα «Γιώργος Σεφέρης Ποιητής του Ελληνισμού», Πανεπιστήμιο Κύπρου, 26-29 Φεβρουαρίου 2000.
17. «George Seferis: from satire to irony?». King's College, University of London, Byzantine and Modern Greek Seminar, 20 March 2000.
18. «Μια άγνωστη ποιητική ανθολογία του Γιώργου Σεφέρη». Ευρωπαϊκή Επιστημονική Συνάντηση: Ο Σεφέρης ως αναγνώστης της ευρωπαϊκής λογοτεχνίας, Πανεπιστήμιο Πατρών, 14 Απριλίου 2000.
19. «Η καταγραφή του χρόνου ως άλλοθι: σχέση ημερολογίου και λογοτεχνίας». Συνέδριο αφιερωμένο στη μνήμη του Γ. Π. Σαββίδη: «Νεοελληνική Φιλολογία: Εκδοτική θεωρία και πρακτική. Προβλήματα και Απορίες», Αθήνα 15-17 Ιουνίου 2000.
20. «The Poetics of subversion in George Seferis's poetry». Cambridge, Faculty of Medieval and Modern Languages, 11 October 2000.
21. «Οι μεταμορφώσεις του "Άλλου" στο έργο του Γιάννη Σκαρίμπα». 2^ο Διεθνές Συμπόσιο Νεοελληνικής Λογοτεχνίας, αφιερωμένο στη μνήμη του Σπύρου Πλασκοβίτη. «Ο Άλλος στην ελληνική λογοτεχνία του 20ού αιώνα», 1-3 Δεκεμβρίου 2000, Πνευματικό Κέντρο Δήμου Αθηναίων.
22. «Γιάννης Σκαρίμπα: από την παράδοση στον μοντερνισμό». Τρίωρο μάθημα στο μεταπτυχιακό σεμινάριο (DEA) της INALCO (Institut national de langues et civilisations orientales) (Παρίσι, 16 Ιανουαρίου 2001).
- *23. «Ο Γεώργιος Δροσίνης ως μεταφραστής». Επιστημονικό Συνέδριο για τα 50 χρόνια από τον θάνατο του Γεωργίου Δροσίνη, ΣΩΒ, 7-9 Ιουνίου 2001.
- *24. «Η σάτιρα ως στοιχείο ύφους», Διεθνές Συνέδριο για τη σάτιρα, Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Κέρκυρα, Σεπτέμβριος 2002.

- *25. «Ο Ανδρέας Εμπειρικός και “το ανιδιοτελές παιχνίδισμα της σκέψης”», Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο: Νεοελληνικό τρίπτυχο: Παπαδιαμάντης-Σικελιανός-Εμπειρικός. Μνήμη Αλέξη Eduard Solà, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, 25-27 Ιανουαρίου 2002.
- *26. «The Rhetoric of Subversion as an Element of Style». Keynote lecture στο Graduate Student Conference *The Cankered Muse: In Search of Modern Greek Satire*, Harvard University, 9 April 2005.
- *27. «Οι τίτλοι των ποιημάτων του Κώστα Μόντη και η λειτουργία τους», Διεθνές Συμπόσιο: Κώστας Μόντης, Πανεπιστήμιο Κύπρου και Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού Κύπρου, Λευκωσία 17-19 Ιουνίου 2005.
- *28. «“Νεοελληνικά”, “υπερελληνικά”, “αλλοεθνή” ή “πανανθρώπινα”; Μια συνάντηση του Σκαρίμπα με τον Θεοτοκά», «Α΄ Πανελλήνιο Συνέδριο για τον Γιάννη Σκαρίμπα», Χαλκίδα, 11-13 Νοεμβρίου 2005.
- **29. Διδασκαλία σε σεμινάριο του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών του Πανεπιστημίου του Μπέρμινγχαμ, 22 Μαρτίου 2007.
- **30. «Ένας τύπος προβλήματος που για καιρό θα μας απασχολεί: Ο Καβάφης, ο Σεφέρης και ο Πρωτέας», Ημερίδα για τον Γιώργο Σεφέρη, Σπίτι της Κύπρου, 31 Οκτωβρίου 2007.
- **31. Διδασκαλία στο Διδασκαλία σε σεμινάριο του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης, 9 Ιανουαρίου 2008.
- **32. Διδασκαλία σε σεμινάριο του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών του Πανεπιστημίου της Μάλαγα, 16-20 Ιουνίου 2008
- **33. «Ο Σκαρίμπας και η “μαεστρία του ενστικτώδους παραλόγου”», *Όνειρο και Πραγματικότητα*, Διεθνής Επιστημονική Συνδιάσκεψη, Τμήμα Βυζαντινής και Νεοελληνικής Φιλολογίας του Κρατικού Πανεπιστημίου της Αγίας Πετρούπολης της Ρωσίας, 25-29 Σεπτεμβρίου 2008.
- **34. «Ο Μαριάμπας, ο Αντρέας Δημακούδης και η υπέρβαση των ορίων», *Η νεοελληνικότητα στη νεοελληνική λογοτεχνία και κριτική του 19^{ου} και του 20ού αιώνα*, ΙΒ΄ Επιστημονική Συνάντηση του Τομέα Μεσαιωνικών και Νέων Ελληνικών Σπουδών του Τμήματος Φιλολογίας του Α.Π.Θ., αφιερωμένη στη μνήμη της Σοφίας Σκοπετέα, 27-29 Μαρτίου 2009.
- **35. «Myrtias, Emilianos e il commentatore pensoso», Facoltà de Lingue e Letterature Straniere, Università di Catania, 5 Μαΐου 2009 [Διάλεξη στο Πανεπιστήμιο της Κατάνιας].

36. «Η ταυτότητα του αφηγητή, η ιστορική ετυμολογία και ο καβαφικός “Δημάρτος”», Δ΄ Πανευρωπαϊκό Συνέδριο της Ευρωπαϊκής Εταιρείας Νεοελληνικών Σπουδών. Ταυτότητες στον ελληνικό κόσμο (από το 1204 έως σήμερα). Γρανάδα, 9-12 Σεπτεμβρίου 2010.

37. «Από τη μίμηση στην αυτοσυνειδησία: Ο “Φιλέλλην” και ο “Ηγεμών εκ Δυτικής Λιβύης”», Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Τμήμα Φιλολογίας. Διεθνές Συνέδριο στη μνήμη του Πάν. Μουλλά, 3-6 Νοεμβρίου 2011.

β. ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

1. «Τα περιοδικά του Ιωάννη Τσακασιάνου». Αθήνα: Αρχαιολογική Εταιρεία, Μάρτιος 1988.
2. «Ο αναμορφωτικός λόγος του Άντη Χατζηαδάμου». Αθήνα: Σπίτι της Κύπρου, 19 Νοεμβρίου 1992.
3. «Λόγος και ανατροπή στο μυθιστόρημα του Γιάννη Σκαρίμπα, *Το Σόλο του Φίγκαρω*». Πάτρα: Θέατρο “Αγορά”, 18 Απριλίου 1994.
4. «Γ. Θ. Βαφόπουλος: από το βίωμα στον ποιητικό λόγο». Θεσσαλονίκη: Γαλλικό Κολλέγιο, 27 Οκτωβρίου 1996.
5. «Στην κάμαρη τούτη, όπου βρισκόμαστε με τα κλειστά παράθυρα» [Διάλεξη για την ποιητική του Βαφόπουλου]. Θεσσαλονίκη: Βαφοπούλειο Πνευματικό Κέντρο, 18 Απριλίου 1997.
6. «Το έργο του Σκαρίμπα στο γύρισμα του αιώνα». Αθήνα: Ελευθερουδάκης, 5 Μαΐου 1997.
7. «Από την πίσω πόρτα στο εργαστήρι του δασκάλου». Αθήνα: Σπίτι της Κύπρου, αφιέρωμα στον Γ. Π. Σαββίδη: «Με μια πινέζα στην καρδιά: Η κυπριακή εμπειρία του Γ. Π. Σαββίδη», 11.12.1997.
8. «Εκείνο που περιμένουμε είναι η λέξη». Αθήνα: Π.Π.Κ, Κύκλος: Νέες φωνές, 25.2.98.
9. «Για δυνατούς παίκτες ή με τον τρόπο του Γιάννη Σκαρίμπα». Χαλκίδα, 23.9.98.
10. «Μια ετερόκλητη αλλά νόμιμη “φιλολογική παρέα”: Γιώργος Παγανός: *Τρεις μεταπολεμικοί πεζογράφοι. Χριστόφορος Μηλιώνης - Νίκος Μπακόλας - Η. Χ. Παπαδημητρακόπουλος*, Νεφέλη, 1998, σ. 172». Αθήνα: Στοά του βιβλίου, 21.10.98.
11. «Ο Γιάννης Σκαρίμπας του 19ου και του 20ού αιώνα». Πάτρα: Αίθουσα «Περί Τεχνών», 20 Νοεμβρίου 1998.

12. «Πίσω από το σατιρικό όνειρο του Δ. Σολωμού». Πάτρα: Θέατρο Απόλλων, 21 Νοεμβρίου 1998.
13. «Η Νατάσα Κεσμέτη και τα όρια του ρεαλισμού». Πανεπιστήμιο Πατρών, 13 Μαΐου 1999.
14. «Η νεοελληνική πεζογραφία της “Νεφέλης”». Εκδήλωση για τα 20 χρόνια των εκδόσεων «Νεφέλη», Πάτρα: Πολύεδρο, 2.12.99.
15. «Οι μεταμορφώσεις πόλεων, το “κλειστό τετράγωνο του ποιήματος” και ο περιηγητής». [Παρουσίαση της ποιητικής συλλογής του Μιχάλη Πιερή, *Μεταμορφώσεις πόλεων*, Καστανιώτης 1999], Αθήνα: Μέγαρο Λόγου και Τέχνης 104, 7.12.99.
16. «Ένα ημερολόγιο για τον Γιώργο Σεφέρη». Παρουσίαση του Ημερολογίου του 2000, των εκδόσεων Διάμετρος, που ήταν αφιερωμένο στον Σεφέρη], Αθήνα: Ίδρυμα Γουλανδρή Χορν, 20. 1. 2000.
17. «Περί ανακύκλωσης της τέχνης ή η παρωδία ως αρχαιολογία του κειμένου». Πάτρα: Πανεπιστημιακό Βήμα, 14.2.2000.
18. «Οι Παρωδίες καβαφικών ποιημάτων (1917-1997) και τα όρια της παρωδίας». [Παρουσίαση του παραπάνω βιβλίου του Δημήτρη Δασκαλόπουλου], Αθήνα: Βιβλιοπωλείο Πατάκη, 10 Μαΐου 2000.
19. «Γιώργος Σεφέρης: από την ειρωνεία στη σάτιρα,». Πάτρα: Πολύεδρο, 19 Οκτωβρίου 2000.
20. «Γ. Π. Σαββίδης-Γιώργος Σεφέρης, Τα πρώτα Γράμματα». Σειρά ομιλιών που οργάνωσε το Σπουδαστήριο Νέου Ελληνισμού, στη μνήμη του Γιώργου Σεφέρη και του Γ. Π. Σαββίδη, Αθήνα: Στοά του βιβλίου, 28 Φεβρουαρίου 2001.
- *21. «Ερημικά και ειρωνικά στην ποίηση του Σπύρου Βρεττού» [Παρουσίαση της ποιητικής του Σπύρου Βρεττού με αφορμή της συγκεντρωτική αγγλόφωνη έκδοση των ποιημάτων του (Spyros Vrettos, *Collected Poems*, μτφρ. Philip Ramp, Shoestring Press, 2000). Πάτρα: Αίθουσα Millennium, 14 Μαρτίου 2001.
- *22. «Το διπλό πρόσωπο του Βασίλη Αρφάνη». Πάτρα: Πολύεδρο, 16 Ιουνίου 2001.
- *23. Παρουσίαση του βιβλίου του Henri Tonnet, *Ιστορία του Ελληνικού Μυθιστορήματος*, μτφ. Μαρίνα Καραμάνου, επιμ. μτφ. Γ. Φ. Γαλάνης, Πατάκης, 2001. Αθήνα: Βιβλιοπωλείο Πατάκη, 2001.

- *24. «Ο δρόμος του Ωκεανού—ο δρόμος της γραφής», Πάτρα: Πολύεδρο, 23.4.2002 [Παρουσίαση του μυθιστορήματος του Νίκου Χουλιαρά, *Το εργαστήριο του ύπνου*, «Νεφέλη», 2002].
- *25. «Γιάννης Ζαρκάδης, *Σαρκοφάγος*, Πλανόδιον, 2002», Πάτρα: Πολύεδρο, 7 Δεκεμβρίου 2002 [Παρουσίαση της ποιητικής συλλογής του Γιάννη Ζαρκάδη, *Σαρκοφάγος*, Πλανόδιον, 2002].
- *26. Παρουσίαση της ποιητικής συλλογής *Αφήγηση* του Μιχάλη Πιερή», Πάτρα: Πολύεδρο, 16 Δεκεμβρίου 2002.
- *27. Παρουσίαση της έκδοσης Γιώργος Σαραντάρης, *Εργα 1, Τα δημοσιευμένα από 1933 έως 1942*. Εισαγωγή—επιμέλεια: Σοφία Σκοπετέα, Βικελαία Δημοτική Βιβλιοθήκη, Ηράκλειο 2001. Πάτρα: Πολύεδρο, 6 Ιανουαρίου 2002.
- *28. «Στη ρίζα του λόγου—στη ρίζα του λυρισμού», Πάτρα: Πολύεδρο, 9 Μαΐου 2003 [Παρουσίαση της ποιητικής συλλογής του Διονύση Καρατζά, *Πότε μίλα πότε φίλα*, Μεταίχμιο, 2003].
- *29. «Ιστορία vs Ποίηση», Πάτρα: Πολύεδρο, 15 Σεπτεμβρίου 2003 [Παρουσίαση της ποιητικής συλλογής του Σπύρου Βρεττού *Πράξη Απλή*, Γαβριηλίδης, 2003].
- *30. «Περί όνου προσώπου και προσωπείου», Αθήνα: Στοά του Βιβλίου, 16 Νοεμβρίου 2004 [Διάλεξη για το βιβλίου του Κ. Γ. Κασίνη, *Ονολογικές Μεταμορφώσεις. Πρόσωπα και Προσωπεία της Ελληνικής Σάτιρας*, εκδόσεις Χατζηνικολή, 2004].
- *31. «Τυφλός οιωνοσκόπος στα ξέφωτα της Ιστορίας», Πάτρα: Πολύεδρο, 23 Νοεμβρίου 2004 [Συνοπτική παρουσίαση της ποίησης του Γιάννη Δάλλα].
- *32. «Αργύρης Χιόνης, *Στο υπόγειο*, Αθήνα, «Νεφέλη», 2004», Αθήνα: Σπίτι της Κύπρου, 19.5.2005.
- *33. «Θωμά Σκάσση, *Το ρολόι της σκιάς*, Πόλις, 2004», Πάτρα: Πολύεδρο, 28.6.2005.
- *34. Παρουσίαση του βιβλίου *Ευρίπου οι ακατάληπτες παλίρροιες... Η Χαλκίδα στη λογοτεχνία*, επιμ. Άγγελος Μαντάς, Χαλκίδα: Διάμετρος, 2005.
- *35. Παρουσίαση της ποιητικής συλλογής του Θανάση Χατζόπουλου, *No humans' land-αναφορά*, Μεταίχμιο 2995, Αθήνα: Στοά του Βιβλίου, 16. 12. 2005
- *36. «Η παλίμψηστη παρώδηση των αθανάτων» [Παρουσίαση της συλλογής του Ν. Βαγενά *Στέφανος*], Πάτρα: Πολύεδρο, 21 Ιανουαρίου 2006.
- *37. «Στα ίχνη της καρυωτακικής νέκυιας: Σπύρος Βρεττός, *Κώστας Καρυωτάκης. Το εγκώμιο της φυγής*, Γαβριηλίδης 2006, σ. 349», Πάτρα: Πολύεδρο, 20.6.2006.

- **38. «Στο πνεύμα μιας ουσιαστικής επικοινωνίας μεταξύ των βαλκανικών λαών. *Αίμος. Ανθολογία Βαλκανικής Ποίησης*», «Οι φίλοι του περιοδικού *Αντί*», 2006, Πάτρα: Πολύεδρο, 11 Ιουνίου 2007.
- **39. «Ο άξενος ξενώνας του Μανόλη Πρατικάκη» [Παρουσίαση της ποιητικής συλλογής του Πρατικάκη *Ο Μεγάλος ξενώνας*, Αθήνα: Ιανός, 15 Ιουνίου 2007.
- **40. «Ανατέμνοντας την καθημερινότητα: για την χαμηλόφωνη ποίηση του Χρίστου Λάσκαρη», Αίθριο Παλαιού Δημοτικού Νοσοκομείου Πατρών, 5 Σεπτεμβρίου 2007.
- **41. «Τίτος Πατρίκιος: από το Νόστο στην Περιπλάνηση», Σύλλογος Αποφοίτων Φιλοσοφικής Σχολής ΑΠΘ «Φιλόλογος», Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης, 5 Νοεμβρίου 2007.
- **42 «Πηγές της Πεζογραφίας του Γιάννη Σκαρίμπα. Από τη μανική επιδρασιολογία στη νηφάλια ανίχνευση των πηγών» [Παρουσίαση του βιβλίου του Συμεών Σταμπουλού], Χαλκίδα, 10 Οκτωβρίου 2007.
- **43. «Ο Στράτης και ο Βαρνάβας εν μέσω του κυπριακού καύσωνα» [Παρουσίαση της έκδοσης του ημιτελούς μυθιστορήματος του Γ. Σεφέρη, Βαρνάβας Καλοστέφανος], Αθήνα: Σπίτι της Κύπρου, 31 Οκτωβρίου 2007.
- **44. «Η ‘διαιώνιση των παροδικών κι ακαριαίων’ ως μέθοδος ανθρωπογνωσίας» [Παρουσίαση της ποιητικής συλλογής του Τίτου Πατρίκιου *Νέα Χάραξη*], Αθήνα: Γαλλικό Ινστιτούτο, 21 Ιανουαρίου 2008.
- **45. «Η ποιητική διαδρομή του Σπύρου Βρεττού», Λευκάδα, 22 Μαρτίου 2008
- **46. Παρουσίαση της Ανθολογίας Πορτογαλικής Ποίησης (μτφρ. Γιάννης Σουλιώτης, ΕΚΔ. «Ροές»), Αθήνα: Ιανός, 2. Δεκεμβρίου 2008.
- **47 «Πολιτική δυσπραγία και ποιητική δυστοκία.. Στα ίχνη της ποιητικής του Δημήτρη Δασκαλόπουλου», Πάτρα: Πολύεδρο, 1 Νοεμβρίου 2008.
- **48 «*Χορεύοντας βάσανα σε στροφές ιάμβων*: Για την ποιητική του Αλέξανδρου Φωσταΐνη», Πάτρα: Πολύεδρο, 20 Δεκεμβρίου 2008.
- **49. «Λυσιμελής πόθος: μεταφορά ή κυριολεξία;» [Παρουσίαση της συλλογής του Τίτου Πατρίκιου *Λυσιμελής πόθος*], Αθήνα: Μουσείο Μπενάκη, 23 Φεβρουαρίου 2009.
- **50. «Ελάχιστη τροχιά στο διαστελλόμενο σύμπαν» [Παρουσίαση της συλλογής του Πάνου Νίκου *Κίνηση Προσαρμογής*, Αθήνα: Γαβριηλίδης 2008], Λιβαδειά, 29 Απριλίου 2009.

- **51. «Από το υλικό που είναι φτιαγμένα τα όνειρα. Αργύρης Χιόνης, *Το οριζόντιο ύψος και άλλες αφύσικες ιστορίες*, Αθήνα: Κίχλη 2009, σ. 126», Πάτρα: Πολύεδρο, 19 Μαΐου 2009.
53. «*Πτωχώσεις του μυαλού όλο βόη και πάθος*. Μερικές σκέψεις για την ποιητική της Ανθής Μαρωνίτη, Πάτρα: Πολύεδρο, 16 Ιουνίου 2009.
54. «Για την ποιητική του Γ. Θ. Βαφόπουλου», «Πολύεδρο», 19 Ιανουαρίου 2010.
55. «Περί παρωδίας», Πανελλήνια Συνάντηση Ερασιτεχνικού Θεάτρου, Θέατρο «Πάνθεον», Πάτρα 22 Ιανουαρίου 2010.
56. «Σε αναζήτηση ταυτότητας: Γιώργος Βέης, *Από το Τόκιο στο Χαρτούμ*», «Στοά του βιβλίου», 26 Ιανουαρίου 2010.
57. «Για την ποιητική του Αργύρη Χιόνη», Πολιτιστικό Κέντρο Αιγίου, 20 Μαρτίου 2010.
58. «Ο κριτικός λόγος μεταξύ πολιτικής και τέχνης» [Για την κριτική του Δ. Μαρωνίτη], Συνεδριακό Κέντρο Πανεπιστημίου Πατρών, 22 Απριλίου 2010.
59. «Για την ποίηση του Πάνου Νίκου», Βιβλιοπωλείο Χάρτα [Βόλος], 26 Απριλίου 2010.
60. «Ηχοι σωπής στην ποιητική της φύσης: Σχόλια για την ποίηση του Σωτήρη Βαρνάβα», Δημοτική Βιβλιοθήκη Πάτρας, 12 Μαΐου 2010.
61. «Για την ποίηση του Γιάννη Σκαρίμπα», Φλοράλ [Αθήνα], 25 Οκτωβρίου 2010.
62. «Το πρώτο ελληνικό μυθιστόρημα του Φανταστικού: *Ο πίθηκος Ξουθ*», Πολύεδρο, 14 Δεκεμβρίου 2010.
63. «Για την ποιητική του Δημήτρη Δασκαλόπουλου», Ομιλία στην τελετή αναγόρευσης του Δασκαλόπουλου σε Επίτιμο Καθηγητή του Τμήματος Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Πατρών, Αίθουσα Τελετών, Πανεπιστήμιο Πατρών, 16 Δεκεμβρίου 2010.
64. «Η διαδρομή ενός ακαταπόνητου ιχνηλάτη: Για τη φιλολογική συγκομιδή του Γιάννη Παπακώστα», Εκδήλωση προς τιμήν του Γιάννη Παπακώστα, Πανελλήνια Ένωση Φιλολόγων, Metropolis, 28 Ιανουαρίου 2011.
65. «Εκδοχές του κενού : Σκέψεις για την ποιητική συλλογή του Αργύρη Χιόνη *Ο,τι περιγράφω με περιγράφει*, Γαβριηλίδης 2010», Πολύεδρο, 7 Ιουλίου 2011.
66. «Κόκκινη κλωστή δεμένη, στην αγάπη τυλιγμένη...» [Παρουσίαση του θεατρικού έργου της Μαίρης Σιδηρά *Ο Ασχημάνθρωπος*, Αγορά [Πάτρα], 29 Νοεμβρίου 2011.
67. «Η μυθοποίηση της επιστημονικής εμπειρίας» [παρουσίαση του ποιητικού έργου του Γιάννη Ζαρκάδη], Πολύεδρο, 2 Δεκεμβρίου 2011.

Θ. ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Συγγραφή εκπαιδευτικού υλικού—λήμματα σε λεξικά ή εγκυκλοπαίδειες

άρθρα σε εφημερίδες—σενάρια τηλεοπτικών εκπομπών

(Δεν υποβάλλονται προς κρίση)

Συγγραφή εκπαιδευτικού υλικού

1. «Η ποίηση του Κ. Π. Καβάφη», *Γράμματα II: Νεοελληνική Φιλολογία (19^{ος} και 20^{ός} αιώνας)*. Εγχειρίδιο μελέτης, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα 2000, σ. 155-178 και Ανθολόγιο Νεοελληνικών Κειμένων, σ. 167-197. Κριτικός αναγνώστης: Ευριπίδης Γαραντούδης. Το υλικό αυτό επεξεργάστηκα ξανά και θα περιληφθεί, αναθεωρημένο και βιβλιογραφική ενημερωμένο, στη νέα έκδοση του εγχειριδίου του ΕΑΠ, που αναμένεται εντός του 2009.

Λήμματα σε λεξικά ή εγκυκλοπαίδειες

2. «Ανθολογία Θεσσαλονικέων ποιητών». Επιμέλεια: Τόλης Καζαντζής—Κατερίνα Κωστίου, *Νέα Εστία*, Αφιέρωμα στη Θεσσαλονίκη, Χριστούγεννα 1986, σ. 348-391.
3. *Βιογραφικό Λεξικό Ελλήνων λογοτεχνών*, Εκδοτική Αθηνών. [Συγγραφή των λημμάτων: Ι. Κονδυλάκης, Ν. Κονεμένος, Στ. Κουμανούδης, Ι. Λασκαράτος, Α. Λευκός, Μελισσάνθη, Γ. Μπεράτης, Σπήλιος Πασσαγιάννης, Κ. Πασσαγιάννης, Ι. Πολυλάς, Ι. Πολέμης, Γ. Σκαρίμπας].
4. «Επιλογή βιβλιογραφίας» [για το λήμμα Γιάννης Σκαρίμπας], στον τόμο *Η Μεσοπολεμική πεζογραφία, Από τον πρώτο ως τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο (1914-1939)*, τ. Η', εκδ. Σοκόλη, σ. 30-31.

Άρθρα σε εφημερίδες—σενάρια τηλεοπτικών εκπομπών

3. «Ζουβέ-Ελβίρα: παιχνίδι με το χρόνο», *Περίπλους*, 17-18 (Ανοιξη-Καλοκαίρι 1988) 93-95.
4. «Διήγησις Αλεξάνδρου του Μακεδόνα. Από την ιστορία στο θρύλο» [Συγγραφή σεναρίου για ντοκιμαντέρ έξι ημίωρων επεισοδίων]. ΕΡΤ 1, 1989.

5. «"Ο κήπος των χωρισμένων εραστών": ένα θεατρικό παζλ» [Μια ανάγνωση του θεατρικού έργου του Στέλιου Λύτρα]. Πρόγραμμα παράστασης, Κ.Θ.Β.Ε., Φεβρουάριος 1990.
6. «"Τέλειωσε ο πόλεμος" για τον Άντη Χατζηαδάμο» [νεκρολογία για τον Κύπριο συγγραφέα και ζωγράφο], *Ακτή*, έτ. Β', 5 (χειμώνας 1990) 90-91.
7. «Δημοκρατία είναι...» [Για τις πολιτικές απόψεις του Γ. Σκαρίμπα], *Περίπλους*, 30-31 (Ιούλ.- Δεκ. 91) 99-103.
8. «Και τώρα το Σόλο του Φίγκαρω» [Προδημοσίευση από την εισαγωγή], *Το Βήμα*, 7 Ιουνίου 1992.
9. «Γιάννης Σκαρίμπα. Ένας παραδοξολόγος ή παράδοξος συγγραφέας;», *Αυγή*, 21 Μαρτίου 1993, σ. 18.
10. «Η επιστροφή του Γιάννη Σκαρίμπα» [Προδημοσίευση από την εισαγωγή του μυθιστορήματος *Το Βατερλώ δυο γελοίων*], *Το Βήμα*, 17 Απριλίου 1994.
11. Γ. Π. Σαββίδης, *Τράπεζα Πνευματική*, Εκδ. "Πορεία", Αθήνα 1994. [Συλλογική ερευνητική και βιβλιογραφική εργασία].
12. «Η "εκδίκηση" του Γιάννη Σκαρίμπα» [Για το αφήγημα *Πατς κι Απαγάι* του Σκαρίμπα], *Η Καθημερινή*, 14 Απριλίου 1996.
13. «Ένα αντιπολεμικό έργο του Γιάννη Σκαρίμπα» [Προδημοσίευση από την εισαγωγή του μυθιστορήματος *Φυγή προς τα εμπρός*], *Η Καθημερινή*, 9. 2. 97.
14. «Το εργαστήρι του συγγραφέα». Αφιέρωμα στον Γιάννη Σκαρίμπα: 2008, σκηνοθεσία Δημήτρης Γκουζιώτης, Δημοσιογραφική επιμέλεια: Βαγγέλης Χατζηβασιλείου, Κατερίνα Σχινά, Μανώλης Πιμπλής.
15. «Κριτική γόνιμη και αιρετική» [για τον κριτικό λόγο του Δ. Ν. Μαρωνίτη], *Τα Νέα*, 10 Απριλίου 2010.

**Βιβλιοκρισίες σε εφημερίδες
(δεν υποβάλλονται προς κρίση)**

Οι βιβλιοκρισίες που ακολουθούν είναι απόρροια της συστηματικής μου συνεργασίας με την *Καθημερινή* της Κυριακής και της βραχύβιας συνεργασίας μου με το *Βήμα*. Χωρίζονται σε τρεις βασικές κατηγορίες. Στη μία κατηγορία (λήμματα 1-6, 10, 14, 16, 18, 23, 24) ανήκουν βιβλιοκρισίες για βιβλία πρωτοεμφανιζόμενων πεζογράφων. Η άλλη κατηγορία (λήμματα 7- 9, 13, 17, 21, 22, 25, 26) περιλαμβάνει βιβλιοκρισίες

για φιλολογικές μελέτες. Η τρίτη κατηγορία (λήμματα 11, 12, 15, 16, 18-20, 24, 27) αφορά κυρίως μεταφράσεις ή παλαιότερους συγγραφείς.

1. «Η ενηλικίωση της γραφής» (Γιάννης Τσίγκρας, *Η δίψα του Ελπήνορα*, διηγήματα, «Νεφέλη», 1996), *Η Καθημερινή*, 2 Ιουνίου 1996.
2. «Το τέλος των ονείρων, το τέλος του ροκ εν ρολ» (Νίκος Ζαρκαδάκης, *Ανατολικόν Τέλος*, μυθιστόρημα, Κέδρος, 1996), *Η Καθημερινή*, 23 Ιουνίου 1996.
3. «Η υπεροπτική στάση του αφηγητή» (Μίλτος Φραγκόπουλος, *Πορτ Μπου*, μυθιστόρημα, Εστία, 1996), *Η Καθημερινή*, 7 Ιουλίου 1996.
4. «Συγγραφέας-αφηγητής: μια σκοτεινή υπόθεση» (Θεόδωρος Γρηγοριάδης, *Ο χορευτής στον ελαιώνα*, μυθιστόρημα, Κέδρος, 1996), *Η Καθημερινή*, 21 Ιουνίου 1996.
5. «Ασκήσεις κατά του θανάτου» (Παναγιώτης Κουσαθανάς, *Η κουνιστή πολυθρόνα*, αφηγήματα, «Νεφέλη», 1996), *Η Καθημερινή*, 11 Αυγούστου 1996.
6. «Είμαστε φτιαγμένοι από ιστορίες» (Αριστείδης Αντονάς, *Οι τέσσερις Κήποι*, διηγήματα, Στιγμή, 1996), *Η Καθημερινή*, 25 Αυγούστου 1996.
7. «Ένα βιβλίο για τα "Κυπριακά" ποιήματα του Γιώργου Σεφέρη» (Katerina Krikos-Davis, *Kolokes: A study of George Seferis Logbook III (1953-1955)*, μελέτη, Adolf M. Hakkert, Άμστερνταμ 1991), *Η Καθημερινή*, 1 Σεπτεμβρίου 1996.
8. «Το χρονικό μιας πρόκλησης» (Σωτήρης Τριβιζάς, *Το σουρεαλιστικό σκάνδαλο*, μελέτη, Καστανιώτης, 1996), *Η Καθημερινή*, 29 Σεπτεμβρίου 1996.
9. «Συνέχεια και ρήξη της παράδοσης» (*Η ελευθέρωση των μορφών. Η ελληνική ποίηση από τον έμμετρο στον ελεύθερο στίχο (1880-1940)*). Επιμέλεια: Νάσος Βαγενάς, Πανεπιστημιακές εκδόσεις Κρήτης, 1996), *Η Καθημερινή*, 27 Οκτωβρίου 1996.
10. «Οι κάτοικοι του Σύμπαντος» [Αντρέι Ζανιέφσκι, *Ο αρουραίος*, μυθιστόρημα, Κέδρος, 1996], *Η Καθημερινή*, 24 Νοεμβρίου 1996.
11. «Ένας χρόνος συντροφιά με Σκαρίμπα» [*Συγγραφείς στο χρόνο*. Ημερολόγιο 1997 Γιάννης Σκαρίμπας, επιμέλεια Ν.Δ. Τριανταφυλλόπουλος, Διάμετρος, 1996], *Η Καθημερινή*, 22.12.96.
12. «Η απόλαυση των κλασικών» (*Ναυτίλος—Αναγνώσματα*. Διευθυντής σειράς Τάκης Καγιαλής, Πατάκης, 1996), *Η Καθημερινή*, 29.12.96.
13. «Ελλάδα και ελληνιστικός κόσμος» (John Boardman, Jasper Griffin, Gawyn Mc May (επιμ.), *Η Ελλάδα και ο ελληνιστικός κόσμος*, «Νεφέλη», 1996), *Η Καθημερινή*, 12.1.97.

14. «Η συνείδηση της γλώσσας» (Άννα Φλωροπούλου, *Διά μαγείας*, διηγήματα, Δελφίνοι, 1996), *Η Καθημερινή*, 23. 2. 97.
15. «Με τη γλωσσική χάρη του Παπαδιαμάντη» (Τζέρομ Κ. Τζέρομ, *Η νέα Ουτοπία και άλλα ευθυμογραφήματα*. Αλφρέδου Κλαρκ, *Η εύρεσις της γυναικός του Λωτ*, Μτφρ. Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης. Επιμέλεια Ν. Δ. Τριανταφυλλόπουλος, Λαμπρινή Τριανταφυλλοπούλου, Αρμός, 1996), *Η Καθημερινή*, 9. 3.97.
16. «Ταξιδεύοντας στο λόγο» (Τόμας Μπέρνχαρντ, *Μπετόν*, μτφρ. Αλέξανδρος Ίσαρης, Εστία, 1996), *Η Καθημερινή*, 20. 4.1997.
17. «Στιχουργική τέχνη και νεοελληνική μετρική» (Γεράσιμος Σπαταλάς, *Η στιχουργική τέχνη. Μελέτες για τη νεοελληνική μετρική*, επιμέλεια Ευριπίδης Γαραντούδης, Άννα Κατσιγιάννη, Πανεπιστημιακές εκδόσεις Κρήτης, 1997), *Η Καθημερινή*, 4.5.97.
18. «Η ύβρις της αυτοχειρίας» (Μιχαήλ Μητσάκης, *Αυτόχειρ*, έρευνα Δέσποινα Δρακοπούλου. Φιλολογική επιμέλεια Μανόλης Σαββίδης, Ιστός, 1996), *Η Καθημερινή*, 6 Ιουνίου 1997.
19. «Τα ταξίδια είναι συχνά σημεία στίξεως» (Yorgos Seferis, *Dias 1925-1968*, Επιλογή, μετάφραση και σχολιασμός: Vicente Fernandez Gonzalez, Alianza Tres, 1997), *Η Καθημερινή*, 16.11.97.
20. «Οι ημέρες του χρόνου με Παπαδιαμάντη» (*Συγγραφείς στο χρόνο. Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης*. Ημερολόγιο 1998, φιλολογική επιμέλεια Ν. Δ. Τριανταφυλλόπουλος, Διάμετρος, 1997), *Η Καθημερινή*, 11.1.98.
21. «Μελετώντας την ετερότητα» (*Εμείς και οι άλλοι. Η δημιουργία της Ελληνικής Μακεδονικής Πολιτισμικής Ταυτότητας από το 1912*. Επιμέλεια Πήτερ Μάκριτς και Ελένη Γιαννακάκη, Berg, Οξφόρδη, 1997), *Η Καθημερινή*, 8.2.1998.
22. «Γιώργος Σεφέρης-Γ.Π. Σαββίδης: μνήμη διπλή» (*Γιώργος Σεφέρης. Φιλολογικές και ερμηνευτικές προσεγγίσεις. Δοκίμια εις μνήμην Γ. Π. Σαββίδη*. Επιμ. Μιχάλης Πιερής, Πατάκης, 1997), *Η Καθημερινή*, 14.4.98.
23. «Χιούμορ και αφηγηματική άνεση...» (Νώντας Σάρρας, *Τα 3*, Περίπλους, 1998), *Η Καθημερινή*, 6.9.98.
24. «Ο διανοητής που αρνείται την έμπνευση» (*Βαλερύ*. Επιλογή από το έργο του. Εισαγωγή-μετάφραση Χαρά Μπανάκου-Καραγκούν, Στιγμή, 1996), *Η Καθημερινή*, 13.9.98.
25. «Το Χρονικό της Κύπρου του 15^{ου} αιώνα» (Τζώρτζης (Μ)πουστρούς (Γεώργιος Βο(υ)στρ(υ)νηνός ή Βουστρώνιος): *Διήγησις Κρονίκας Κύπρου*. Κριτική έκδοση,

- εισαγωγή, σχόλια, γλωσσάρι, πίνακες και επίμετρο Γιώργος Κεχαγιόγλου, Κέντρο Επιστημονικών Ερευνών, Λευκωσία, 1997), *Η Καθημερινή*, 29.9.98.
26. «Σπάζοντας τα όρια» [Τάκης Καρβέλης, Κωσταντίνος Χατζόπουλος, ο πρωτοπόρος, «Η πρωτεϊκή φύση της σάτιρας», *Το Βήμα*, 11 Αυγούστου 1996.
14. «Η Σοκόλης, 1998], *Βήμα*, 28.2.1999.
27. «Ο Ελύτης για παιδιά και ερωτευμένους: Η γραφή ως χώρος του θαύματος» (Ευγένιος Αρανίτσης, *Ψ ο τυπο γράφο ς Ο Ελύτης για παιδιά και ερωτευμένο ς*, Πατάκης, 2000), *Η Καθημερινή*, 24.4.2001.

Οι παρακάτω δημοσιεύσεις, με εξαίρεση το λήμμα 33 (για το οποίο δίνονται πληροφορίες εδώ), είναι απόρροια μελετών, για τις οποίες γίνεται λόγος στο κύριο μέρος του Υπομνήματος.

28. Η μοναξιά του ποιητή» [Για την ποίηση του Γ. Θ. Βαφόπουλου], *Η Καθημερινή*, 22 Σεπτεμβρίου 1996.
29. «Το "αιώνιο παρόν" ενός συγγραφέα», *Η Καθημερινή*, Αφιέρωμα στον Γιάννη Σκαρίμπα, 6.4.1997, σ. 19-20.
30. «Κρατικό Θέατρο Θεσσαλονίκης», *Η Καθημερινή*, Αφιέρωμα στο θέατρο της Θεσσαλονίκης, 21.9.1997, σ. 9-12.
31. «Η ειρωνεία στον Κ. Π. Καβάφη», *Η Καθημερινή*, Αφιέρωμα στον Κ. Π. Καβάφη, 11.1.1998, σ. 24-26.
32. «Η περιπέτεια της πρόζας», *Το Βήμα*, 2 Μαΐου 1999.
- Το άρθρο αφορά την Εισαγωγή του Παν. Μουλλά στον πρώτο εισαγωγικό τόμο της ανθολογίας Σοκόλη, *Η παλαιότερη πεζογραφία μας. Από τις αρχές της ως τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο*, 1998.
33. «Παρωδία η παρεξηγημένη», *Το Βήμα*, 20.6.99.

I. ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ

(Δεν υποβάλλονται προς κρίση)

1. Χάρολντ Πίντερ, *Ένα για το δρόμο, τα μιμικά* 3-4 (Δεκέμβριος 1984) 167-172.
2. Ουίλλιαμ Σαρόγιαν, *Οι σύζυγοι και Οδοντογιατρός και ασθενής, Περίπλους* 15 (φθινόπωρο 1987) 124-127.

3. Μιχαήλ Μπαχτίν: «Η κωμωδία και η παράδοση του καρναβαλιού», *Περίπλους* 16 (χειμώνας 1988) 183-186.
4. Ελίζαμπεθ Όρνα & Γκρέαμ Στήβενς, *Οργάνωση πληροφοριών στην έρευνα*, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα, 1998, σ. 186.

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ♦

Α. ΔΙΑΤΡΙΒΗ

Η Ποιητική της Ανατροπής: σάτιρα, ειρωνεία, παρωδία, χιούμορ στο αφηγηματικό έργο του Γιάννη Σκαρίμπα. Διατριβή επί διδακτορία, 1995 (σ. 572). (Δημοσιεύτηκε αυτοτελώς το Α΄ από τα τρία μέρη της και μικρά αποσπάσματα του Γ΄ μέρους).

Η διατριβή μου έχει θεωρητικό και ερευνητικό χαρακτήρα. Στο πρώτο μέρος, στόχος είναι η διασάφηση μεταλλασσόμενων και αλληλοεπικαλυπτόμενων εννοιών κατά τον 19ο και τον 20ό αιώνα. Θεώρησα απαραίτητο πριν προχωρήσω στο αρχικό, χρονολογικά, ζητούμενο —τις διαστάσεις και τα όρια της υπονόμησης και της ανατροπής στη γραφή και την κοσμοθεωρία του Γιάννη Σκαρίμπα— να διασαφηνίσω τους όρους που μας απασχολούν. Προκειμένου, λοιπόν, να προσδιορίσω τη φύση των εργαλείων μου, αλλά και να συνοψίσω με εύληπτο και σαφή τρόπο τα δεδομένα της θεωρίας, στηρίχθηκα σε ποικίλη βιβλιογραφία. Καθώς ένας από τους βασικούς στόχους ήταν η επισήμανση και ο ορισμός των σημείων επαφής των παραπάνω όρων, θεωρήθηκε απαραίτητη η συνδρομή απόψεων διαφορετικής καταγωγής.

Ανάμεσα στο πρώτο και στο δεύτερο μέρος κρίθηκε χρήσιμο, παράλληλα με την επισκόπηση της λογοτεχνικής πράξης και θεωρίας, να διατυπωθούν ορισμένα ερωτήματα και να επισημανθούν κάποια ζητούμενα της έρευνας για την ελληνική πραγματικότητα, όσον αφορά τους υπό μελέτη όρους, κατά τον 19ο και τον 20ό αιώνα.

Στο δεύτερο μέρος της διατριβής μου στόχος είναι η ανίχνευση των παραπάνω όρων στις ποικίλες εκδοχές τους με σκοπό την ερμηνεία της λειτουργίας τους στο

πεζογραφικό έργο του Γιάννη Σκαρίμπα. «Ιδιόμορφη περίπτωση» στα νεοελληνικά γράμματα ο Σκαρίμπα, δεν έχει βρει ακόμη τη «γραμματολογική» ή «ιστορική» και αξιολογική θέση του ανάμεσα στους ομοτέχνους του, εφόσον ό,τι υπερτερεί είναι μάλλον ο τύπος που ο ίδιος φρόντισε να πλάσει παρά το πρωτοποριακό για την εποχή του αφηγηματικό του έργο. Υπεύθυνη γι' αυτήν την παράκαμψη του σημαντικότερου μέρους του έργου του είναι, κοντά σε άλλα, και η ίδια η δύστροπη και ανατρεπτική του φύση. Με εργαλεία του την ειρωνεία, την παρωδία, το χιούμορ και τη σάτιρα, άλλοτε σαρκάζοντας και άλλοτε παίζοντας ο Σκαρίμπα υπονομεύει κάθε βεβαιότητα: την κοινωνία και τις συμβάσεις της, την επικοινωνία των ανθρώπων και τις σχέσεις τους, τη λειτουργία της γλώσσας και τη συγγραφική ιδιότητα, τον υπερρεαλισμό και τη Γενιά του 1930, τον εαυτό του και το ρεαλιστικό πεδίο. Στις ευτυχισμένες του στιγμές, χρησιμοποιώντας μια γραφή δίχως προηγούμενο, καλεί τον αναγνώστη να εντοπίσει τις ποικίλες διακειμενικές προσχώσεις του έργου του και να αποκωδικοποιήσει την αυτοαναφορική του ταυτότητα. Στις αποτυχημένες του στιγμές —που ευτυχώς είναι συντριπτικά λιγότερες— αφήνει τον αναγνώστη έκθετο στους κατάφωρα τετριμμένους κοινούς κωμικούς τόπους της εποχής του.

Διερευνώντας το ήθος της ειρωνείας στα έργα του συγγραφέα, νομίζω πως μπορούμε να καταλήξουμε με ασφάλεια στο ότι έχουμε να κάνουμε με μια εκδοχή μοντέρνας ειρωνείας που, σε μεγάλο βαθμό, κατάγεται άμεσα από τη ρομαντική ειρωνεία. Η ειρωνική απόσταση του συγγραφέα από τα έργα του, η σύγκρουση του ήρωα με την κοινωνία αλλά και με τον εαυτό του, η αντιφατική φύση των χαρακτήρων, η αυτοσυνειδησία των κειμένων του, η καταστροφή της καλλιτεχνικής ψευδαίσθησης, η τεχνική του εγκιβωτισμού άλλων έργων μέσα στα μυθιστορήματά του είναι χαρακτηριστικά που παραπέμπουν στη ρομαντική ειρωνεία.

Μπορεί να πει κανείς με βεβαιότητα ότι το στίγμα του έργου του είναι η καταλυτική χρήση της ειρωνείας και του χιούμορ με σκοπό τη σάτιρα και την παρωδία των περισσότερων εννοιών που συνιστούν την πραγματικότητα. Αυτό που κυρίως τον ενδιαφέρει είναι η υπονόμηση της γλώσσας και, άρα, της ίδιας της λογοτεχνικής πράξης, μια υπονόμηση που αυτοαναιρείται μέσα από τη γραφή του συγγραφέα, της οποίας κύριο χαρακτηριστικό και λόγος ύπαρξης είναι η κατάκτηση μιας άλλης, τελείως προσωπικής, γλώσσας ενός κώδικα μη συμβατικού, άφθαρτου ακόμη, και γι' αυτό αποτελεσματικού. Ο συγγραφέας, μέσα από μια πορεία που έχει κύριους σταθμούς την εξάρθρωση και την παραμόρφωση του γλωσσικού οργάνου, τη σιωπή και τον α-νόητο λόγο, καταλήγει στη δημιουργία ενός εσωστρεφούς

προσωπικού γλωσσικού κώδικα ο οποίος να μεν τον δικαιώνει αλλά δεν επιβάλλεται ούτε επηρεάζει τη γλώσσα των συγκαιρινών του.

Με τη διατριβή αυτή, από τη μια μεριά, προσφέρεται στον μελετητή των φαινομένων της σάτιρας, της ειρωνείας, της παρωδίας και του χιούμορ μια επαρκής θεωρητική υποδομή καλύπτοντας την έλλειψη ελληνικής βιβλιογραφία από την άλλη, εξετάζεται η σημαντικότερη όψη του αφηγηματικού έργου ενός αξιόλογου και ανερεύνητου συγγραφέα, του Γιάννη Σκαρίμπα· ενός έργου που παραμένει ανοικτό και μας προ(σ)καλεί για ποικίλες αναγνώσεις. Παράλληλα, με την προβληματική που αναπτύσσεται γύρω από τους όρους που εξετάζω σε σχέση με τη νεοελληνική λογοτεχνική γραμματεία του 19ου και του 20ού αιώνα, ανοίγει ο δρόμος για ποικίλες εργασίες προς αυτήν την κατεύθυνση, ενώ ανασκευάζονται παλαιότερες απόψεις σχετικές με τη φύση και τη λειτουργία των όρων που με απασχολούν.

Ας σημειωθεί ότι από το 1995 άρχισαν να εκπονούνται κι άλλες διδακτορικές διατριβές ή μεταπτυχιακές εργασίες για το έργο του Σκαρίμπα σε ελληνικά αλλά κυρίως σε ξένα πανεπιστήμια. Επίσης, άρχισε η όλο και πιο συστηματική εξέταση των όρων που συνιστούν την Ποιητική της Ανατροπής και η εξέτασή τους σε συγκεκριμένα έργα και συγγραφείς της νεοελληνικής λογοτεχνίας.

B. ΜΟΝΟΓΡΑΦΙΕΣ

1. *Παρωδία Εμπαικτική και Παρωδία Παγνιώδης. Ο ανώνυμος Σπανός (14ος/15ος αι.) και ο Κανών Περιεκτικός πολλών εξαιρέτων πραγμάτων των εις πολλές Πόλεις και Νήσους και Έθνη και Ζώα εγνωσμένων, του Κωνσταντίνου Δαπόντε (18ος αι.), Αθήνα, Περίπλους, 1997, σ. 120.*

Πρόκειται για τη σύγκριση δύο κειμένων που έχουν καταγραφεί στην ιστορία της υστερομεσαιωνικής και της νεοελληνικής λογοτεχνίας ως αντιπροσωπευτικές παρωδίες εκκλησιαστικών κειμένων και συχνά αναφέρονται μαζί: τον ανώνυμο και λαϊκότερο, μάλλον υστεροβυζαντινής προέλευσης Σπανό ή *Ακολουθία του Σπανού* και τον πολύ μεταγενέστερο *Κανόνα* ... του Καισάριου Δαπόντε. Στόχος της μελέτης μου είναι να καταδειχτεί η διαφορετική λειτουργία ενός παρεξηγημένου από την ελληνική κριτική όρου, της παρωδίας. Εξετάζοντας τη ρητορική των δύο κειμένων, μπορεί να υποστηρίξει κανείς ότι ο Σπανός είναι μια λειδορία με μορφή παρωδίας, η

οποία προκειμένου να εντείνει την οξύτητα του εμπαιγμού βεβηλώνει τα θεία, χρησιμοποιώντας την εγκυρότητα του εκκλησιαστικού λόγου για να δημιουργήσει αντίθεση μορφής και περιεχομένου. Αντίθετα, ο *Κανών ... του Δαπόντε* αποτελεί μια παιγνιώδη παρωδία, όπου η μορφή συμπλέει με το περιεχόμενο, φυσικά ενδυναμώνοντάς το, εφόσον η παρωδία έχει την εξουσία να παραβιάζει και να υπερβαίνει, ενδυναμώνοντας συγχρόνως αυτό που υπερβαίνει.

2. Εισαγωγή στην Ποιητική της Ανατροπής: σάτιρα, ειρωνεία, παρωδία, χιούμορ, Αθήνα, «Νεφέλη», 2005.

Το βιβλίο αυτό εκκινεί από την διατριβή, αλλά είναι επεξεργασμένο ξανά (ιδίως στη δεύτερη έκδοση), έχει ενημερωθεί βιβλιογραφικά και, κυρίως, εφαρμόζει τη σχετική θεωρία στη νεοελληνική λογοτεχνία, έτσι ώστε να φανούν οι λεπτές αποχρώσεις των όρων και οι τεχνικές τους. Ουσιαστικά αποτελεί ένα εγχειρίδιο όπου, μέσα από την κριτική παρουσίαση των βασικότερων ξενόγλωσσων θεωριών για τους παραπάνω όρους, επιχειρείται μια προσέγγισή τους κειμενοκεντρική, με άξονα αναφοράς τη νεοελληνική λογοτεχνία. Το βιβλίο αυτό εκδόθηκε πρώτη φορά το 2002. Καθώς το αντικείμενό του συνέχισε και συνεχίζει να αποτελεί για μένα ανοιχτό επιστημονικό ζητούμενο, η ξενόγλωσση βιβλιογραφία να εμπλουτίζεται με νέες προσεγγίσεις, ενώ, παράλληλα η ελληνική επιστημονική κοινότητα άρχισε να ενδιαφέρεται για το θέμα ολοένα και περισσότερο, αποφάσισα να προβώ σε δεύτερη έκδοση. Στην αναθεωρημένη έκδοση διόρθωσα λάθη της Α' έκδοσης, ενημέρωσα τη βιβλιογραφία μου και έκανα τις απαραίτητες προσθήκες και αλλαγές, όπου με οδήγησε η ενασχόλησή μου με το αντικείμενο στο διάστημα των τριών χρόνων που μεσολάβησαν.

Το βιβλίο επιλέχθηκε για δωρεάν διανομή στους φοιτητές, για το μάθημα του ΣΤ' εξαμήνου «Νεοελληνική σάτιρα», με ομόφωνη απόφαση του Τομέα ΒΝΕΣ, του Τμήματος Φιλολογίας, της Φιλοσοφικής Σχολής του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Επίσης, αποτέλεσε οδηγό για τον καθορισμό των θεμάτων του Graduate Student Conference «The Cankered Muse: In Search of Modern Greek Satire», που έγινε στο Harvard University στις 9 Απριλίου 2005, στο οποίο προσκλήθηκα ως keynote speaker.

Βιβλιοκρισίες

1. Κώστας Βούλγαρης, «Οδηγός ανάγνωσης εξαιρετικών στιγμών. Κατερίνα Κωστίου, *Η ποιητική της ανατροπής: Σάτιρα, ειρωνεία, παρωδία, χιούμορ*. Αθήνα, Νεφέλη, 2002, σ. 280», *Αντί* 759 (22 Ματίου 2002) 63-64.
2. Παπαλεοντίου Λευτέρης, «Η γοητεία της υπονόμησης. Κατερίνα Κωστίου, *Η ποιητική της ανατροπής: Σάτιρα, ειρωνεία, παρωδία, χιούμορ*. Αθήνα, Νεφέλη, 2002», *Εντευκτήριο* 59 (Νοέμβριος-Δεκέμβριος 2002) 119-121.
3. Νάσος Βαγενάς, «Δύσκολοι καιροί για την παρωδία», *Το Βήμα*, 25.3.2002.
4. Σάββας Παύλου, «Βιβλία του κανόνα, κλασικά και αναγνωρισμένα», *Η Αυγή*, 2.5.2002, σ. 35.
5. Orestis Karavas, "Katerina Kōstiou, *Hè poiètikè tès anatropès: Satira, Eirōneia, Parōidia, Humour*, par Katerina Kostiou, Athènes: Nèphèlè, 2002, pp. 277», περ. *Rhetorica* [A Journal of the History of Rhetoric published by the University of California Press] vol. 21, 3 (Summer 2003) 202-204.
6. Μάρθα Κίσκιρα-Soderquist, «Σάτιρα, ειρωνεία, παρωδία και χιούμορ», Κ. Κωστίου, *Εισαγωγή στην Ποιητική της Ανατροπής*, εκδ. Νεφέλη, 2005», *Πόρφυρας* 118 (Ιανουάριος-Μάρτιος 2006) 680-682.
7. Αθηνά Γεωργαντά, «Η ποιητική της ανατροπής, η τέχνη της αναθεώρησης, η σχετικότητα της ηθικής», *Μνήμων* 28 (2006-2007) 287-312. Βλ. και απάντησή μου «Η Εισαγωγή στην Ποιητική της Ανατροπής, η τέχνη της "βιβλιοκρισίας" και η ηθική της παρενδυσίας», *Αντί* 919 (11 Απριλίου 2008) 92-94.

3. «Ιχνογραφώντας την Πτώση: το άλλο πρόσωπο του λυρισμού», *Το αειθαλές παιδί. Τέσσερις κριτικές προσεγγίσεις στην ποίηση του Μανόλη Πρατικάκη*. [Σε συνεργασία με τους Ευριπίδη Γαραντούδη, Θεοδόση Πυλαρινό και Τζίνα Καλογήρου], Αθήνα, Καστανιώτης, 2007, σ. 149-198.

Το βιβλίο αφορά το έργο ενός από τους σημαντικότερους και πολυγραφότερους ποιητές της Γενιάς του '70 και περιέχει τέσσερις μονογραφίες. Στην εργασία μου εξετάζεται η συμπόρευση σάτιρας και ειρωνείας με τον λυρισμό στη διαχρονία του ποιητικού έργου του Πρατικάκη. Ήδη από τα πρώτα ποιητικά βήματα πριν τριανταπέντε χρόνια, ο Πρατικάκης εύλογα χαρακτηρίστηκε ένας από τους πιο λυρικούς ποιητές της Γενιάς του. Ωστόσο, μέσα από τις ρωγμές του λυρισμού του διακρίνει κανείς την παραπληρωματική υπονομευτική οπτική της σάτιρας. Στην πορεία του προς την ωριμότητα καταφεύγει όλο και περισσότερο στην κριτική ματιά

της σάτιρας και στην ελευθερία της ειρωνείας επιβεβαιώνοντας την άποψη του Παλαμά που θεωρούσε τη σάτιρα ως *περίσσευμα λυρικής διανοήσεως*.

Γ. ΑΥΤΟΤΕΛΕΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

1. ***Εργογραφία-Βιβλιογραφία Γ. Θ. Βαφόπουλου (1918-1988)*, Θεσσαλονίκη, Κέντρο Ιστορίας Θεσσαλονίκης, Λογοτεχνικό Αρχείο αρ. 1, 1988, σ. 140.**

Σημείο εκκίνησης αυτής της εργασίας υπήρξε η ταξινόμηση και καταγραφή του προσωπικού αρχείου του ποιητή. Προκειμένου για την έκδοση αποδελτίωσα τον περιοδικό και τον ημερήσιο τύπο εβδομήντα ετών, ώστε να καλυφθούν τα κενά του αρχειακού υλικού. Η δομή της *Εργογραφίας-Βιβλιογραφίας* υπαγορεύτηκε από το υλικό που συγκεντρώθηκε. Η εργασία εντάχθηκε στις μεταπτυχιακές μου σπουδές. Η έκδοση έγινε από το Κέντρο Ιστορίας του Δήμου Θεσσαλονίκης, ύστερα από εισήγηση της διοικούσας επιτροπής.

Βιβλιοκρισίες

1. [Θανάσης Παπαθανασόπουλος], «Κατερίνας Κωστίου: *Εργογραφία-Βιβλιογραφία Γ. Θ. Βαφόπουλου (1918-1988)*», *Νέα Εστία* 1495 (15.10.1989) 1389-1390.
2. ***Οι "Κυπριακές" επιστολές του Γιώργου Σεφέρη (1954-1962)--από την αλληλογραφία του με τον Γ. Π. Σαββίδη*, φιλολογική επιμέλεια: Κατερίνα Κωστίου, Πολιτιστικό Ίδρυμα Τραπεζής Κύπρου, Αθήνα, Στιγμή, 1991. (Σημείωμα της επιμελήτριας: σ. 15-23)**

Μέρος του υλικού αυτής της εργασίας αποτέλεσε ανακοίνωσή μου σε συνέδριο για τον Σεφέρη (Αγία Νάπα Κύπρου, 1989). Το υλικό που μου εμπιστεύθηκε ο Γ. Π. Σαββίδης αξιοποίησα και συμπλήρωσα με έρευνα στο τμήμα του αρχείου Σεφέρη, που απόκειται στη Γεννάδειο Βιβλιοθήκη, καθώς και με συνεντεύξεις των Αδαμάντιου Διαμαντή, Ευάγγελου Λουίζου κ. ά. στην Κύπρο. Η έκδοση έφερε στο φως νέα στοιχεία για την κυπριακή εμπειρία του Σεφέρη, πολιτική και ποιητική, και σχολιάστηκε ευνοϊκά από τον τύπο και από τους μελετητές του έργου του ποιητή. (Πλήρες σώμα των κριτικών υπάρχει στο αρχείο του «Σπιτιού της Κύπρου», όπου

έγινε και παρουσίαση του βιβλίου από τον Δημήτρη Δασκαλόπουλο στις 7 Μαΐου 1992).

Βιβλιοκρισίες και βιβλιοπαρουσιάσεις

1. Αλίκη Μάξη-Παπαγιάννη, «Κυπριακές επιστολές του Σεφέρη», *Σημερινή* [Λευκωσία], 26.11.1991.
2. Χρήστος Μαυρής, «Ένα αξιόλογο βιβλίο για τον Γιώργο Σεφέρη», *Φιλελεύθερος* [Λευκωσία], 19.12.1991.
3. Σωτήρης Νταλής, «Η γνωριμία του Σεφέρη με τον κόσμο της Κύπρου», *Αυγή*, 22.1.1992.
4. Κατερίνα Κρίκος-Davis, *Σημείο* [Λευκωσία] 1 (1992) 316-320.
5. Μ. Θεοδοσοπούλου, «Ψηφίδες στον σεφερικό μύθο», *Εποχή*, 16.2.1992.
6. Κώστας Προυσής, «Και πάλι Σεφέρης και Κύπρος», *Φιλελεύθερος* [Λευκωσία], 12.5.1992.

3. Γιάννης Σκαρίμπας, *Μαριάμπας*, φιλολογική επιμέλεια: Κατερίνα Κωστίου, Αθήνα, «Νεφέλη», 1992 (σημείωμα της επιμελήτριας: σ. 165-189).

Μ' αυτό το σημαντικό μυθιστόρημα εγκαινιάζεται η έκδοση της σειράς των απάντων του Γιάννη Σκαρίμπα από τις εκδόσεις «Νεφέλη», προσφέροντας τη δυνατότητα σε μελετητές και αναγνώστες να διαβάσουν το προ πολλού εξαντλημένο πεζογραφικό έργο του Σκαρίμπα. Η εκδοτική πρακτική που ακολούθησα έχει στόχο να δώσει στο κοινό μια φιλολογική χρηστική έκδοση. Το κείμενο που τελικά εκδίδω στηρίζεται στην τελευταία έκδοση που έγινε με την επιμέλεια του συγγραφέα και αυτό γιατί ο Σκαρίμπας επεξεργαζόταν τα κείμενά του από έκδοση σε έκδοση. Επιπλέον, για ορισμένα έργα, άφησε ο ίδιος στο αρχείο του οδηγίες για τον μελλοντικό εκδότη του. Για να φανεί όμως η εκδοτική πρακτική του συγκρίνω όλες τις εκδόσεις μεταξύ τους και δίνω στον μελετητή μια τυπολογία των αλλαγών που επιφέρει ο συγγραφέας από έκδοση σε έκδοση, παράλληλα με μια ερμηνευτική πρόταση της συγγραφικής του μεθόδου.

Όλη η σειρά έχει πανομοιότυπο χαρακτήρα: προηγείται το έργο του συγγραφέα, έπεται το σημείωμα της επιμελήτριας, ακολουθεί η σημαντικότερη κριτικογραφία και επιλογή κριτικών ή άλλων κειμένων που φωτίζουν την ιστορία του έργου. Η έκδοση κλείνει με γλωσσάριο των σπάνιων, ιδιοματικών ή πλασμένων από τον συγγραφέα λέξεων. Στόχος μου είναι να δώσω στο αναγνωστικό κοινό τα έργα του Σκαρίμπα,

απαλλαγμένα από το βάρος των τυπογραφικών ή άλλων λαθών, και, συγχρόνως, να το εφοδιάσω με τα κλειδιά της προσέγγισης του κάποτε αινιγματικού αυτού έργου. Παράλληλα, γίνεται προσπάθεια να παρουσιαστούν όλα τα στοιχεία της συγγραφικής και εκδοτικής ιστορίας του κάθε κειμένου και να τοποθετηθεί το έργο του Σκαρίμπα στη θέση που κατέχει σήμερα μέσα στην νεοελληνική λογοτεχνία. Ιδιαίτερη προσοχή δίνεται στην ιδιότυπη γλωσσική ταυτότητα αυτών των κειμένων. Ο συγγραφέας χρησιμοποιεί προσωπική γλώσσα που αφομοιώνει μέσα της τύπους της καθαρεύουσας, της δημοτικής, της αργκό, τοπικούς ιδιοματισμούς και φθαρμένους τύπους άλλων γλωσσών. Συχνά πλάθει ο ίδιος λέξεις δημιουργώντας μία προσωπική ιδιόλεκτο, πολλές φορές δυσνόητη ή προβληματική. Το πεζογραφικό έργο θα ολοκληρωθεί με την έκδοση ενός ακόμη σώματος που θα περιλαμβάνει όσα διηγήματα στεγάζονται στην α' έκδοση του αφηγήματος *Το θείο τραγί* και μερικά αθησαύριστα διηγήματα.

Εκτός του μυθιστορήματος *Μαριάμπας* (βλ. εδώ, αρ. 3), έχουν εκδοθεί εννέα βιβλία:

4. Γιάννης Σκαρίμπα, *Το Σόλο του Φίγκαρω*, Αθήνα, 1992 (σημείωμα της επιμελήτριας: σ. 121-153).
5. Γιάννης Σκαρίμπα, *Το Θείο Τραγί*, Αθήνα, 1993 (σημείωμα της επιμελήτριας: σ. 99-121).
6. Γιάννης Σκαρίμπα, *Το Βατερλώ δυο γελοίων*, Αθήνα, 1994 (σημείωμα της επιμελήτριας: σ. 281-307).
7. Γιάννης Σκαρίμπα, *Καϋμοί στο Γριπονήσι*, Αθήνα, 1994 (σημείωμα της επιμελήτριας: σ. 113-142).
8. Γιάννης Σκαρίμπα, *Η μαθητευομένη των τακουνιών*, Αθήνα, 1995 (σημείωμα της επιμελήτριας: σ. 95-110).
9. Γιάννης Σκαρίμπα, *Ο Κύριος του Τζακ, Πατς κι απαγάι*, Αθήνα, 1996 (σημείωμα της επιμελήτριας: σ. 67-87).
10. Γιάννης Σκαρίμπα, *Τυφλοβδομάδα στη Χαλκίδα*, Αθήνα, 1996 (σημείωμα της επιμελήτριας: σ. 153-181).
11. Γιάννης Σκαρίμπα, *Φυγή προς τα Εμπρός*, Αθήνα, 1996 (σημείωμα της επιμελήτριας: σ. 187-225).
12. Γιάννης Σκαρίμπα, *Τρεις άδειες καρέκλες*, Αθήνα, 1998 (σημείωμα της επιμελήτριας: σ. 91-141).

Βιβλιοκρισίες και βιβλιοπαρουσιάσεις:

15. Ηλίας Χ. Παπαδημητρακόπουλος, «Ο Μαριάμπας του Σκαρίμπα», *Η Καθημερινή*, 22.3.1992.
16. Βαγγέλης Χατζηβασιλείου, «Το κόρδωμα του λευκού κολλάρου», *Ελευθεροτυπία*, 22 Απριλίου 1992.
17. Έλενα Χουζούρη, «Μαριάμπας», *Η Καθημερινή*, 29.4.1992.
18. Μισέλ Φάις, «Ένας απόγονος του Καραγκιόζη», *Ριλάζ*, 10.5.1992.
19. Νίκος Γριπονησιώτης, «Γιάννης Σκαρίμπα», *Το Σόλο του Φίγκαρω* (Επιμέλεια: Κατερίνα Κωστίου, Εκδόσεις «Νεφέλη», Αθήνα 1992, σ. 180)», *Πλανόδιον* 18 (Ιούνιος 1993) 104-107.
20. Ε. Κοτζιά, «*Το Σόλο του Φίγκαρω*», *Καθημερινή*, 1 Ιανουαρίου 1993.
21. Ν. Δ. Τριανταφυλλόπουλος, «Ο Γιάννης ο στραδιώτης», *Η Καθημερινή*, 12 Οκτωβρίου 1993.
22. Αμάντα Μιχαλοπούλου, «Παρωδός του υπερρεαλισμού», *Καθημερινή*, 21 Ιανουαρίου 1994.
23. Βαγγέλης Χατζηβασιλείου, «Η τέχνη του ψεύδους», *Ελευθεροτυπία*, 14 Σεπτεμβρίου 1994.
24. Ν. Δ. Τριανταφυλλόπουλος, «Προεισαγωγικά σ' ένα μυθιστόρημα», *Καθημερινή*, 11.10.1994.
25. Δημήτρης Φρεζούλης, «Γιάννης Σκαρίμπα», *Το Βατερλώ δυο γελοίων*, *Αλήθεια*, 1994.
26. Ν. Δ. Τριανταφυλλόπουλος, «Κριτικά για τον ονειρομανή συγγραφέα του Ευβοϊκού», *Η Καθημερινή*, 9 Απριλίου 1995.
27. [Φίλιππος Φιλίππου], «Ηθογραφία "α λα Σκαρίμπα"...», *Αυγή*, 1.3.1995.
28. Β. Χατζ.[ηβασιλείου], «Γιάννης Σκαρίμπα», *Καϋμοί στο Γριπονήσι*, *Ελευθεροτυπία*, 3 Μαρτίου 1995.
29. Ν. Δ. Τριανταφυλλόπουλος, «Γλωσσικά στον Σκαρίμπα», Ανάτυπον από το «Αρχείον Ευβοϊκών Μελετών», 31/1994-95, Εταιρεία Ευβοϊκών Σπουδών, Αθήνα 1996, σ. 89-100.
30. [Β.Χ.], «Γιάννης Σκαρίμπα», *Η μαθητευομένη των τακουνιών*, *Ελευθεροτυπία*, 30.8.1995.
31. Φίλιππος Φιλίππου, «Ο γλωσσοπλάστης της Χαλκίδας», *Αυγή*, 2.6.1996.
32. Β. Χατζηβασιλείου, «Η συμμετρία της διαφοράς», *Ελευθεροτυπία*, 10.7.1996.
33. Ν. Δ. Τριανταφυλλόπουλος, «Άμωπη και πλημμυρίδα του Γ. Σκαρίμπα», *Η Καθημερινή*, 16.7.1996.

34. Ν. Δ. Τριανταφυλλόπουλος, «Κριτικά για τον ονειρομανή συγγραφέα του Ευβοϊκού», *Η Καθημερινή*, 9 Απριλίου 1995.
35. Φώντας Λάδης, «Έλληνες και ξένοι συγγραφείς», *Αδέσμευτος Τύπος*, 6.4.1997.
36. Βαγγέλης Χατζηβασιλείου, «Γιάννης Σκαρίμπας, Φυγή προς τα εμπρός», *Ελευθεροτυπία*, 9.4.1997.
37. Θανάσης Παπαθανασόπουλος, «Σκαρίμπας: Φυγή προς την ...επιτυχία», *Νέα Εστία*, 15.5.1997, σ. 793.
38. Νίκος Γριπονησιώτης, «Μικροδιορθωτικά στον Σκαρίμπα», *Μικροφιλολογικά* [Λευκωσία], 3 (Άνοιξη 1998) 33-34. (Βλ. και Κατερίνα Κωστίου: «Ο "άνισος αγών" και ο Σκαρίμπας», *Μικροφιλολογικά* 4 (φθινόπωρο 1998) 31-33).
39. Β.Χ., «Τρεις άδειες καρέκλες», *Best Seller*, Φεβρουάριος 1999.

13. Για τον Σκαρίμπα, εισαγωγή-ανθολόγηση κειμένων-επιμέλεια: Κατερίνα Κωστίου, Λευκωσία, «Αιγαίον», 1994 (εισαγωγή: σ. 7-30).

Στην εισαγωγή του τόμου εξετάζεται η υποδοχή του Σκαρίμπα από την κριτική της εποχής του και μελετώνται συναφή θέματα, όπως η πρόσληψη και η πορεία του έργου του, ο ορίζοντας προσδοκιών στον οποίον ανταποκρίνεται κ.ά. Παράλληλα ελέγχονται απόψεις που μέσω της άκριτης επανάληψης επικράτησαν και έγιναν κοινοί τόποι. Επίσης τίθενται τα βασικότερα ζητήματα που θίγει η παλαιότερη κριτική, για το έργο του, ζητήματα που αποδεικνύονται εύστοχα και μέσα από τη σύγχρονή μας οπτική. Τέλος, ακολουθεί ανθολόγιο των κριτικών κειμένων με μη προσωποκεντρικά κριτήρια, έτσι ώστε να εκπροσωπηθεί η πολυφωνία που χαρακτηρίζει την αντιμετώπιση του έργου του Σκαρίμπα και να συμπεριληφθούν κείμενα που θίγουν ή θέτουν θεωρητικά προβλήματα σε σχέση μ' αυτό. (Δυστυχώς το βιβλίο έχει τυπογραφικά λάθη).

14. Γιάννης Σκαρίμπας, *Περίπολος Ζ'*, Σχολιασμένη Γενετική Φιλολογική Έκδοση, Αθήνα, «Νεφέλη», 2008.

Γενετική έκδοση του αφηγήματος *Περίπολος Ζ'* του Γιάννη Σκαρίμπα, το οποίο είχε μια περιπετειώδη συγγραφική και εκδοτική πορεία, καθώς γνώρισε πολλές επεξεργασίες και δημοσιεύτηκε αποσπασματικά. Το αφήγημα αυτό όχι μόνον απασχόλησε τον συγγραφέα του για μισό αιώνα, αλλά και μεταπλάστηκε από

διήγημα σε μυθιστόρημα, για να εκδοθεί ξανά ως διήγημα, ύστερα από την έκδοση του μυθιστορήματος και τη βράβευσή του με το Α΄ Βραβείο Λογοτεχνίας. Η έκδοση περιλαμβάνει εκτενή εισαγωγή όπου εκτίθενται οι λόγοι για τους οποίους επιλέχθηκε η συγκεκριμένη εκδοτική μέθοδος, σχολιάζονται οι διαφορές ανάμεσα στις τρεις δημοσιευμένες μορφές του κειμένου, τοποθετείται το έργο στα συμφραζόμενα της εποχής του, διερευνάται η σχέση του με το λοιπό έργο του Σκαρίμπα και η συγγραφική μέθοδος έτσι όπως προκύπτει από το συναφές Αρχειακό υλικό που δημοσιεύεται στο Επίμετρο του τόμου. Ακολουθούν οι τρεις δημοσιευμένες εκδοχές του έργου, διατεταγμένες παράλληλα, έτσι ώστε ο μελετητής να μπορεί να διαβάσει συγχρόνως τις τρεις εκδοχές και να τις συγκρίνει να παρακολουθήσει, δηλαδή, χρονολογικά τις αλλαγές που επιφέρει ο συγγραφέας από έκδοση σε έκδοση. Παράλληλα, στο βιβλίο μου αξιοποιείται αρχειακό υλικό που αποκαλύπτει πώς ο Σκαρίμπα επεξεργάζεται την πρώτη ύλη του αφηγήματος και πώς μεταπλάθει τα βιώματά του από τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο σε λογοτεχνία. Η γενετική έκδοση απευθύνεται στον φιλόλογο και τον μελετητή και έχει ως στόχο να φωτίσει το εργαστήρι του πιο ρηξικέλευθου πεζογράφου του Μεσοπολέμου και να αποτελέσει οδηγό για την υφολογική μελέτη του έργου του. Το βιβλίο περιλαμβάνει Παράρτημα με εικονογραφικό υλικό σχετικό με το αφήγημα, Γλωσσάρι και Ευρετήριο προσώπων και τόπων.

Βιβλιοκρισίες:

1. Λίζυ Τσιριμάκου, «Ο ήρωας ήταν έντρομος...», *Τα Νέα*, 28-29 Μαρτίου 2009, 6.

15. Γιάννης Σκαρίμπα, *Άπαντες σίχοι 1936-1970*, Φιλολογική επιμέλεια Κατερίνα Κωστίου, Αθήνα, Νεφέλη 1010.

Χρηστική φιλολογική έκδοση όλων των ποιημάτων που εξέδωσε ο ίδιος ο Σκαρίμπα σε τρεις συλλογές. Τα 72 αυτά ποιήματα μαζί με άλλα 13 συναποτελέσαν τη συγκεντρωτική έκδοση του 1970, στην οποία στηρίχθηκε η παρούσα έκδοση. Η έκδοση περιλαμβάνει τις πρώτες δημοσιεύσεις των ποιημάτων, Γλωσσάριο, Σημειώσεις με πραγματολογικά και ερμηνευτικά σχόλια, βιβλιογραφική περιγραφή των ποιητικών συλλογών, Ευρετήριο τίτλων, πρώτων στίχων, προσώπων και περιοδικών και εφημερίδων. Ακολουθεί ένα Σημείωμα, όπου γίνεται ένας διάλογος με τους χαρακτηρισμούς που κατά καιρούς επέθεσε η κριτική στην ποίηση του

Σκαρίμπα, πάνω στον άξονα παράδοση/νεωτερικότητα. Φυσικά διορθώνονται σιωπηρά τα προφανή λάθη, ενώ διατηρείται η ορθογραφία και η στίξη του Σκαρίμπα, καθώς και τα δύο αποτελούν υφολογικό του στοιχείο. Χωρίς να βαραίνει τον αμύητο αναγνώστη, η έκδοση αυτή απευθύνεται και στον μελετητή του Σκαρίμπα, καλύπτοντας ένα εκδοτικό κενό.

Βιβλιοκρισίες:

1. Βαγγέλης Χατζηβασιλείου, "Ένας απροσδόκητος ανατροπέας της ποιητικής παράδοσης", *Νέα Εστία*, τ. 168, τχ. 1839 (Δεκέμβριος 2010) 945-947.
2. Βασίλης Κ. Καλαμαράς, "Ο άγνωστός ποιητής Γιάννης Σκαρίμπα", *Ελευθεροτυπία*, 17-08-2010.
<http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=193777>
3. Παντελής Μπουκάλας, «Η παράχορδη φωνή του Γ. Σκαρίμπα», *Η Καθημερινή*, 12.12.2010.
4. Λαμπρινή Κουζέλη, "Οι φασουλήδες και οι 'βοϊδάγγελοι' ντύθηκαν με νότες", *Το Βήμα*, 26-10-2010.
<http://www.tovima.gr/culture/article/?aid=363069>
5. Μάκης Τσίτας, *Άπαντες σίχοι*, *Index*, 43, Δεκέμβριος 2010.
6. Ν. Δ. Τριανταφυλλόπουλος, "Ο ποιητικός 'κανόνας' του Σκαρίμπα", *Καθημερινή*, 1-02-2011.
http://news.kathimerini.gr/4dcgi/w_articles_civ_2_01/02/2011_430839

Δ. ΕΠΙΜΕΛΕΙΕΣ

α. ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΔΡΙΩΝ

1. **Ο Γιώργος Σεφέρης ως αναγνώστης της ευρωπαϊκής λογοτεχνίας (Πρακτικά Ευρωπαϊκού Συνεδρίου για τον Γ. Σεφέρη, Τμήμα Φιλολογίας Πανεπιστημίου Πατρών), επιμέλεια: Κατερίνα Κωστίου, Θεσσαλονίκη, University Studio Press, 2001.**
2. **Πρακτικά Α' Πανελληνίου Συνεδρίου για τον Γιάννη Σκαρίμπα (Χαλκίδα, 11-13 Νοεμβρίου 2005), Φιλολογική επιμέλεια: Κατερίνα Κωστίου, Χαλκίδα, «Διάμετρος», 2007.**

β. ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΣΥΝΑΦΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

- 1.
2. **«Συγγραφείς στον χρόνο. Ημερολόγιο 2001. Καβάφης», επιμέλεια Κατερίνα Κωστίου, Χαλκίδα, «Διάμετρος», 2000.**

Επιμέλεια του ημερολογίου που αποτελεί ουσιαστικά μια ανθολογία του έργου του Καβάφη και ένα ανθολόγιο κριτικών δοκιμίων. Περιλαμβάνει αδημοσίευτα σχέδια του Νίκου Χατζηκυριάκου-Γκίκα και αδημοσίευτα κείμενα γνωστών μελετητών του ποιητή.

2. **«Συγγραφείς στον χρόνο. Ημερολόγιο 2003. Γ. Μ. Βιζυηνός», επιμέλεια Κατερίνα Κωστίου, Χαλκίδα, «Διάμετρος», 2002.**

Επιμέλεια ημερολογίου αφιερωμένου στον Βιζυηνό. Στην ουσία πρόκειται για μια ανθολογία του έργου του Βιζυηνού και ένα ανθολόγιο κριτικών δοκιμίων. Ο τόμος περιλαμβάνει και αδημοσίευτα κείμενα τα οποία έγραψαν έπειτα από παράκλησή μου γνωστοί μελετητές του έργου του.

Ε. ΜΕΛΕΤΕΣ ΚΑΙ ΑΡΘΡΑ

1. **«Ο Σκαρίμπας της φυγής και της περιπλάνησης--η μαρτυρία του πεζογραφικού του έργου», *Η Λέξη*, Αφιέρωμα στον Γιάννη Σκαρίμπα, 68 (Οκτώβρης 1987) 771-9.**

Στόχος αυτού του άρθρου είναι να εξετάσει πώς λειτουργούν τα μοτίβα της φυγής και της περιπλάνησης σε διαπλοκή με τα προσώπια του συγγραφέα, αλλά και τους φιλοσοφικούς του προβληματισμούς περί χωροχρόνου, μέσα στην ιδιότυπη μυθολογία της δήθεν ρεαλιστικής μικροκοινωνίας του.

2. «Οι θεμελιακοί κώδικες του ποιητή [Γ. Θ. Βαφόπουλου] μέσα από “Το Πλέγμα”», *Παρατηρητής*, Αφιέρωμα στον Γ. Θ. Βαφόπουλο, 5 (Απρίλιος 1988) 35-40.

Επιλέγοντας ένα ποίημα οριακό για την εξέλιξη της ποίησης του Γ. Θ. Βαφόπουλου, από τη συλλογή *Προσφορά* (1938) που εγκαινιάζει την ώριμη φάση του έργου του, ανιχνεύω τους μηχανισμούς με βάση τους οποίους αυτό το ποίημα γίνεται ποίημα ποιητικής, αποκαλύπτοντας, μέσα στην αφετηριακή του πληθώρα, τις ιδιαιτερότητες του συγγραφέα. Η προσπάθειά μου εστιάζεται στην ανίχνευση της αισθητικής μετουσίωσης του βιώματος-πλέγματος, που ακολούθησε την ενοχή του θανάτου, έτσι ώστε «Το Πλέγμα», ποίημα πρωτοποριακό, δραματικό, μυθολογικό και συνάμα αυτοπαραμυθητικό να φανερώνεται ως θεμέλιο της νέας ποιητικής του Βαφόπουλου.

3. «Ευρετήρια τίτλων και πρώτων στίχων για όσα ποιήματα περιλαμβάνονται στις συλλογές του Γιάννη Σκαρίμπα (1936-1976)», *Μολυβδο-κονδυλο-πελεκητής* 2 (1990) 247-255.

Εργασία-χρηστικό εργαλείο την οποία κατήρτισα ύστερα από πρόταση του Γ.Π. Σαββίδη ο οποίος μόλις είχε αρχίσει να εκδίδει το περιοδικό *Μολυβδο-κονδυλο-πελεκητής*.

4. «Το Αρχείο του Γιάννη Σκαρίμπα. Μια πρώτη καταγραφή και αξιολόγηση», *Τεύχη του Ε.Λ.Ι.Α.* (1994) 195-202.

Πρόκειται για την αξιολόγηση και περιγραφή του Αρχείου Σκαρίμπα, που αγόρασε το Ε.Λ.Ι.Α. (Ελληνικό Λογοτεχνικό και Ιστορικό Αρχείο) και του οποίου μου ανατέθηκε η ταξινόμηση με στόχο τη δημιουργία χρηστικού καταλόγου. Προκειμένου για τον Σκαρίμπα, η μελέτη των καταλοίπων του φαίνεται πως είναι παραπάνω από απαραίτητη, διότι το έργο του άρχισε να απασχολεί σοβαρά τους ερευνητές, στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, πολύ πρόσφατα, και υπάρχουν πολλές αντιφατικές πληροφορίες και σκοτεινά σημεία. Επιπλέον, η υπόθεση των καταλοίπων του συγγραφέα δεν είναι απλή, εφόσον ο ίδιος φρόντισε να την περιπλέξει διασπώντας το αρχείο του.

5. «Ο χρόνος είναι πρόφαση για ποίημα», *Τετράδια Ευθύνης* 34, Σπουδή στον ποιητή Γ. Θ. Βαφόπουλο, 1996, σ. 100-107.

Η μελέτη αυτή αποτελεί διερεύνηση της ποιητικής του Γ. Θ. Βαφόπουλου μέσα από τη λειτουργία του χρόνου, τόσο ως δομικού άξονα της ποίησής του όσο και ως θεματικού μοτίβου, που με τα χρόνια συστηματοποιείται και συμπορεύεται με το βασικό δίπολο μόνωση-ένωση με το Σύμπαν με ενδιάμεσο σταθμό τον «άλλο». Αξιοποιώντας τη διαλεκτική του αντιθετικού ζεύγους ον-μη ον ο ποιητής καταλήγει στο «παράδοξο» συνομιλώντας με το ποίημα “Burnt Norton” από *Τα τέσσερα κουαρτέτα* του T. S. Eliot. Αξιοποιώντας όλες τις σημασίες που κινούνται στην περιφέρεια του σημασιολογικού πεδίου της λέξης «χρόνος», ο ποιητής προβαίνει σε μια ανατρεπτική ανάγνωση των στίχων του Άγγλου ποιητή, κάνοντας τον αναγνώστη μέτοχο του μυστικιστικού του σύμπαντος.

6. «Ο αναμορφωτικός λόγος του Άντη Χατζηαδάμου», *Σημείο [Λευκωσία]* 4 (Άνοιξη 1996) 257-269.

Σκοπός αυτής της μελέτης είναι να εξετάσει το ύφος ενός ιδιότυπου Κύπριου πεζογράφου και καλλιτέχνη, του Άντη Χατζηαδάμου, ο οποίος αποτελεί ένα ιδιαίτερο κεφάλαιο της εγχώριας λογοτεχνίας. Με βασική πνευματική εξάρτηση τη λαϊκή παράδοση της Κύπρου και τους εξωτικούς μύθους της Νότιας Αφρικής, αξιοποιώντας το ονειρικό στοιχείο και το φανταστικό δημιουργεί έναν μυθοπλαστικό σύμπαν όπου κυριαρχεί η τάση του να επινοεί όντα που εμψυχώνονται μέσα από τη ρηματική τους διατύπωση. Τα αντικομοφομιστικά πεζά του Χατζηαδάμου ξεκινώντας από την πραγματικότητα, εισβάλλουν στον μαγικό χώρο του παραμυθιού και σατιρίζουν το παράδοξο των κοινωνικών συμβάσεων, προσφέροντας συνάμα διαφυγές από τα ποικίλα αδιέξοδα.

7. «Μπάμπης Άννινος», στον τόμο *Η παλαιότερη πεζογραφία μας, από τις αρχές της ως τον πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, τ. Ζ', 1880-1900*, Αθήνα, Σοκόλης, 1997, σ. 176-205.

Αποτίμηση της προσωπικότητας και του έργου του Μπάμπη Άννινου μέσα από σύγχρονη οπτική, διερεύνηση της πρόσληψής του από την κριτική, κατάρτιση

βιβλιογραφίας και ανθολόγηση των πεζογραφημάτων του. Ο Άννινος, δεσπόζουσα φυσιογνωμία της εποχής του, αλλά ξεχασμένος σήμερα, ενδεχομένως λόγω της ιδιοτυπίας του έργου του, έμεινε από πεποίθηση προσαρτημένος στο άρμα της καθαρεύουσας μέσω της οποίας κατάφερε να δημιουργήσει ένα ύφος παιγνιώδες και σκωπτικό, που βασικός στόχος του ήταν όχι τόσο η κοινωνική κριτική όσο η πηγαία έκρηξη γέλιου.

8. «**Από το εργαστήρι του Γιάννη Σκαρίμπα: εκπλήξεις και παγίδες**», *Περίπλους*, **Αφιέρωμα στον Γιάννη Σκαρίμπα, επιμέλεια Κατερίνα Κωστίου, 44 (Μάρτιος-Ιούνιος 1997) 35-51.**

Αξιοποιώντας ανέκδοτο υλικό από το αρχείο του Σκαρίμπα επιχειρώ να ρίξω φως στον τρόπο με τον οποίο επεξεργάζεται τα ποιήματά του, περνά από το ένα είδος στο άλλο (από την ποίηση στην πεζογραφία), καταλήγοντας με τα χρόνια σε μια μέθοδο που πείθει για το ενιαίο της δημιουργίας του. Συγκεκριμένα, η μελέτη μου αποτελείται από τρία μέρη. Στο πρώτο μέρος δημοσιεύω ανέκδοτα ποιήματα του Σκαρίμπα, που μαρτυρούν επίδραση των *Νηπενθών* του Καρυωτάκη, ή ποιήματα που αποδεικνύουν μια πρώιμη και ιδιότυπη σχέση του ποιητή με τον υπερρεαλισμό, καθώς επίσης και ποιήματα που ο ίδιος δεν συμπεριέλαβε στις συλλογές του, αλλά βρίσκονται στην ίδια ή σε υψηλότερη αισθητική κλίμακα από τα δημοσιευμένα. Στο δεύτερο μέρος κάνω ένα σχόλιο για τα πεζογραφικά του παραλειπόμενα, δηλαδή για την πρώτη και μέχρι πρότινος άφαντη, αδημοσίευτη πρώτη μορφή του θεατρικού έργου *Το Βατερλώ δύο γελοίων*, που είναι διαφορετικό από το ομότιτλο δημοσιευμένο μυθιστόρημα. Στο τρίτο μέρος δημοσιεύω μια ανέκδοτη επιστολή του Σκαρίμπα προς τον Σεφέρη, ξανασυζητώντας το θέμα της σχέσης τους, που πρώτος άνοιξε ο Γ. Π. Σαββίδης, και μια επιστολή προς τον εκδότη του περιοδικού *Θέατρο* Κώστα Νίτσο, η οποία δείχνει τη σχέση του αιρετικού πεζογράφου με τον «κανόνα» της Γενιάς του Τριάντα.

9. «**Το αρχείο του Γιώργου Σεφέρη**» / «**The George Seferis archive**», *The New Griffon* 2 (1997) 29-37.

Με τη νέα δωρεά της Μαρώς Σεφέρη στη Γεννάδειο βιβλιοθήκη, που παραγματοποιήθηκε τον Ιανουάριο του 1997, το νέο τμήμα του αρχείου

ταξινομήθηκε και ενοποιήθηκε με το προηγούμενο, το οποίο είχε ταξινομήσει ο Θ. Δ. Φραγκόπουλος. Όλο το αρχείο αναταξινομήθηκε, διότι κρίθηκε εξαιρετικά δύσχρηστο ως είχε. Στο άρθρο αυτό παρουσιάζεται το εξαιρετικά πλούσιο νέο τμήμα του αρχείου με τις έξι ενότητες του, οι οποίες ακολουθούν την ευταξία και την ταξινομική λογική του Σεφέρη: Το έργο, Αλληλογραφία, Προσωπικά έγγραφα, Έντυπα, Δημόσια Υπηρεσία, Κείμενα τρίτων. Παράλληλα, παρουσιάζονται ορισμένα έγγραφα εξαιρετικής σημασίας σε κάθε ενότητα, καθώς και η λογική που διέπει τη νέα ταξινόμηση.

10. **«Η ποίησή μου είναι μια συνείδηση που με δέρνει αλύπητα», *The New Griffon 2* (1997) 51-53.**

Στο κείμενο αυτό δημοσιεύεται το πρωιμότερο ως τώρα τεκμήριο του αλληλογράφου Σεφέρη: μια επιστολή προς τον παιδικό του φίλο Νίκο Αρώνη, γιο του Σχολάρχη του Ελληνογαλλικού Λυκείου της Σμύρνης Χρήστου Ν. Αρώνη. Η επιστολή, χρονολογημένη στις 18.4.1918, είναι σταλμένη προφανώς από το Παρίσι, όπου ο Σεφέρης φεύγει για σπουδές, προς τη Θεσσαλονίκη, όπου ο Αρώνης μετατίθεται στη Γενική Διοίκηση. Η επιστολή δείχνει έναν νέο άνθρωπο που κατατρώχεται από αίσθηση ανεστιότητας και ξεερριζωμού, που καταπιέζεται από τον πατέρα του να σπουδάσει Νομικά και, παράλληλα, βασανίζεται να αρθρώσει έναν ποιητικό λόγο.

11. **«Ο Σκαρίμπας της Χαλκίδας ή η Χαλκίδα του Σκαρίμπα;», *Η Καθημερινή, Αφιέρωμα στον Γιάννη Σκαρίμπα, 6.4.1997, σ. 8-11.***

Η μελέτη αυτή εστιάζεται στον τρόπο με τον οποίο η πόλη γίνεται μια από τις σημαντικότερες μεταφορικές συνιστώσες του έργου του Σκαρίμπα, λειτουργώντας αντιστρόφως ανάλογα προς τη φυσική της παρουσία. Αληθοφανής αλλά όχι επαληθεύσιμη η πόλη του συγγραφέα συνάδει με τη γλωσσική αταξία και τη γραμματική και φωνολογική εξάρθρωση της γλώσσας και μετατρέπεται σε αφηγηματικό τέχνασμα του Σκαρίμπα. Έτσι, στην πεζογραφία του από χώρος όπου το εμπειρικό υλικό μεταστοιχειώνεται σε λογοτεχνικό βίωμα, γίνεται ατμόσφαιρα και διάθεση που αρδεύει τη συμβολιστική διάσταση της γραφής του. Αντίθετα στο ποιητικό του έργο η πόλη προσωποποιείται, με το να αντανακλά την αυτάρεσκη

παρουσία του ποιητικού εγώ και να τροφοδοτεί ποικιλοτρόπως τη φυγή, τη μεγάλη ουτοπία του μεσοπολέμου.

12. **«Στην κάμαρη τούτη, όπου βρισκόμαστε με τα κλειστά παράθυρα», *Νέα Εστία*, Αφιέρωμα στον Γ. Θ. Βαφόπουλο, 1-15 Απριλίου 1998, σ. 526-532.**

Η μελέτη αυτή επιχειρεί μια ανάγνωση της ποίησης του Βαφόπουλου μέσα από την αρχετυπική εικόνα της ψυχής-κατοικίας ή το κατάλυμα-κέλυφος, σύμφωνα με τη θεωρία του Γάλλου φαινομενολόγου Gaston Bachelard για την ποιητική του χώρου. Η συστηματική εξέταση της λειτουργίας του χώρου στην ποίηση του Γ. Θ. Βαφόπουλου, ως τοπογραφία και τοπιογραφία των εικόνων του, αποκαλύπτει αυτό που ο θεωρητικός ονόμασε «τοποθεσίες του ενδόμυχου βίου», οι οποίες τις περισσότερες φορές αποβαίνουν κυρίαρχες ποιητικές αξίες. Η διαδικασία αυτή υπερβαίνει κατά πολύ τη βιογραφική πράξη, εφόσον ο στόχος της είναι ερμηνευτικός, που σημαίνει αποκάλυψη της λειτουργίας των συγκεκριμένων εικόνων του κειμένου και όχι ενσωμάτωσή τους μέσα στο χρονικό πλέγμα που τις παρήγαγε.

13. **«Η ειρωνεία του Δημοσθένη Βουτυρά», *Η Καθημερινή*, Αφιέρωμα στον Δημοσθένη Βουτυρά, 8.11.1999, σ. 18-20.**

Παρά το «ατημέλητον του ύφους του» και την «προχειρογραφία του», ο Βουτυράς, ένας από τους πολυγραφότερους διηγηματογράφους της νεοελληνικής λογοτεχνίας, δημιουργεί ύφος το οποίο συχνά καθορίζεται από τον συνδυασμό ονειρικών και ρεαλιστικών στοιχείων με τέτοιο τρόπο ώστε να προκύπτει ειρωνικό χάσμα, το οποίο καλείται ο αναγνώστης να αποκαταστήσει. Στη μελέτη μου διερευνώ τις υφολογικές ιδιαιτερότητες του συγγραφέα μέσα από το πρίσμα της παραπάνω συνθήκης.

14. **«Ο Παύλος Νιρβάνας και “η ιστορία του λεπτού και του δευτερολέπτου”», *Νέα Εστία* 1710 (Μάρτιος 1999) 266-279.**

Στόχος αυτής της μελέτης είναι να διερευνηθεί η τεχνική του Νιρβάνα, όσον αφορά το χρονογράφημα, μέσα από το πρίσμα μιας εκ πρώτης όψεως παράδοξης συνθήκης: πώς ένας οπαδός του αισθητισμού, ένας ακραιφνής αισθητής που βρίσκεται σε διάσταση με τη γύρω του ζωή, μπορεί, εκ παραλλήλου με την άσκηση ύφους στην

οποία επιδίδεται, να καλλιεργεί ένα κατ' εξοχήν πραγματιστικό είδος, το χρονογράφημα. Η μελέτη μου εστιάζεται στην αξιολόγηση του χρονογραφήματος του Νιρβάνα σε σχέση με το λοιπό έργο του, καθώς και με την υποδοχή του από την κριτική και στην θεωρητική αποτίμηση του χρονογραφήματος ως είδους. Το χρονογράφημα, είδος μεικτό, πολύμορφο και πρωτεϊκό είναι γνωστό ότι ταλαντεύεται μεταξύ δημοσιογραφίας και λογοτεχνίας, ενώ η αποτίμησή του συνήθως εστιάζεται στην θεματική των κειμένων και στην ιδεολογία των συγγραφέων. Τα χρονογραφήματα του Νιρβάνα διακρίνονται για την οικονομία του ύφους τους και την ισορροπία της σύνθεσής τους καταξιώνοντας αισθητικά τη διαπλοκή της στιγμής με τη διαχρονία.

15. «Ένα φυτό στον ήλιο που το κουνάει το αεράκι», *Περίπλους, Αφιέρωμα στον Κοσμά Πολίτη, επιμ. Κατερίνα Κωστίου, 48 (Φθινόπωρο 1998) 114-124.*

Δημοσίευση δώδεκα επιστολών του Κοσμά Πολίτη προς την Τατιάνα Γκρίτση-Μιλλιέξ, από το αρχείο του Ε.Λ.Ι.Α. Είναι γνωστό ότι ο ιδιώτης αυτός συγγραφέας φρόντισε να εξαφανίσει το σημαντικότερο μέρος του αρχείου του. Έτσι, η δυσεύρετη αλληλογραφία του είναι πολύτιμη αφού διασώζει ανεπιτήδευτη τη φωνή του Πολίτη, αποκαλύπτοντας ένα φίνο χιούμορ και, στην περίπτωση των επιστολών προς την Τατιάνα, τη σχέση των δύο συγγραφέων και την αφόρητη μοναξιά μέσα στην οποία τέλειωσε η περιπετειώδης ζωή του.

16. «Πίσω από το σατιρικό Όνειρο του Σολωμού», *Εκδοτικά και Ερμηνευτικά Ζητήματα της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας, Μνήμη Ελένης Τσαντσάνογλου, Πρακτικά Ζ' Επιστημονικής Συνάντησης, Υπεύθυνος Χ. Α. Καραόγλου, Θεσσαλονίκη, 1998, σ. 277-291.*

Σκοπός της μελέτης αυτής είναι η διερεύνηση της σατιρικής λειτουργίας του ονείρου και της διακειμενικής υπόστασης του πρώτου ώριμου σατιρικού ποιήματος που έγραψε ο Σολωμός, και στο οποίο ο Πολυλάς έδωσε τον τίτλο «Όνειρο». Η σατιρική λειτουργία του ποιήματος έχει μελετηθεί συστηματικά από σημαντικούς μελετητές. Το δικό μου ενδιαφέρον εστιάζεται στις συγγένειες που παρουσιάζει το ποίημα με το «Όνειρο καλοκαιρινής νύχτας» του Σαίξπηρ. Ο ποιητής, στα 1826 που γράφεται το ποίημα, είναι ιδιαίτερα εξοικειωμένος με το έργο του Άγγλου συγγραφέα, ώστε να

υπάρχει, έστω και ασύνειδα, ένα απόηχος του έργου του στο ποίημα. Οι συγγένειες των δύο κειμένων είναι τόσες, ώστε να μπορεί κανείς να μιλήσει για ύπαρξη ενός λανθάνοντος προσωπείου, παράλληλα με την ύπαρξη του προσωπείου του Κουτούζη: όπως ο Πουκ, το δαιμόνιο, στο έργο του Άγγλου ποιητή, έτσι και ο ονειροπαθής ποιητής στο «Όνειρο» του Σολωμού λειτουργεί καταλυτικά για τον κόσμο των ανθρώπων και των πραγμάτων παίρνοντας την απαιτούμενη απόσταση από το έργο, παίζοντας τον ρόλο του τιμωρού και του κριτή και προσπαθώντας να αποκαταστήσει τη διασαλευθείσα τάξη.

17. **«Ακόμη λίγα για την ειρωνεία του Κ. Π. Καβάφη», *Η ποίηση του κράματος: Μοντερνισμός και διαπολιτισμικότητα στο έργο του Καβάφη*, επιμέλεια: Μιχάλης Πιερής, Ηράκλειο, Πανεπιστημιακές εκδόσεις Κρήτης, 2000, σ. 227-244.**

Η μελέτη αυτή εξετάζει τη ρητορική της ειρωνικής γλώσσας του Καβάφη, για την οποία, δικαιωματικά, υπάρχουν οι περισσότερες μελέτες γύρω από το θέμα της ειρωνείας. Δικαιωματικά, μιας και ο Καβάφης είναι κατεξοχήν είρων ποιητής. Από τον Βρισιμιτζάκη έως σήμερα, πολλοί σημαντικοί μελετητές έχουν επισημάνει την ποιότητα και το εύρος της ειρωνικής γλώσσας του Καβάφη. Η μελέτη μου εστιάζεται στη δημιουργία μιας τυπολογίας της ρητορικής της ειρωνείας του Καβάφη και, παράλληλα, δείχνει πόσο μοντέρνα είναι η ρομαντικής καταγωγής ποιότητά της. Στην ώριμη φάση του ο ποιητής χρησιμοποιεί μια ειρωνεία της οποίας η λειτουργία υπερβαίνει την τροπική της χρήση και κατοχυρώνει την πολυφωνία του κειμένου. Οι συνεχείς οσμώσεις και οι διαρκείς μεταμορφώσεις καθιστούν την καβαφική ειρωνεία εξαιρετικά δαιδαλώδη. Μέσα από το πρίσμα της ειρωνείας, στη μελέτη μου, τίθενται διάφορα ερωτήματα σε σχέση με το καβαφικό έργο.

18. **«Οι μεταμορφώσεις του ποιητή: η περίπτωση του Απόστολου Μελαχρινού», *Νέα Εστία 1726 (Σεπτέμβριος 2000) 329-343.***

Η μελέτη αυτή φέρνει στο φως μια, εν μέρει, άγνωστη δραστηριότητα του πολυπράγμονα Απόστολου Μελαχρινού: την έκδοση δύο ημερολογίων και ενός γαλλόφωνου περιοδικού. Το πρώιμο ενδιαφέρον του για «το καθ' ημάς δημόσιον» βρήκε έκφραση στην έκδοση του *Καλλικάντζαρου*. Ο *Καλλικάντζαρος 1918, σατυρικόν και γελοιογραφικόν ημερολόγιον* εκδόθηκε σε μια δεκαετία ποιητικής

αγρανάπαυσης του ποιητή και συνιστά ένα από τα πιο καλαίσθητα φανερώματα του είδους του. Το ημερολόγιο παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον διότι θέτει κρίσιμα ερωτήματα για τη σχέση σάτιρας και λυρικής ποίησης, τόσο σε επίπεδο ποιητικής πράξης, μέσα από τα άγνωστα σατιρικά ποιήματα του Μελαχρινού, όσο και σε επίπεδο θεωρίας, εφόσον το περιοδικό φιλοξενεί θεωρητικά κείμενα του εκδότη του, ένα από τα ελάχιστα δείγματα θεωρητικού λόγου της εποχής για τη σάτιρα. Η εικόνα του πολυσχιδή απολογητή της καθαρής ποίησης συμπληρώνεται από την έκδοση του βραχύβιου γαλλόφωνου εβδομαδιαίου περιοδικού με τίτλο *Tout Pera*, το οποίο αναπνέει μέσα στο πρωτοποριακό κλίμα της Πόλης των αρχών του αιώνα και αντανακλά τη διάχυση του εκδότη του.

19. «Irony and Satire in George Seferis's poetry», *Κάμπος, Cambridge Papers in Modern Greek*, 9 (2001) 57-82.

Η μελέτη αυτή αφορά τη λειτουργία της σάτιρας και της ειρωνείας στο έργο του Σεφέρη. Εστιάζεται στη διερεύνηση των αποχρώσεων της σατιρικής του φωνής και ενδεχομένως της ειρωνικής του γλώσσας. Είναι ευνόητο ότι η αυτοκυριαρχία και η εγκράτεια που κατευθύνει το ύφος του ποιητή, η επαγγελματική του δραστηριότητα και η αγωγή του δεν ενθαρρύνουν τη σάτιρα. Θα χρειαστεί να φτάσει στα χρόνια του Πολέμου, για να γράψει τρία από τα πιο γνωστά πολιτικά σατιρικά του ποιήματα. Με ελάχιστες εξαιρέσεις η σατιρική φλέβα του ποιητή φαίνεται να στερεύει μετά το 1954. Αλλά η σατιρική του φωνή δεν εξαντλείται στην πολιτική σάτιρα, αφού ο Σεφέρης χρησιμοποιώντας ποικίλες τεχνικές στιγματίζει την έλλειψη επικοινωνίας που βιώνει ως άνθρωπος, χρησιμοποιεί εμφατικά την ειρωνεία της μοίρας ή γράφει χιουμοριστικά ποιήματα. Ο ποιητής θεωρούσε τα σατιρικά του ποιήματα πάρεργο και αυτή η πίστη του, παράλληλα με τις άλλες δεσμεύσεις του, συνετέλεσε ώστε να μην τα εντάξει στο κύριο σώμα της ποίησής του ή και να τα αποσιωπήσει τελείως. Εντούτοις άφησε δείγματα της σατιρικής του φωνής, ικανά για να θεωρηθεί η σατιρική ματιά ως συστατικό της ποιητικής του. Διάφορες πτυχές του μεγάλου και ακόμη ανοικτού αυτού θέματος δημοσίευσα σε προηγούμενες εργασίες και ανέπτυξα σε συνέδρια και διαλέξεις κυρίως στη Μάλαγα, στο Λονδίνο, στο Cambridge, στην Κύπρο και στην Πάτρα (βλ. Ηα. 14, 17, 20, 30-Ηβ 19).

20. «Μια άγνωστη ποιητική ανθολογία του Γιώργου Σεφέρη», *Ο Σεφέρης ως αναγνώστης της ευρωπαϊκής λογοτεχνίας*, Πρακτικά Συνεδρίου για τον Γ. Σεφέρη, επιμ. Κατερίνα Κωστίου, Θεσσαλονίκη, University Studio Press, 2001, σ. 161-176.

Στο αρχείο του Γ. Σεφέρη απόκειται μια ιδιόχειρη ανθολογία, όπου ο Σεφέρης συγκέντρωνε ποιήματα τα οποία για διάφορους λόγους κίνησαν το ενδιαφέρον του σε σημείο ώστε να τα αντιγράψει ή έστω να κρατήσει το σπάραγμα περιοδικού ή εφημερίδας όπου δημοσιεύθηκαν. Τα ποιήματα αυτά αφορούν κυρίως τα χρόνια που σχεδιάζονταν η ποιητική του τέχνη, και γράφονταν η πρώτη του συλλογή με τίτλο *Στροφή*· για τον λόγο αυτό έχουν ιδιαίτερη σημασία για τη διαμόρφωση της ποιητικής του. Στο μελέτημα παρουσιάζεται αυτή η άγνωστη δραστηριότητα του Σεφέρη και αποτιμάται σε σχέση με τη δική του φωνή.

21. «Από την πίσω πόρτα στο εργαστήρι του δασκάλου», *Με μια πινέζα στην καρδιά. Η κυπριακή εμπειρία του Γ. Π. Σαββίδη*, Αθήνα, Σπουδαστήριο Νέου Ελληνισμού, 2001, σ. 44-58.

Δημοσίευση μιας σημαντικής επιστολής του Σαββίδη προς τον Σεφέρη, σταλμένη από την Αθήνα το 1954, δηλαδή ένα χρόνο πριν την έκδοση της συλλογής *Κύπρον ου μ' εθέσπισεν*. Η επιστολή αυτή αποτελεί την πρώτη αντίδραση του αναγνώστη Σαββίδη στα «κυπριακά» ποιήματα του Σεφέρη και φωτίζει τη διαδικασία ανάγνωσης των ποιημάτων, καθώς και τη μετάπλάσή της σε φιλολογική εργασία. Η επιστολή αυτή που μάταια είχα αναζητήσει, όταν ετοίμαζα την έκδοση των «κυπριακών» επιστολών του Γ. Σεφέρη προς τον Γ. Π. Σαββίδη, δείχνει τον επίμονο προβληματισμό των δύο πνευματικών ανθρώπων για τον Ελληνισμό μέσα από όλο και πιο ουσιαστικές εμπειρίες εθνικής αυτογνωσίας..

22. «Ο Γεώργιος Δροσίνης ως μεταφραστής», *Κονδυλοφόρος 1* (2002) 55-74.

Στη μελέτη αυτή εξετάζεται η μεταφραστική δραστηριότητα του Γ. Δροσίνη, με την οποία η έρευνα δεν έχει σχεδόν καθόλου ασχοληθεί παρά το ενδιαφέρον που παρουσιάζει. Ο Δροσίνης έχει να επιδείξει σημαντικό μεταφραστικό έργο, ενταγμένο από τον ίδιο μέσα στο πρωτότυπο έργο του, όπως αργότερα ο ομότεχνός του Κ. Γ.

Καρυωτάκης. Ο Δροσίνης αυξομειώνει τις αποστάσεις από τα πρωτότυπα έργα ανάλογα με τη γλώσσα από την οποία μεταφράζει, αν μεταφράζει από το πρωτότυπο ή από διάμεση μετάφραση. Στην εργασία αυτή επικεντρώνομαι σε μια μετάφραση από γαλλικό διάμεσο, που παρουσιάζει πολλαπλό ενδιαφέρον και θέτει κρίσιμα ερωτήματα για τη μεταφρασεολογία. Πρόκειται για τη μετάφραση του ποιήματος «Die Drei» του γερμανόφωνου αυστρουγγαρέζου ποιητή Nicolaus Lenau— ψευδώνυμο του Nicolaus Franz Niembsch Elder von Strehlenau (1802-1850)— το οποίο ένα χρόνο αργότερα ξαναμεταφράζει ο Καρυωτάκης. Η μελέτη μέσα από τη σύγκριση των δύο μεταφράσεων θέτει ερωτήματα ή σχολιάζει ζητήματα ποιητικής και δείχνει πως το μεταφραστικό έργο του Δροσίνη αποτελεί ένα ανοιχτό θέμα που αξίζει να ερευνηθεί.

23. «Γ. Π. Σαββίδης-Γιώργος Σεφέρης: Τα πρώτα Γράμματα», *Κονδυλοφόρος 1*, ό.π., σ. 315-317.

Δημοσίευση των 2 πρώτων επιστολών του Γ. Π. Σαββίδη προς τον Γιώργο Σεφέρη προς τον οποίο απευθύνεται πρώτη φορά το 1947 με αφορμή τη μουσική. Από τότε ξεκίνησε μια γόνιμη φιλία που, ανάμεσα σε πολλά άλλα, άφησε συνολικά 224 επιστολές. Στο μικρό αφιέρωμα του *Κονδυλοφόρου*, περιλήφθηκαν οι επιστολές με μια μικρή εισαγωγή, δίχως ιδιαίτερο σχολιασμό, έτσι όπως ακριβώς παρουσιάστηκαν για τις ανάγκες μιας τιμητικής Ημερίδας που οργάνωσαν ο Σύνδεσμος Αποφοίτων της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας και το Σπουδαστήριο Νέου Ελληνισμού στις 28 Φεβρουαρίου 2001.

24. «Η καταγραφή του χρόνου ως άλλοθι: ημερολόγιο και λογοτεχνία», *Εκδοτικά προβλήματα και απορίες*, Πρακτικά συνεδρίου στη μνήμη του Γ. Π. Σαββίδη, Αθήνα, Σπουδαστήριο Νέου Ελληνισμού, 2002, σ. 151-159.

Εξέταση της εκδοτικής πρακτικής του ημερολογίου, ενός εντύπου που εμφανίζεται στον ελληνικό χώρο στις αρχές του 19ου αιώνα ως Μηνολόγιο, Καζαμίας, Αλμενάχιο κ.ο.κ. για να εξελιχθεί, κατά το δεύτερο μισό του 19ου αιώνα, σε πολυφωνικό έντυπο και σε βασικό βήμα για τους πνευματικούς ανθρώπους της εποχής. Το άρθρο επικεντρώνεται κυρίως στον τρόπο με τον οποίο εντάσσεται η λογοτεχνία στα ημερολόγια, τα οποία στο τέλος του 19ου αιώνα γνώρισαν τεράστια άνθηση μέσα

στις ευνοϊκές οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες που δημιούργησαν η άνοδος της αστικής τάξης, οι συνακόλουθες συνθήκες αυτογνωσίας και η κινητικότητα των πολιτών. Στο άρθρο εξετάζονται οι εκδοτικές πρακτικές του σύγχρονου ημερολογίου και τίθενται ερωτήματα που αφορούν την υπέρβαση της αρχικής λειτουργίας του, όπως ποιο είναι το κοινό στο οποίο απευθύνεται, κατά πόσο ισχύουν οι δεσμεύσεις που επιβάλλει η «ειδολογική» κατηγορία του κ.ο.κ..

25. Ο “Μέγας Δουξ πάσης Χαλκίδος” και “οι λεγεωνάριοι της ήττας”», *Αντί*, Αφιέρωμα στον Μ. Καραγάτση, 768-769 (6 Σεπτεμβρίου 2002) 74-80.

Δημοσίευση και σχολιασμός 4 επιστολών του Σκαρίμπα προς τον Καραγάτση γραμμένες κατά τα έτη 1937-1937, δηλαδή σχεδόν συγχρόνως με τη σύρραξη που ξέσπασε μεταξύ Αθήνας και επαρχίας, μια από τις πιο ισχυρές ιδεολογικές αντιπαραθέσεις της εποχής, στην οποία έλαβαν μέρος σημαντικοί εκπρόσωποι της Γενιάς του '30 και λόγιοι ή λογοτέχνες (Στράτης Μυριβήλης, Μ. Καραγάτσης, Ι. Συκουτρής, Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος, Π. Χάρης, Κ. Θ. Δημαράς, Π. Σπανδωνίδης, Ν. Παππάς, Γ. Σκαρίμπα κ.ά.). Στις επιστολές διαφαίνεται πως παρά την αντιπαράθεση στην οποία ο Καραγάτσης έλαβε μέρος με καυστική αρθρογραφία εναντίον του Σκαρίμπα και παρά την απαξιωτική στάση του Σκαρίμπα προς τον Καραγάτση, η θερμοκρασία της σχέσης τους παραμένει υψηλή. Ακόμη, οι επιστολές απηχούν τις διαφορετικές κοινωνικές και αισθητικές αντιλήψεις των δύο σημαντικών συγγραφέων.

26. «Η “λευκή ιδεολογία” της γραφής», *Πόρφυρας* 109 (Οκτώβριος-Δεκέμβριος 2003) 421-443.

Στο κείμενο αυτό εξετάζεται η ιδιότυπη ειρωνική και παρωδιακή υφή της ποιητικής του Δημήτρη Καλοκύρη, του οποίου το έργο—τουλάχιστον της τελευταίας δεκαετίας— αναπνέει μέσα στην ατμόσφαιρα του μεταμοντερνισμού. Η γραφή του αποδομητική, αυτοαναφορική και εσωστρεφής υπερβαίνει τον μοντερνισμό, μεταθέτοντας το κέντρο βάρους από τη συνείδηση που ενοικεί στο βάθος του κειμένου στη γραφή και από τις δυνατότητες πολλαπλής ερμηνείας στο διανοητικό παιχνίδι με τις πιθανότητες του νοήματος. Ειδικότερα εξετάζονται οι βασικές συνιστώσες της

γραφής του έτσι όπως διαμορφώνονται στο βραβευμένο βιβλίο του *Το μουσείο των αριθμών* (Αγρα, 2001).

27. «Στις “παρυφές” του ποιητικού έργου: η παρωδία στο έργο του Σεφέρη» στο *Γιώργος Σεφέρης. Το ζύγισμα της καλοσύνης*, φιλολογική επιμέλεια Μιχάλης Πιερής, Αθήνα, « Μεσόγειος», 2004, σ. 127-139.

Πρακτικά Συνεδρίου για τον Σεφέρη, που πραγματοποιήθηκε στη Φιλοσοφική Σχολή Πανεπιστημίου Κύπρου. Εδώ, δημοσιεύεται πλήρες το κείμενο της ανακοίνωσης (μέρος της οποίας προδημοσιεύτηκε στην εφ. *Το Βήμα*) η οποία έχει στόχο τη διερεύνηση της λειτουργίας της παρωδίας στο έργο του Σεφέρη. Συγκεκριμένα, εξετάζω πώς οι παρωδίες, που ο Σεφέρης έγραψε ασκούμενος σε θέματα ύφους, συνιστούν ένα κρίσιμο σημείο της ποιητικής του, καθώς τον απελευθερώνουν ποιητικά και ιδεολογικά, έστω και αν δεν δημοσιεύονται οι περισσότερες και οι πιο δραστικές από τον ίδιο. Εκτός από τις γνωστές παρωδίες («Από βλακεία» και «Φθαρμένη επιγραφή», την αυτοπαρωδία «Με τον τρόπο του Γ. Σ.», το «Ινδικό παραμύθι», «Το απομεσήμερο ενός φαύλου» κ.ά.) ο Σεφέρης παρώδησε τον *Ερωτόκριτο* και το Ε΄ μέρος της *Έρημης χώρας* του Τ. S. Eliot, σε μια εποχή όπου παράλληλα συνέθετε το πιο ελιοτικό του ποίημα, την *Κίχλη*, γεγονός που μας οδηγεί να σκεφτούμε ότι η παρωδία συνέβαλε στην χειραφέτηση του ύφους του.

28. «Το ειρωνικό πρόσωπο και προσωπείο του Δημητρίου Βικέλα. Μερικές πρώτες σκέψεις», *Η Μελέτη [Σύλλογος προς διάδοσιν των Ωφελίμων Βιβλίων]*, τ. Α΄, Αθήνα 2004, σ. 252-263.

Πρακτικά Συνεδρίου για τα 100 χρόνια από την ίδρυση του Συλλόγου προς διάδοσιν των Ωφελίμων Βιβλίων. Στην ανακοίνωση αυτή διερευνάται ο τρόπος με το οποίο ο χειρισμός του αφηγηματικού προσωπείου από τον συγγραφέα στο μυθιστόρημά του *Λουκής Λάρας* (1879) κατευθύνει στον ιδεολογικό στόχο του έργου. Ιδίως, ο διχασμός του αφηγηματικού προσωπείου ανάμεσα στον γέροντα αφηγητή και στον αφηγητή σε νεαρή ηλικία, που αναδύεται κάθε τόσο, βοηθάει στην αποτελεσματικότερη καταγγελία του πολέμου. Ακόμη εξετάζεται πώς η ρητορική της ειρωνείας συνεισφέρει στην κλιμάκωση της δραματικότητας του έργου και υπηρετεί την

ανάδειξη της ανθρώπινης φύσης, ασπείρουσας ακόμη και μέσα σε πολεμικά συμφραζόμενα.

29. «*Δύο Ανθώνες στη Ζάκυνθο του Γιάννη Τσακασιάνου*», Πρακτικά: ΣΤ΄ Διεθνές Πανιώνιο Συνέδριο, Ζάκυνθος, 23-27 Σεπτεμβρίου 1997, Αθήνα, Κέντρο Μελετών Ιονίου και Εταιρεία Ζακυνθιακών Σπουδών, 2004, σ. 311-319.

Η εργασία αυτή αποτελεί δημοσίευση ανακοίνωσης σε συνέδριο. Εξετάζει την ταυτότητα δύο περιοδικών στη Ζάκυνθο του φθίνοντος ρομαντισμού, των οποίων εκδότης ήταν ο ποιητής Γιάννης Τσακασιάνος. Και τα δύο υπήρξαν πολύ σημαντικά για την εποχή τους και φιλοξένησαν την πνευματική εργασία πολύ σημαντικών ανθρώπων της εποχής. Ο *Ζακύνθιος Ανθών* εκδιδόταν από τον Σεπτέμβριο του 1874 έως τον Δεκέμβριο του 1878· ιδιαίτερο γνώρισμά του είναι το γεγονός ότι ήταν σε εγρήγορση όσον αφορά τη δημιουργία λογοτεχνικών σχολών στην Ευρώπη. Επίσης, υπερασπιζόταν το διασυρμένο είδος της εποχής, το μυθιστόρημα, και κρατούσε κριτική στάση απέναντι στα σύγχρονα λογοτεχνικά πράγματα. Ο διάδοχός του *Ποιητικός Ανθών* που συμπλήρωσε μόλις ένα χρόνο ζωής (Σεπτέμβριος 1886-Σεπτέμβριος 1887), φιλοξένησε τα λαμπρότερα ονόματα των Επτανήσων και της Γενιάς του 1880.

30. «*Il poeta e la città*», μτφρ. Alessandra Manca, *Poesia* 191 (Febbraio 2005) 3-8 (a cura di Katerina Kostiou, Renata Lavagnini e Matthias Kappler).

Η εργασία αυτή εκκινεί από παλαιότερο μελέτημά μου για το ποιητικό έργο του Μιχάλη Πιερή, με αφορμή την έκδοση της συγκεντρωτικής έκδοσης του ποιητικού του έργου με τίτλο *Μεταμορφώσεις Πόλεων* (2000). Ως poeta doctus, ο Πιερής συνδιαλέγεται με ποικίλους συγγραφείς που βρίσκονται και στο στόχαστρο της φιλολογικής του δραστηριότητας: τον Λεόντιο Μαχαιρά, τον Σολωμό, τον Καβάφη, τον Καρυωτάκη, τον Καββαδία, τον Σεφέρη, τον Εγγονόπουλο, τον Σινόπουλο, τον Μόντη κ.ά. Η συλλογή αποτελεί ένα ποίημα εν προόδω και αποτυπώνει από τη μια μεριά την προσωπική *Οδύσσεια* του ποιητή κι από την άλλη μια γεωγραφία των ανθρωπίνων ορίων. Στο περιοδικό *Poesia* αναδημοσιεύτηκε, ύστερα από επιλογή του εκ μέρους του περιοδικού, το άρθρο μου επεξεργασμένο ξανά και προσαυξημένο με

σχόλια για την επόμενη νεότροπη ποιητική συλλογή του Πιερή με τίτλο *Αφήγηση* (2003).

31. «Ο Οροφέρνης, οι Λακεδαιμόνιοι και ο αμφίθυμος αφηγητής», *Ο λόγος της παρουσίας. Τιμητικός τόμος για τον Παν. Μουλλά, Αθήνα, Σοκόλης, 2005, σ. 143-162.*

Στη μελέτη αυτή εξετάζεται ένα σημαντικό στοιχείο της καβαφικής ποιητικής, ο εντοπισμός του οποίου είναι ιδιαίτερα κρίσιμος για την ερμηνευτική διαδικασία: το προσωπείο του αμφίθυμου αφηγητή ο οποίος είναι, στην ουσία του, ειρωνικός αφηγητής, ένα από τα πιο σύνθετα προσωπεία της παγκόσμιας λογοτεχνίας. Η εξέταση αυτού του προσωπείου γίνεται σε σχέση με δυο από τα πιο συζητημένα καβαφικά ποιήματα, «Οροφέρνης», και «Στα 200 π. Χ.», τα οποία «συνομιλούν» μέσα από τη χρήση του συγκεκριμένου προσωπείου. Η μελέτη αυτή, καθώς και η επόμενη αποτελεί μέρος μιας ευρύτερης εργασίας με θέμα την ποικιλία και τη λειτουργία των καβαφικών προσωπειών.

32. «Ο Μυρτιάς, ο Αιμιλιανός και ο στοχαστικός σχολιαστής», *Κονδυλοφόρος 4 (2005) 109-128.*

Ομόλογη με την προηγούμενη, η εργασία αυτή εξετάζει ένα άλλο καβαφικό προσωπείο, τον στοχαστικό αφηγητή. Συγκεκριμένα, στη μελέτη αυτή, επιχειρείται η εξέταση της αντίληψης του ποιητή για την εγκράτεια έναντι των ηδονών, έτσι όπως διαμορφώνεται στα ποιήματα από την πρώτη γραφή του ποιήματος «Τα επικίνδυνα» (1911), στα 1898, έως τα ποιήματα «Ομνύει» (1915) και «Αιμιλιανός Μονάη, Αλεξανδρέυς, 628-655 μ.Χ.» (1918). Στην ερμηνεία της στάσης του ποιητή παίζει σημαντικό ρόλο ο εντοπισμός της λειτουργίας του προσωπείου του αφηγητή-σχολιαστή, ο οποίος παρουσιάζεται φαινομενικά αποστασιοποιημένος, αλλά στην πορεία του ποιήματος γίνεται επικριτικός, για να αυτοαναιρεθεί αμέσως παρακάτω. Ο αφηγητής αυτός είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρων στις ποικίλες μεταμορφώσεις του και η χρήση του από τον ποιητή προδίδει την αγωνία του και τις ταλαντεύσεις του, όσον αφορά τη γνώμη του για τη σχέση του ατόμου με την κοινωνία.

33. «**Στα ίχνη μιας γόνιμης φιλίας: από την αλληλογραφία του Σκαρίμπα με την Κατίνα Μπάιλα**», *Αντί* 874-875 (28 Ιουλίου 2006) 82-86.

Η εργασία αυτή παρουσιάζει τρεις από τις σαράντα αδημοσίευτες επιστολές του Γιάννη Σκαρίμπα προς την Κατίνα Μπάιλα, εκδότριας του πολύ σημαντικού περιοδικού *Κυκλάδες* (Σύρος 1930-1932). Καρπός της πνευματικής τους σχέσης, οι σαράντα αυτές επιστολές, που εκτείνονται από τον Απρίλιο του 1930 έως τον Οκτώβριο του 1936, και ανακαλύφθηκαν πρόσφατα στο Αρχείο της Μπάιλα, αποτελούν μοναδικό έως τώρα τεκμήριο της πνευματικής διαμόρφωσης του Σκαρίμπα, καθώς δεν έχει σωθεί σχεδόν τίποτε σημαντικό από αυτήν την καθοριστική για τον ίδιο και για τη νεοελληνική λογοτεχνία δεκαετία στα Αρχεία του ποιητή, στο Ε.Λ.Ι.Α. και στη Δημοτική Βιβλιοθήκη Χαλκίδας. Το άρθρο αυτό αποτελεί προδημοσίευση από τη συνολική έκδοση των επιστολών, η οποία βρίσκεται σε εξέλιξη.

34. «**Ο Ανδρέας Εμπειρικός και “το ανιδιοτελές παιχνίδισμα της σκέψης”**», *Κονδυλοφόρος* 5 (2006) 229-240.

Όπως έχει επισημάνει ένας από τους μεγαλύτερους θεατρικούς συγγραφείς του 20ού αιώνα και θεωρητικούς του χιούμορ, ο Luigi Pirandello, το χιούμορ έχει ανατρεπτική λειτουργία και καταστρατηγεί τους προκαθορισμένους κανόνες της παραδοσιακής λογοτεχνίας. Οι αντιλήψεις του Pirandello προοικονομούν την αντίληψη του υπερρεαλισμού για το χιούμορ, η οποία καθόρισε την ποιητική ενός σημαντικού εκπροσώπου του στην Ελλάδα, του Ανδρέα Εμπειρικού. Στην εργασία επιχειρώ μια ερμηνεία, μέσα από την οπτική του χιούμορ, του ποιήματος «Των επιπτώσεων αιπτώσεις», ενός από τα πιο παιγνιώδη αλλά και πιο σημαντικά ποιήματα της συλλογής *Οκτάνα* (1980), με τα οποία ελάχιστα έχει ασχοληθεί η φιλολογική επιστήμη.

35. *Κώστας Μόντης (1914-2004), Ο Περιπατητής του ουρανού, επιμέλεια Κώστας Νικολαΐδης, Λευκωσία, Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, 2008, σ. 73-95.*

Η εργασία αυτή εξετάζει τις πρακτικές τιτλοφόρησης που ακολουθεί ο Μόντης, οι οποίες έχουν στενή συνάφεια με την ποιητική του. Η τιτλοφορική του πρακτική διαμορφώνεται αναλογικά προς τη διάσπαση της έμπνευσης που χαρακτηρίζει την

ποίησή του και τη συνακόλουθη συσσώρευση ισοδύναμων, αλλά ουσιαστικά διάφορων, παραλλαγών της ίδιας λυρικής ενότητας. Η διοχέτευση θραυσμάτων ενός θεματικού πυρήνα σε διαφορετικές ποιητικές μονάδες, η συστηματική επίσκεψη των ίδιων θεμάτων, η βάσανος που οδήγησε στη δημιουργία πολλών παραλλαγών πάνω σε ορισμένα θέματα, η άρνηση της ποιητικής έμπνευσης να αποφανθεί τελεσίδικα, όχι μόνον μέσα από την ελάχιστη φόρμα των μοντικών δίστιχων και μονόστιχων ποιημάτων, αλλά και μέσα από εκτενέστερες ποιητικές μορφές, συνάδουν με τη διαρκώς αυτοαναιρούμενη πρακτική τιτλοφόρησης των ποιημάτων του.

36. «“Νεοελληνικά”, “υπερελληνικά”, “αλλοεθνή” ή “πανανθρώπινα”; Μια συνάντηση του Σκαρίμπα με τον Θεοτοκά», *Πρακτικά Α΄ Πανελληνίου Συνεδρίου για τον Γιάννη Σκαρίμπα*, Χαλκίδα, 11-13 Νοεμβρίου 2005, Χαλκίδα, «Διάμετρος», 2007, σ. 143-194.

Η εργασία αυτή, μέρος της οποίας ανακοινώθηκε στο συνέδριο, εξετάζει τις προϋποθέσεις σύγκλισης του Σκαρίμπα με τη Γενιά του Τριάντα, μέσα από τη σχέση του με τον Θεοτοκά, έναν από τους βασικούς εκπροσώπους της, όπως αυτή προκύπτει μέσα από την αδημοσίευτη αλληλογραφία τους και υλικό που απόκειται στα Αρχεία των δύο συγγραφέων. Δεν υπάρχει αμφιβολία πως η έντονη συμμετοχή του Σκαρίμπα στη σύρραξη Κέντρου-Περιφέρειας του στοίχισε αρκετές σχέσεις, όπως έδειξε η έρευνα, και ευθύνεται εν μέρει για την αποσιώπησή του από τη Γενιά του '30. Αλλά η βασική αιτία διάστασής του από τους βασικούς εκπροσώπους αυτής της Γενιάς είναι πολιτική, με την ευρεία έννοια του όρου, καθώς η στάση ζωής του Σκαρίμπα, άρα και το όραμά του για τη λογοτεχνία, τον διαφοροποιεί από τους περισσότερους εκπροσώπους της. Ασφαλώς και εδώ ισχύει ο νόμος των πολλαπλών αιτιών: η αμοιβαία απαξίωση Σκαρίμπα και της Γενιάς του '30 πέρα από το ανταγωνιστικό πνεύμα που προκάλεσε η παραπάνω διαμάχη, εδράζεται κυρίως στη διαφορά πολιτικών πεποιθήσεων, ιδεολογικής συγκρότησης και πνευματικού οπλισμού και, βέβαια, στην ετερότητα του Σκαρίμπα, του οποίου η απόκλιση από τη νόρμα, σε επίπεδο ιδιοσυγκρασιακό, κοινωνικό, ιδεολογικό, υφολογικό, αισθητικό, ήταν μεγαλύτερη από το μέσο όρο ανοχής που διέθετε αυτή η Γενιά.

37. «**Η παλίμψηστη παρώδηση των “αθανάτων”. Ο Βαγενάς και η Ποιητική του Επιγράμματος**», *manifesto*, αφιέρωμα στον Νάσο Βαγενά, 7/8 (Φθινόπωρο 2006) 25-29.

Στη μελέτη αυτή εξετάζεται η λειτουργία και η εμβέλεια της παρωδίας, έτσι όπως εμφανίζεται στην ποιητική συλλογή του Νάσου Βαγενά *Στέφανος* (Κέδρος 2004). Συγκεκριμένα, στόχος της εργασίας είναι να δείξει με ποιον τρόπο η συλλογή αυτή καταρρίπτει δύο συνηθισμένες αγκυλώσεις της κριτικής. Η πρώτη αφορά την καθήλωση της παρωδίας σε ένα παραδοσιακό σχήμα, σύμφωνα με το οποίο δεν είναι δυνατόν να αποσυνδεθεί από το κωμικό. Η άλλη αφορά την αισθητική της αυτονομία, καθώς η παρωδία σε όλες τις εποχές θεωρούνταν παρασιτική, δεύτερης κατηγορίας λογοτεχνίας.

38. «**Τίτος Πατρίκιος: από τον Νόστο στην Περιπλάνηση**», *Κονδυλοφόρος* 6 (2007) 105-125.

Στην εργασία αυτή εξετάζεται η εξέλιξη της ποιητικής ενός από τους πολυγραφότερους ποιητές της μεταπολεμικής ποίησης. Ο Πατρίκιος, ως ποιητής που ζει την αγωνία του εκπατρισμένου Οδυσσέα, μετατρέπει την επιθυμία του νόστου σε αναζήτηση της περιπλάνησης, μέσα από σύνθετες ποιητικές διεργασίες που περιλαμβάνουν την αποκαθλωτική προοπτική της σάτιρας και της ειρωνείας, όπλο ενάντια στην οργή που προκαλεί η προδοσία και, συνάμα, μέσο άμυνας στην προσπάθεια του ανθρώπου να υπερβεί τη διάψευση. Στην εργασία μου κυρίως διερευνάται ο τρόπος με τον οποίο μεταμορφώνεται το θέμα του νόστου, βασικό θέμα της ποίησης του Πατρίκιου, σε σχέση με το πολιτικό όραμα της γενιάς, την έκπτωση της γλώσσας και της ιδεολογίας και τη συνακόλουθη διάψευση.

39. «**Ο “σερ Τζων”, ο “σερβάν του” και ο “εξωραϊσμός της αλήθειας”:** μικρός απόηχος ενός μεγάλου έτους», *μικροφιλολογικά* 23 (άνοιξη 2008) 26-29.

Αφορμή για τη συγγραφή του σύντομου αυτού άρθρου αποτέλεσαν δύο επιστολές: μια αδημοσίευτη επιστολή του Σαββίδη προς τον Σκαρίμπα και ένα απόκομμα μιας δημοσιευμένης επιστολής του Σαββίδη προς το περιοδικό *Επιθεώρηση Τέχνης*, με θέμα την τάση του Νίκου Καζαντζάκη για «εξωραϊσμό της αλήθειας». Το άρθρο

επικεντρώνεται στη διερεύνηση των απόψεων του σημαντικού ακαδημαϊκού δασκάλου και του ιδιότυπου εικονοκλάστη πεζογράφου για τον Νίκο Καζαντζάκη, οι οποίοι φαίνεται να συγκλίνουν σε μια επιφυλακτική στάση απέναντι στον καταξιωμένο Κρητικό συγγραφέα.

40. «Ο διάλογος της Καλλιόπης Σκαρίμπα με τον αδερφό της: “... με συν-με πλην κι’... υποταγή”», *Τα Νεφούρια* 20 (Φθινόπωρο 2008) 19-26.

Στη μελέτη αυτή εξετάζονται οι βασικές συνισταμένες του έργου της άγνωστης ποιήτριας και αδελφής του Σκαρίμπα Καλλιόπης Σκαρίμπα, η οποία έζησε και δημιούργησε στη σκιά του αδελφού της. Ωστόσο, η διόλου ευκαταφρόνητη ποιητική της φωνή συνιστά άλλη μια άξια «χαμηλή φωνή» του μεσοπολέμου, που αξίζει να μελετηθεί αυτόνομα, ανεξάρτητα από τον διάλογο που στήνει συνειδητά με το έργο του αδελφού της. Η μελέτη μου έχει στόχο να ανιχνεύσει τα σημεία τομής της Καλλιόπης με το ποιητικό έργο του Σκαρίμπα.

Βιβλιοκρισίες:

Μάρη Θεοδοσοπούλου, «Μια αμνημόνευτη ποιήτρια», *Ex Libris*, 2.1.03.

41. «“Η μαεστρία του ενστικτώδους παραλόγου”»: Συμβολή στη μελέτη της σχέσης του Σκαρίμπα με τον υπερρεαλισμό», *Κονδυλοφόρος* 7 (2008) 127-145.

Στη μελέτη αυτή γίνεται απόπειρα να μελετηθεί από έναν άλλο δρόμο η πολυσυζητημένη σχέση του Σκαρίμπα με τον υπερρεαλισμό. Κατ’ αρχήν διερευνώνται τα σημεία τομής των θέσεων του υπερρεαλισμού με την υποδοχή του έργου του Σκαρίμπα μέσα στην κρίσιμη δεκαετία του 1930. Ακολούθως εξετάζονται οι θέσεις του ίδιου του συγγραφέα έτσι όπως αποτυπώνονται σε διάφορα κριτικά του κείμενα. Τέλος, με αφορμή τις διαδοχικές φάσεις επεξεργασίας ενός ποιήματος που απόκειται στα κατάλοιπα του συγγραφέα, το οποίο ο ίδιος ονόμαζε «συρρεαλιστικό σχέδιο» αποτιμάται η ποιητική του Σκαρίμπα σε σχέση με την υπερρεαλιστική ποιητική. Στη μελέτη μου καταλήγω ότι η κριτική του μεσοπολέμου στηρίχθηκε σε χαρακτηριστικά της ποιητικής του Σκαρίμπα συγγενικά με τον υπερρεαλισμό, αλλά δεν αξιολόγησε επαρκώς το γεγονός ότι τα χαρακτηριστικά αυτά που συνυφαίνουν την ανατρεπτική διάσταση της γραφής τους δεν διασπούν την αφηγηματικότητα των κειμένων του, αφού εμφυτεύονται στον αφηγηματικό ιστό με απόλυτη συνέπεια. Ούτε πρόσεξε μια βασική διαφορά: στόχος του Σκαρίμπα δεν είναι η ανάδειξη της υπερπραγματικότητας αλλά

η αποδόμηση της πραγματικότητας. Εξάλλου, ό,τι τον καθιστά τελικά συγγενή των υπερρεαλιστών, στοιχειοθετεί και το σημείο μέγιστης απόκλισής του από τη «σοβαρή» και σε γενικές γραμμές, θλιμμένη Γενιά του '30.

42. «Ο Ιωάννης Μαριάμπας, ο Αντρέας Δημακούδης και η υπερβαση των ορίων», *Η νεοτερικότητα στη νεοελληνική λογοτεχνία και κριτική του 19^{ου} και του 20ού αιώνα*. Πρακτικά της ΙΒ΄ Επιστημονικής Συνάντησης του Τομέα Μεσαιωνικών και Νέων Ελληνικών Σπουδών, αφιερωμένης στη μνήμη της Σοφίας Σκοπετέα (Θεσσαλονίκη, 27-29 Μαρτίου 2009), Θεσσαλονίκη 2010, 355-372.

Συχνά έχει διατυπωθεί η άποψη ότι ο Γιάννης Σκαρίμπα και ο κατά 15 χρόνια νεότερος Νίκος Γαβριήλ Πεντζίκης αποτελούν τους πιο ρηξικέλευθους συγγραφείς της εποχής τους. Ο πρώτος, δίχως συγκροτημένη αισθητική και ιδεολογία, με όπλο την ειρωνεία, καταγράφει τον κατακερματισμό του ατόμου, υπακούοντας στη λογική των αναπόφευκτων αντιφάσεων του Είναι. Ο δεύτερος αντλώντας από τη δυτική παράδοση και την ελληνική ορθοδοξία προσπαθεί να επανασυνδέσει το άτομο με τον κόσμο του ή να αποκαταστήσει τη διαταραγμένη ενότητά του με ένα αρμονικό σύμπαν όπου το όλον είναι ο Θεός. Παρά τις θεμελιώδεις διαφορές τους ως προς την ιδιοσυγκρασία, την ιδεολογία και τη γλώσσα, το έργο των δύο κορυφαίων πεζογράφων αποτελεί ένα οδοιπορικό εξερεύνησης του υποκειμένου, καθώς και οι δύο καταγράφουν μια κοινωνία όπου το άτομο έχασε την κοινωνική του ταυτότητα και κατ' επέκτασιν την ατομικότητά του. Το πρώτο πεδίο της λογοτεχνικής τους συνάντησης βρίσκεται στο έτος 1935, όταν εκδίδουν ο μεν πρώτος το πρώτο του μυθιστόρημα και πιο σημαντικό του έργο (*Μαριάμπας*) και ο δεύτερος το πρώτο του μυθιστόρημα (*Αντρέας Δημακούδης, ένας νέος μονάχος*). Όπως έχει παρατηρηθεί συχνά από την κριτική, αλλά όπως έχουν δηλώσει και οι ίδιοι οι συγγραφείς, η σχέση τους με τους συγκεκριμένους χαρακτήρες είναι αυτοβιογραφική. Στην ανακοίνωσή μου εντοπίζω τα σημεία σύγκλισης των δύο παραπάνω χαρακτήρων, τα οποία αποκαλύπτουν την ιδιοσυγκρασιακή συγγένεια των δύο συγγραφέων και φωτίζουν τον τρόπο με τον οποίο δομούνται δύο από τους πιο ενδιαφέροντες χαρακτήρες στο πλαίσιο της νεοτερικότητας.

43. «**Η ταυτότητα του αφηγητή, ο καβαφικός “Δημάρατος” και η ετυμολογία της Ιστορίας**», 4th **European Conference of Modern Greek Studies Proceedings, 9-12 September 2010, Granada.**

www.eens.org/archiv2003-2010/Kongress/2010/Dimadis

Η ανακοίνωση αυτή συνιστά μέρος μιας ευρύτερης ερευνητικής εργασίας για τα ερευνητικά προσωπεία. Το ποίημα «Ο Δημάρατος» (1904, 1911, 1921) έχει θεωρηθεί ένα από τα πιο «δύσκολα» ποιήματα του Καβάφη, όσον αφορά την ποιητική σύλληψη, αλλά και τη δυνατότητα μιας «καθαρής» ερμηνείας. Η φιλολογική κριτική έχει διατυπώσει την άποψη ότι η επιλογή του θέματος και η εκφραστική γυμνότητα με την οποία αυτό τίθεται διαμορφώνουν τους όρους ενός αινίγματος στο οποίο ο αναγνώστης καλείται να δώσει τη δική του απάντηση. Η εσωτερική πάλη και η αμφιθυμία του πρωταγωνιστή είναι τα σημεία όπου έχουν εστιασθεί οι ερμηνευτικές απόπειρες που έχουν κατατεθεί έως σήμερα.

Ωστόσο, ένα σημαντικό στοιχείο το οποίο δεν απασχόλησε ιδιαίτερα την έρευνα είναι το προσωπείο του αφηγητή. Δεξιότηχνης στην επινόηση και τον χειρισμό αφηγητών, ο Καβάφης, έχει να επιδείξει μια ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα και πολύτροπη κλίμακα αφηγηματικών προσωπειών, τα οποία είναι καθοριστικά για την ερμηνεία της ποίησής του. Το αφηγηματικό προσωπείο του «νέου σοφιστή» ο οποίος ανταποκρίνεται στην πρόταση του Πορφύριου να «εκφράσει» πρώτα και έπειτα να «αναπτύξει ρητορικάς» το θέμα, τον Χαρακτήρα του Δημαράτου, είναι εξαιρετικά κρίσιμο για την ερμηνεία του ποιήματος. Μια ανάγνωση της ρητορικής του ποιήματος σε συνδυασμό με την ταυτότητα του αφηγητή μπορεί να προσφέρει, πιστεύω, μια στέρεα ερμηνεία του ποιήματος.

Είναι αυτονόητο ότι η αναφορά στον Νεοπλατωνικό Πορφύριο αποτελεί μέρος της ταυτότητας του αφηγηματικού προσωπείου. Τα ελάχιστα σωζόμενα αποσπάσματα από το έργο του Πορφύριου εξηγούν επαρκώς την καβαφική επιλογή του νέου σοφιστή—και ευλόγως μαθητή ή, έστω, ομοϊδεάτη του Πορφύριου—ως αφηγητή στο συγκεκριμένο ποίημα και δίνουν μια πρώτη έμμεση απάντηση στο βασικό ερώτημα που θέτει το ποίημα (και στην απάντηση του οποίου επικεντρώθηκε και η έρευνα): «Ποιος είναι ο Χαρακτήρ του Δημαράτου;»

44. «**The Rhetoric of Subversion as an Element of Style**», *Revue des Études Néohelléniques*, N.S. 6 2010, 79-105.

Ανακοίνωση στα Αγγλικά, ως keynote lecture, σε συνέδριο με θέμα τη νεοελληνική σάτιρα στο Πανεπιστήμιο του Χάρβαρντ Graduate Student Conference «The Cankered Muse: In Search of Modern Greek Satire», Harvard University, 9 Απριλίου 2005. (Ha. 26). Στην εργασία μου εξετάζεται η ρητορική της σάτιρας ως καθοριστικός παράγοντας του λογοτεχνικού ύφους. Μελετώντας πώς διαμορφώνεται μια συγκεκριμένη τεχνική της σάτιρας, το ειρωνικό προσωπείο, και πώς εξελίσσεται η ειρωνική φωνή τριών διαφορετικών συγγραφικών ιδιοσυγκρασιών του 19ου και του 20ού αιώνα, του Εμμανουήλ Ροΐδη, του Γεωργίου Βιζυηνού και του Γιάννη Σκαρίμπα, η εργασία μελετά πώς η χρήση ορισμένων τεχνικών από κάθε συγγραφέα και ο αποκλεισμός κάποιων άλλων επηρεάζεται από το ύφος τους και στη συνέχεια το επηρεάζει. Συγχρόνως, η εργασία αυτή ερευνά το πώς ο εντοπισμός της ρητορικής μπορεί να αποβεί εργαλείο για την εξέταση άλλων ζητούμενων της φιλολογικής επιστήμης, όπως π.χ. την ανίχνευση επιρροών μεταξύ των συγγραφέων.

45. «Ο Φρονξ, ο Φραγκ και οι “τεθλασμένες της αστραπής”»: σύντομη στάση στη σατιρική ενδοχώρα του Γιάννη Δάλλα», *Θέματα Λογοτεχνίας*, αφιέρωμα Γιάννης Δάλλας, 46 (2011) 186-198.

Στην εργασία αυτή επιχειρείται μια αποτίμηση της σατιρικής «εκτροπής» ενός ποιητή του οποίου διακριτικό γνώρισμα είναι η λυρική του σύσταση. Ο στόχος είναι διττός: α) από τη μια μεριά, ο εντοπισμός των σατιρικών εκβολών στις συλλογές *Ανατομία* (1971) και *Το τίμημα* (1981), όπου δημοσιεύονται συγκριτικά με τις προηγούμενες συλλογές περισσότερα ποιήματα, γραμμένα από το 1972 έως το 1980, και επιχειρούν έναν απολογισμό των δρώμενων της δικτατορίας και της μεταπολίτευσης· β) από την άλλη, η διερεύνηση της ιδιοσυστασίας της σατιρικής του φωνής, μέσα από τη μελέτη της αναγωγής του υποκειμενικού βιώματος, σε αντικειμενικό δείκτη. Ένα καλό παράδειγμα αυτής της μεταμόρφωσης συνιστά το ποίημα «Προσωπογραφία (λεπτομέρεια)» όπου συναρμόζονται δύο προσωπεία, ένα αφηγηματικό και ένα δραματικό. Η ταυτότητα των δύο προσωπειών δομείται από βιωματικά υλικά ενός προγενέστερου πεζού κειμένου του Δάλλα, που με τίτλο «Λεπτομέρειες ενός χρονικού», το οποίο γράφτηκε το 1963 και δημοσιεύτηκε το 1989. Στο πεζό κείμενο ο στόχος του αφηγητή είναι η κατάδυσή

του στο ιστορικό βίωμα και η συμφιλίωσή του με τη μοίρα του τόπου. Υπερβαίνοντας και εξορκίζοντας το βίωμα, το ποιητικό υποκείμενο, απεκδύει τελείως το δραματικό προσωπείο από τις ρεαλιστικές του συνδηλώσεις για να το αναγάγει σε σύμβολο της εφήμερης πολιτικής εξουσίας, που όσο τρόμο προκαλεί όταν μεσουρανάει, άλλη τόση θλίψη και απέχθεια συνανασύρει, όταν, μοιραία, παρακμάζει. Η μελέτη δείχνει ακόμη τους μυστικούς διαύλους που υπάρχουν ανάμεσα στην ποίηση και την πεζογραφία του Γιάννη Δάλλα, καθώς και οι δύο αρδεύονται από την ίδια πηγή.

ΣΤ. ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΤΙΚΑ ΔΟΚΙΜΙΑ

1. «Ερημικά και ειρωνικά στην ποίηση του Σπύρου Βρεττού». *Νέα Εστία* 1739 (Νοέμβριος 2001) 722-8.

Με αφορμή τη συγκεντρωτική αγγλόφωνη έκδοση των ποιημάτων ενός από τους πιο ιδιότυπους ποιητές της Γενιάς του 1980, του Σπύρου Βρεττού, (Spyros Vrettos, *Collected Poems*, μτφρ. Philip Ramp, Shoestring Press, 2000), εξετάζονται οι βασικές συνιστώσες της ποίησής του.

2. Γιώργος Σεφέρης, *Ημερολόγιο Καταστροφάτος, Γ', ...Κύπρον, ου μ' εθέσπισε...* Edition commentée. Introduction, traduction. Commentaire par Christos Papazoglou. Publications Langues 'O, Paris 2002, σελ. 387», *Κονδυλοφόρος* 2 (2002) 247-263.

Φιλολογική αποτίμηση της πολύ ενδιαφέρουσας δίγλωσσης έκδοσης της «κυπριακής» ποιητικής συλλογής του Γ. Σεφέρη *Ημερολόγιο Καταστροφάτος, Γ'* από τον Χρήστο Παπάζογλου. Στην κριτική γίνεται συστηματική εξέταση των νέων πραγματολογικών στοιχείων ή των κριτικών απόψεων που προσκομίζει σε κάθε ποίημα ο σχολιασμός του μεταφραστή και επιμελητή της έκδοσης. Επίσης, παρουσιάζονται κριτικά τα σημεία όπου διαφοροποιείται ο Παπάζογλου σε σχέση με τις δύο οριακές μελέτες με τις οποίες συνδιαλέγεται: Γ. Π. Σαββίδη, *Μια περιδιάβαση, Σχόλια στο ... Κύπρον, ου μ' εθέσπισε... του Γιώργου Σεφέρη* (1962) και Katerina Krikos-Davis, *Kolokes, A study of George Seferis' Logbook III (1953-1955)* (1994).

3. «“Σήμα δίχως σώμα”—“Λέξη που δεν βρίσκει γλώσσα”»: από το μαρτύριο του σώματος στη μαρτυρία του ρήματος», *Ποίηση 27* (άνοιξη-καλοκαίρι 2006) 247-260.

Με αφορμή την έκδοση της τελευταίας ποιητικής συλλογής του Θανάση Χατζόπουλου *No humans' land* (Μεταίχμιο 2005), η εργασία αυτή εξετάζει πώς ο στοχαστικότερος ποιητής της Γενιάς του 1980, συνομιλώντας με έναν από τους σημαντικότερους ποιητές της μεταπολεμικής Ευρώπης, τον Πάουλ Τσέλαν, οικοδομεί μια γλώσσα που ενεργοποιείται χάρη στη «σωματικότητα» της. Ισοζυγισμένη ανάμεσα στην πλησμονή του λόγου και την ένδεια της σιωπής, η γλώσσα του ποιητή δεν οφείλει την ιδιοπροσωπία της στις ξεχασμένες παρακαταθήκες των λεξικών, δεν ενδίδει στο ωραίο, αλλά ματώνει στην αγωνία της να είναι αληθινή. Εξοργισμένη από το ορυχείο της εμπειρίας, διατηρεί τη θερμότητα της μαζί με την ευκρασία του σώματος, αποκαθιστώντας τη στομωμένη κόψη των λέξεων, εξορκίζοντας την αγωνία τους.

4. «Ανάμεσα στην υπέρβαση του λόγου και την υπέρθεση της εικόνας. Μιχαήλ Μήτρας, *Διακριτικές μεταβολές*, εκδ. Απόπειρα, 2004», *Ποίηση 27* (άνοιξη-καλοκαίρι 2006) 287-295.

Με αφορμή τη συγκεντρωτική έκδοση του έργου του Μιχαήλ Μήτρα, του σημαντικότερου εκπροσώπου της *συγκεκριμένης ποίησης* στην Ελλάδα, το δοκίμιο αυτό εξετάζει τη λειτουργία και τη δυναμική της ποίησής του. Γνωστή από τη σχηματική ποίηση της αρχαιότητας η τάση για πειραματισμούς σε όλα τα γεωγραφικά μήκη και πλάτη πέρασε από διάφορες ανατρεπτικές τεχνοτροπίες που συστηματικά αναπτύχθηκαν μέσα στο ανανεωτικό κλίμα των αρχών του 20ού αιώνα για να καταλήξουν στη σημερινή *υπολογιστική ποίηση* ή *ποίηση του video*. Δημιούργημα της δεκαετίας του 1950 η *συγκεκριμένη ποίηση* αποτελεί σύμμετρη λόγο και εικόνας σε μεγάλη ποικιλία συνδυασμών. Ο Μιχαήλ Μήτρας, μια από τις πιο ιδιότυπες φωνές της Γενιάς του '70, αφοσιώθηκε στη *συγκεκριμένη ποίηση* μετατοπίζοντας το στόχο του από συλλογή σε συλλογή και αποσοβώντας, έτσι, την αναγνωστική αθυμία που ενεδρεύει από την εύκολη έκπτωση των ευρημάτων του σε μανιέρα. Με ρητή αναφορά στη φράση του Γκόμπροβιτς «Η μορφή είναι πάντα μια παρωδία της μορφής» η ποίηση του Μήτρα επαναφέρει τον προβληματισμό του,

ύστερα από μια πορεία είκοσι χρόνων, στο διαχρονικό και διολισθαίνον ερώτημα «Τι είναι ποίηση;»

5. «Από την αληθοφάνεια της Ιστορίας στην Αλήθεια της αφήγησης», *Πόρφυρας* 120 (Ιούλιος-Σεπτέμβριος 2006) 305-312.

Στο άρθρο αυτό εξετάζεται η αφηγηματική τεχνική του Θωμά Σκάσση στο μεταμοντερνιστικό αφήγημα *Το ρολόι της σκιάς* («Πόλις», 2004), το οποίο επαναθέτει γόνιμα, που σημαίνει επαναδραστηριοποιεί, τη σχέση αφήγησης και ιστορικού τεκμηρίου. Ο μυθιστορηματικός λόγος του πεζογράφου χωνεύει μέσα του ποικίλα τεκμήρια βιωμένου χρόνου μετουσιωμένα σε «τεκμήρια λόγου», θέτοντας έτσι το ζήτημα της σχέσης κειμενικότητας και πραγματικότητας, της δυνατότητας αναπαράστασης της πραγματικότητας, της αληθοφάνειας της ιστορικής αφήγησης, της εγκυρότητας της τεκμηρίωσης και πλήθος άλλα ερωτήματα, τα οποία, δικαίως, προκάλεσαν και ποικίλες αναγνώσεις του μυθιστορήματος. Η παλίμψηστη ιστοριογραφική αφήγηση του Σκάσση, προχωρά συναιρώντας αφηγηματικά πρωτογενή και δεδομένο λόγο, ενώ συγχρόνως εκθέτει τις ραφές της σύνθεσης τους, επινοώντας μια νέα «μυθική μέθοδο», μέσα από την οποία η παραμένει λόγος παραμυθίας και απόλαυσης.

6. «Ο αθάνατος λόγος της φύσης και η “εφήμερη φλυαρία” της ποίησης» [Με αφορμή τη συγκεντρωτική έκδοση της ποίησης του Αργύρη Χιόνη, *Η φωνή της σιωπής*], *Ποίηση* 29 (άνοιξη-καλοκαίρι 2007) 255-264.

Διερεύνηση της εξέλιξης της ποιητικής του Αργύρη Χιόνη έτσι όπως αποτυπώνεται στις δέκα συλλογές του τόμου, ύστερα από σαράντα χρόνια ποιητικής δημιουργίας. Η απόπειρα εντοπισμού των βασικών χαρακτηριστικών της ποίησής του περνά μέσα από τη μελέτη των ποιημάτων ποιητικής για να ακολουθήσει το νήμα τους στη διαχρονική τους αποτύπωση.

7. «Η ποιητική του καθημερινού και του εφήμερου στην ποίηση του Χρήστου Λάσκαρη», *Πόρφυρας* 129 (χειμώνας 2008) 388-392.

Έκφραση χαμηλόφωνη, με κυρίαρχα μέσα το ουσιαστικό και το ρήμα, δίχως ψιμύθια και λυρικές εξάρσεις ο ποιητής που τιμούμε απόψε κατάφερε να δημιουργήσει μια τελείως προσωπική ποιητική της οποίας βασικά χαρακτηριστικά είναι η λιτότητα των εκφραστικών μέσων και η βιωματική προέλευση της πρώτης ύλης. Ολιγόστιχα ως επί το πλείστον τα ποιήματά του ενορχηστρώνουν ένα κόσμο καθημερινό αναδεικνύοντας την περιγραφική δύναμη του λόγου και αποσιωπώντας το καίριο το οποίο αναδύεται και επιβάλλεται με τρόπο άρρητο και δραστικό. Διότι, ο Λάσκαρης, όπως και ο άλλος μεγάλος δάσκαλός του τον οποίο μνημονεύει στο έργο του, ο Καβάφης, αγαπά τη ρεαλιστική σκηνοθεσία του ποιητικού μικρόκοσμου και «αναθέτει» την έκλυση της ποιητικής συγκίνησης, είτε στην ανατροπή που επιφέρει ο συχνά αποφθεγματικός τελευταίος στίχος είτε στην υπονόηση.

8. «Ο λυσιμελής πόθος: μεταφορά ή κυριολεξία;», *Poema.gr* [ηλεκτρονικό περιοδικό για την ποίηση]

Το άρθρο αυτό αφορά την έκδοση του ιδιαίτερα καλαίσθητου τόμου, με τίτλο *Λυσιμελής πόθος*, των εκδόσεων «Καστανιώτης & Διάττων», που κοσμεί το ωραιότατο σχέδιο του Γιάννη Ψυχοπαίδη. Ο τόμος περιλαμβάνει εκατόν εννέα ποιήματα, γραμμένα σε διάρκεια μεγαλύτερη από μισό αιώνα (από το 1949 έως το 2007), στεγασμένα σε οκτώ ποιητικές συλλογές. Ο Τίτος Πατρίκιος δηλώνει εξ αρχής την καταγωγική σύσταση της ποίησής του με την εναρκτήρια αρχιλόχεια επιγραφή της συλλογής, το μονόστιχο σπάραγμα «αλλά μ' ο λυσιμελής, ω 'ταίρε, δάμναται πόθος». Το κατά πόσο ο λυρικός της αρχαιότητας είναι συμβατός με το ηχώχρωμα της ποιητικής φωνής του Πατρίκιου συνιστά ένα ερώτημα που ανακύπτει αβίαστα κατά την ανάγνωση της συλλογής και στο οποίο αποπειρώμαι να απαντήσω με βάση τον εύρωστο ερωτικό-πολιτικό λόγο του ποιητή.

9. «Η “διαιώνιση των παροδικών κι ακαριαίων” ως μέθοδος ανθρωπογνωσίας», *Διαβάζω*, 500 (Οκτώβριος 2009) 120-124.

Τρίτη εργασία για το έργο του Τίτου Πατρίκιου η σύντομη αυτή μελέτη, συμπληρωματική των άλλων, εστιάζει στο πώς ο ποιητικός λόγος πραγματώνει την αναγωγή της συγχρονίας στη διαχρονία, του εφήμερου στο αιώνιο. Μέσα από τη δυναμική διάδρασή του με τον Άλλο ο πολύπλαγκτος και πολυπράγμων ποιητής στοχεύει στην αποκρυστάλλωση της ταυτότητάς του, σε κάθε νέα φάση της ζωής του.

10. **«Χορεύοντας βάσανα σε στροφές ιάμβων: Για την ποιητική του Αλέξανδρου Φωσταίνη», *Κ*, 19 (Δεκέμβριος 2009) 207-216.**

Ολιγογράφος και αφοσιωμένος στην ποιητική μυθολογία που εξ αρχής δημιούργησε, ο Αλέξανδρος Φωσταίνης ξεκίνησε την ποιητική του σταδιοδρομία στη φάση της βιολογικής και πνευματικής του ωριμότητας. Έτσι, τα ποιήματά του είχαν εξ αρχής αυτή την ιδιαίτερη και μοναδική για κάθε ποιητή χροιά που τα καθιστά αναγνωρίσιμα. Η ποίησή του, θυμόσοφη δίχως να φιλοσοφεί, πολιτική δίχως να ρητορεύει, συγκινησιακά φορτισμένη δίχως να αισθηματολογεί, αναπτύσσεται πάνω σε τρεις βασικούς άξονες: παρελθόν/παρόν, ύπαρξη/φθορά, ανάταση/πτώση. Αυτούς τους τρεις άξονες, στη διαχρονική τους μεταλλαγή, διερευνώ στην εργασία μου.

11. **«Πτωχώσεις του μυαλού όλο βοή και πάθος. Σκέψεις για την ποιητική της Ανθής Μαρωνίτη», *Ποιητική*, 4 (Φθινόπωρο-χειμώνας 2009) 313-319.**

Στην εργασία αυτή εξετάζεται ο τρόπος με τον οποίο αρθρώνονται οι βασικοί άξονες της ιδιότυπης ποίησης της Ανθής Μαρωνίτη στη δωδεκάχρονη πορεία της. Η εξ αρχής αναγνωρίσιμη και ώριμη ποιητική της φωνή αλώνει τον αναγνώστη μέσω της συναισθησίας, η οποία σχετίζεται άμεσα με τον αυτοπροσδιορισμό του ποιητικού υποκειμένου και τη σωματικότητα του εαυτού ως μέσου αυτογνωσίας. Η έντονη αυτοσυνειδησία της, ο έλεγχος του πάθους, η αυστηρή οργάνωση του λόγου είναι κάποιες από τις ιδιότητες στις οποίες οφείλεται ο δωρικός λυρισμός της.

12. **«Από το υλικό που είναι φτιαγμένα τα όνειρα» [Για την παραμυθία της γραφής και τα «παραμύθια» του Αργύρη Χιόνη], *Νέα Εστία* 1826 (Οκτώβριος 2009) 704-709.**

Με εργαλείο το παράδοξο και την ειρωνεία ο Αργύρης Χιόνης καταθέτει στο βιβλίο του *Το οριζόντιο ύψος και άλλες αφύσικες ιστορίες* (Αθήνα: Κίχλη, 2008) δέκα μαγικά παραμύθια τα οποία αποθεώνουν το χειρισμό του λογοτεχνικού ψεύδους και δημιουργούν εξ αρχής έναν ορίζοντα προσδοκιών, που εκτείνεται στην επικράτεια του παραμυθιού. Στην εργασία μου προσπαθώ να ανιχνεύσω τον τρόπο με τον οποίο λειτουργούν η αλληγορία και η ειρωνεία μέσω της «μαγικής» γραφής του

παραμυθιού με στόχο τον σχολιασμό της πραγματικότητας αλλά και τη διατήρηση της παραμυθίας της γραφής.

13. **«Σε αναζήτηση ταυτότητας. Γιώργος Βέης: Από το Τόκιο στο Χαρτούμ», *Οδός Πανός*, 149 (Ιούλιος-Σεπτέμβριος 2010) 196-200.**

Στην εργασία αυτή εξετάζεται η υβριδική γραφή στο βιβλίο του Βέη, όπου η ποίηση και ο πεζός λόγος, η δοκιμαϊκή γραφή και η εμπειριστατωμένη γνώση, το διακειμενικό παιχνίδι και η στοχαστική περιδιάβαση απομακρύνουν το εγχείρημά του από τη γενεαλογία της ταξιδιωτικής λογοτεχνίας, όπου αυθόρμητα το κατατάσσει κανείς. Το βιβλίο αναπτύσσει σταδιακά μέσω θεωρητικών περιδινίσεων το πάντα επίκαιρο και σύνθετο ζήτημα της ταυτότητας. Ως άνθρωπος της μετανεωτερικότητας ο συγγραφέας γίνεται μέρος του τοπίου, απλό και συνάμα πολυσύνθετο κομμάτι της πόλης, έμψυχο παράρτημά της, σύνορο και οφθαλμός. Παρόμοια με τους γιαπωνέζικους κήπους-κείμενα, το βιβλίο αυτό, ένα παλίμψηστο γνώσης και στοχασμού, με αφορμή την ετερότητα του Τόκιο και του Χαρτούμ γίνεται ταξίδι αυτογνωσίας.

14.

Z. ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΕΣ ΣΕ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

1. **«Μια ετερόκλητη αλλά νόμιμη “φιλολογική παρέα”:** Γιώργος Παγανός: *Τρεις μεταπολεμικοί πεζογράφοι. Χριστόφορος Μηλιώνης- Νίκος Μπακόλας- Η.Χ. Παπαδημητρακόπουλος*, Νεφέλη, 1998, σ. 172», *Θέματα Λογοτεχνίας*, Αφιέρωμα στον ποιητή Κυριάκο Χαραλαμπίδη, 12 (Ιούλιος-Οκτώβριος 1999) 213-218.

Κριτική αποτίμηση του παραπάνω βιβλίου, το οποίο είναι γραμμένο με μεθοδολογική ανεξιθρησκία: ο συγγραφέας προσεγγίζει το έργο τριών σημαντικών μεταπολεμικών πεζογράφων δίχως την επιβολή μιας «δοσμένης», δηλαδή έτοιμης μεθόδου, αλλά επινοεί μια μέθοδο που έχει στόχο να αποκωδικοποιήσει, να συσχετίσει και να ερμηνεύσει τα λογοτεχνικά κείμενα, τηρώντας ισορροπία ανάμεσα στη γραμματολογική και στην ερμηνευτική πραγμάτευση. Παρά τις επιμέρους αντιρρήσεις που μπορεί να έχει κανείς, π.χ. για τους συγχρονικούς πίνακες που

συνοδεύουν την έκδοση, το βιβλίο του Παγανού είναι ιδιαίτερα χρήσιμο για όσους μελετούν την πεζογραφία αυτής της περιόδου.

2. «Η αναγνωστική απόλαυση της ποίησης ως επιστήμη», *Πόρφυρας* 93 (Ιανουάριος-Μάρτιος 2000) 364-6.

Κριτική παρουσίαση της *Ανθολογίας Νεότερης Ελληνικής Ποίησης 1980-1997* («Νεφέλη», 1998) του Ευριπίδη Γαραντούδη, η οποία συζητήθηκε πολύ από ποιητές και κριτικούς. Πριμοδοτώντας την αναγνωστική απόλαυση, ο Γαραντούδης προέταξε τα ποιήματα, επέθεσε τα σύντομα βιογραφικά σημειώματα και ολοκλήρωσε την προσπάθειά του με ένα φιλολογικό επίμετρο, το οποίο αποτελεί εν μέρει το χρονικό της επικράτησης του όρου «γενιά», συζητά προβλήματα μεθοδολογίας, προσδιορίζει τη φυσιογνωμία της ποίησης μέσα από το πρίσμα του μοντερνισμού και εξετάζει τη μορφολογία της ποίησης αυτής της εποχής. Στο άρθρο μου συζητώ τη χρησιμότητα μιας τόσο προσωπικής ανθολογίας και καταθέτω επιμέρους διαφωνίες, όπως την αναντιστοιχία ανθολόγησης και συνοδευτικού σημειώματος, την αξιολόγηση και την κατάταξη των ποιητών τους κτλ.

3. «Στη ρίζα του λόγου—στη ρίζα του λυρισμού», *Εντευκτήριο* 63 (Δεκέμβριος 2003) 111-113.

Κριτική παρουσίαση της ποιητικής συλλογής του Διονύση Καρατζά, *Πότε μίλα πότε φίλα*, Μεταίχμιο, 2003.

4. «Ιστορία vs Ποίηση», *Νέα Εστία* 1763 (Ιανουάριος 2004) 110-114.

Κριτική παρουσίαση της ποιητικής συλλογής του Σπύρου Βρεττού *Πράξη Απλή*, Αθήνα, Γαβριηλίδης, 2003.

5. «“Κραυγές χαράς” και “γόοι τάφου” ή η θάλλουσα φυσιολογία του θανάτου», *Ποίηση* 24 (Φθινόπωρο-Χειμώνας 2004) 276-283.

Κριτική παρουσίαση της ποιητικής συλλογής του Αργύρη Χιόνη, *Στο Υπόγειο*, Αθήνα, «Νεφέλη», 2004.

6. «Περί όνου προσώπου και προσωπείου», *Εντευκτήριο* 67 (Δεκέμβριος 2004) 191-193.

Κριτική παρουσίαση του βιβλίου του Κ. Γ. Κασίνη, *Ονολογικές Μεταμορφώσεις. Πρόσωπα και Προσωπεία της Ελληνικής Σάτιρας*, εκδόσεις Χατζηνικολή, 2004. Το βιβλίο καλύπτει ένα από τα μείζονα κενά της Νεοελληνικής Φιλολογίας, τη μελέτη της νεοελληνικής σάτιρας. Συγκεκριμένα ο συγγραφέας διερευνά πώς μεταμορφώνεται ένα αγαπημένο προσωπείο της σάτιρας, ο όνος, από την αρχαιότητα έως σήμερα.

7. «Οι μεταμορφώσεις μιας πόλης: *Ευρίπου οι ακατάληπτες παλίρροιες... Η Χαλκίδα στη λογοτεχνία*, επιμ. Άγγελος Μαντάς, Χαλκίδα, «Διάμετρος» 2005, σ. 284», *Νέα Εστία* 1791 (Ιούλιος-Αύγουστος 2006) 117-122.

Κριτική παρουσίαση του καλαίσθητου τόμου της Διαμέτρου, που φιλοξενεί 32 πεζογραφικά και έξι ποιητικά κείμενα τα οποία σχετίζονται με την πόλη της Χαλκίδας, από το 1778 όταν δημοσιεύεται ο *Κανών Περιεκτικός* του αιρετικού λογίου του Διαφωτισμού Καισάριου Δαπόντε έως σήμερα, με σημαντικό και πλούσιο σταθμό τη Γενιά του Τριάντα. Πρωτεϊκή και διολισθαίνουσα η Χαλκίδα στοιχειοθετείται λογοτεχνικά με ποικίλους τρόπους τόσο στη λογοτεχνία του 19ου όσο και στον 20ό αιώνα. Ιστορική ή ιστορικοφανής, κυριολεκτική ή μετωνυμική, η Χαλκίδα αποκτά ιδιαίτερο ενδιαφέρον, ως λογοτεχνικός τόπος, όταν αποκωδικοποιείται με όρους της αφήγησης.

15. «Στα ίχνη της καρνωτακικής νέκριας: Σπύρος Λ. Βρεττός, *Το εγκώμιο της φυγής*, Γαβριηλίδης, Αθήνα, 2006», *Poeticanet* [ηλεκτρονικό περιοδικό], Νοέμβριος 2006.

Το βιβλίο του Βρεττού αποκαλύπτει την ουσιαστική του μαθητεία στο έργο του Καρνωτάκη. Ο ποιητής αναδιατάσσει γνωστό μας υλικό, επαναπροσεγγίζει διάσημα κείμενα μέσα από τη δική του ποιητική ιδιοσυστασία και από ένα συγκεκριμένο ερμηνευτικό πλαίσιο. Μέσω αυτών των κειμένων που έχουν όλα γραφτεί το έτος 1928 ο Βρεττός, συνεπής στην κειμενοκεντρική του μεθοδολογία, ανιχνεύει την

περιπέτεια του λόγου διερευνώντας τη γενεσιουργό αιτία του, τις πραγματικές συνθήκες μέσα από τις οποίες αναδύθηκε. Η καρυωτακική νέκυια ανασυστήνεται υπερβαίνοντας τη μυθοποιητική και παραποιητική άλω της αυτοχειρίας που περιβάλλει το έργο. Το βιβλίο του Βρεττού είναι μια ακόμη απόδειξη της εγγενούς αντίστασης του καρυωτακικού έργου στον μυθοποιητικό μηχανισμό της παλαιότερης κριτικής.

16. «Στο πνεύμα μιας ουσιαστικής επικοινωνίας μεταξύ των βαλκανικών λαών: *Αίμος. Ανθολογία Βαλκανικής Ποίησης*», «Οι φίλοι του περιοδικού *Αντί*», 2006, *Ποίηση* 28 (Άνοιξη –καλοκαίρι 2007) 252-255.

Στο άρθρο αυτό αποτιμάται η συστηματική εργασία επτά εθνικών επιτροπών η οποία κατέληξε στην επιλογή περίπου δέκα ποιητών του 19^{ου} και του 20ού αιώνα από κάθε χώρα, των οποίων ποιήματα μεταφράστηκαν στις επτά κυρίαρχες γλώσσες των Βαλκανίων και περιλήφθηκαν στο εξαιρετικά καλαίσθητο τόμο που δημοσίευσε η πολιτιστική εταιρεία. «Οι φίλοι του περιοδικού *Αντί*». Η ευγενική αυτή σύλληψη οφείλεται στον Βούλγαρο ποιητή και μεταφραστή Στέφαν Γκέτσεφ, στη μνήμη του οποίου αφιερώνεται το βιβλίο. Είναι η πρώτη φορά που η ποίηση επτά βαλκανικών χωρών (Ελλάδας, Αλβανίας, Βοσνίας-Ερζεγοβίνης, Βουλγαρίας, Ρουμανίας, Σερβίας και Μαυροβουνίου, και της Δημοκρατίας της Μακεδονίας) συσστεγάζεται σε έναν τόμο, καθιστώντας και πνευματικούς γείτονες λαούς που γειτονεύουν γεωγραφικά, αλλά επικοινωνούν μέσω του καταλυτικού ευρωπαϊκού διαύλου.

10. «Γιώργος Σεφέρης, *Βαρνάβας Καλοστέφανος. Τα σχεδιάσματα, Φιλολογική έκδοση Ναταλία Δεληγιαννάκη, Αθήνα, ΜΙΕΤ, 2007, σ. 405*», *Κονδυλοφόρος* 6 (2007) 159-162.

Κριτική παρουσίαση της φιλολογικής έκδοσης του ημιτελούς μυθιστορήματος τους Σεφέρη *Βαρνάβας Καλοστέφανος* (γρ. 1954-1956), του οποίου το χειρόγραφο απόκειται από το 1997 στο Αρχείο του ποιητή στη Γεννάδειο βιβλιοθήκη. Η πολύ καλά επιμελημένη έκδοση αποτελεί σημαντική συνεισφορά στη βιβλιογραφία Σεφέρη όχι μόνο γιατί συμπληρώνει την εικόνα του πεζογράφου Σεφέρη και φωτίζει από άλλο δρόμο την καταλυτική σχέση του με το «θαύμα» της Κύπρου, αλλά κυρίως,

γιατί, αποκαλύπτοντας το εργαστήριο του συγγραφέα θέτει ερωτήματα σε σχέση με την ποιητική του συγκρότηση και ηθική.

11. «Πηγές της πεζογραφίας του Γιάννη Σκαρίμπα. Από τη μανική επιδρασιολογία στη νηφάλια ανίχνευση των πηγών», *Η Μελέτη*, τ. Δ', 2008, 271-277.

Αποτίμηση της διατριβής του Συμεών Σταμπουλού (*Πηγές της πεζογραφίας του Γιάννη Σκαρίμπα*) που εκδόθηκε από τον Σύλλογο προς Διάδοσιν των Ωφελίμων Βιβλίων, και αποκαθιστά την έλλειψη μιας συγκριτικής μελέτης, γεγονός που έχει ζημιώσει την πρόταση ανανέωσης που επεχείρησε ο Σκαρίμπα στα πεζογραφικά δεδομένα του ελληνικού μεσοπολέμου. Την έλλειψη αυτή αποκαθιστά επιτυχώς το παραπάνω βιβλίο διερευνώντας με επάρκεια τις διακειμενικές διαστρωματώσεις, τα ομολογημένα ή μη δάνεια, τις επιδράσεις και τα παράλληλα μοτίβα που αφορούν στη σχέση των έργων του Σκαρίμπα με την ελληνική και την ευρωπαϊκή λογοτεχνία. Αναμφίβολα, η παραπάνω κατάθεση αποτελεί ένα σταθμό στον τρόπο πρόσληψης της σκαριμπικής πεζογραφίας και στο ταμείο καταθέσεων της συγκριτολογικής προσέγγισης αναφορικά με το έργο της Γενιάς του '30.

ΥΠΟ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ

α. ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ

1. «Πολιτική δυσπραγία και ποιητική δυστοκία. Στα ίχνη της ποιητικής του Δημήτρη Δασκαλόπουλου». Τόμος αφιερωμένος στην ποίηση του Δημήτρη Δασκαλόπουλου, εκδ. Γαβριηλίδης, 2010. (Κατατίθεται βεβαίωση)

Ξεκινώντας την ποιητική του σταδιοδρομία υπό τη σκέπη της σεφερικής ποιητικής ο Δασκαλόπουλος αφομοιώνει δημιουργικά τα στοιχεία ποιητικής ή τα μοτίβα της σεφερικής ποίησης που τον εκφράζουν, για να δημιουργήσει μια ποίηση βαθύτατα πολιτική. Με σημείο κορύφωσης τη συνομιλία του με τον φανταστικό Ερμόλαο για το πρόβλημα της κρίσης της ποίησης, πρόβλημα οπωσδήποτε πολιτικό, ο Δασκαλόπουλος παύει να αρδεύει τα ποιητικά του άνθη αντλώντας από το σεφερικό αντλιοστάσιο, και μετά από έναν σταθμό στην καβαφική ενδοχώρα, αποτυπώνει την εμπειρία του αιώνιου μέσα στο εφήμερο με προσωπικό τρόπο. Η διερεύνηση του

θέματος της εργασίας μου ξεδιπλώνεται πάνω σε δύο άξονες: α) ανίχνευση των βασικών θεματικών μοτίβων και συμβόλων, που δομούν την ποιητική μυθολογία του Δασκαλόπουλου σε όλο το εύρος της ποιητικής του παραγωγής, με παράλληλη αναφορά στη δομική και στιχουργική της σύστασής β) εντοπισμός και ερμηνεία της ρητής, υπόρρητης ή άρρητης διακειμενικής σύστασης της ποίησής του.

β. ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΤΙΚΑ ΔΟΚΙΜΙΑ

γ. ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΕΣ ΣΕ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

- 1. «Ελάχιστη τροχιά στο διαστελλόμενο σύμπαν: Πάνος Νίκου, *Κίνηση προσαρμογής*, Αθήνα, Γαβριηλίδης, 2008», *Poema.gr*, 2009. (Κατατίθεται βεβαίωση)**

«Περίεργος και ζωντανός», σύμφωνα με τον αυτοπροσδιορισμό του ποιητικού εγώ στο ομώνυμο ποίημα ο Πάνος Νίκου είναι ένας ποιητής που με αδιάλειπτη εγρήγορση, πασχίζει να γειώσει τις «ιδέες», όπως ο ίδιος συχνά αποκαλεί τις έννοιες του χρόνου, του έρωτα, του θανάτου, στην απτή πραγματικότητα. Στην εργασία μου προσπαθώ να προσδιορίσω τον τρόπο με τον οποίο το παλλόμενο νοητικό υλικό που συχνά εκτίθεται στον αναγνώστη απορηματικά μετουσιώνεται σε ποιητικό λόγο.

- 2. «Μη μεταφράζεις τη λέξη που δεν ακούγεται»: *Ανθολογία πορτογαλικής ποίησης*», *Poeticanet.gr* [ηλεκτρονικό περιοδικό]. (Κατατίθεται βεβαίωση)**

Το εγχείρημα του Μίμη Σουλιώτη να μεταφράσει διακόσια ενενήντα τρία ποιήματα πενήντα οκτώ ποιητών που γεννήθηκαν από το 1967 έως το 1972 αποκτά ιδιαίτερο ενδιαφέρον καθώς η πορτογαλική γλώσσα ανήκει στις «αδύναμες» μεταφραστικά γλώσσες, γεγονός που συμπαρασύρει και τη λογοτεχνία. Ο μεταφραστής πέτυχε να αποδώσει τη μοναδικότητα του ρυθμού που χαρακτηρίζει τις διαφορετικές φωνές που συστεγάζονται στον τόμο, παίρνοντας συχνά πρωτοβουλίες σωτήριες για τη λειτουργικότητα του αποτελέσματος.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΙΚΟ ΕΡΓΟ ΣΕ ΕΞΕΛΙΞΗ

1. «Η λειτουργία του προσωπείου στην ποίηση του Κ. Π. Καβάφη».

Η χρήση του προσωπείου αποτελεί σημαντικό ζήτημα για τη λογοτεχνία και την κριτική, εφόσον συνυφαίνεται με άλλα μείζονα ζητούμενα της αναγνωστικής εμπειρίας: την αφηγηματική τεχνική, το ήθος του κειμένου, την ερμηνευτική διαδικασία. Από τα πλέον σημαντικά προσωπεία στην παγκόσμια λογοτεχνία, είναι το ειρωνικό αφηγηματικό προσωπείο, το οποίο λειτουργεί με ποικίλους τρόπους. Ο Καβάφης, κατεξοχήν ειρωνικός ποιητής, χρησιμοποιεί ευρύτατο φάσμα ειρωνικών αφηγητών οι οποίοι μεταμορφώνονται ποικιλοτρόπως. Στην εργασία αυτή εξετάζω τις μεταμορφώσεις των καβαφικών αφηγητών, που άλλοτε αμφίθυμοι, άλλοτε στοχαστικοί, αποτελούν ένα καίριο στοιχείο της καβαφικής ποιητικής το οποίο ελάχιστα έχει προσεχθεί έως σήμερα, παρά την τεράστια βιβλιογραφία για το έργο του.

2. Συγκεντρωτική φιλολογική έκδοση των ποιημάτων του Γιάννη Σκαρίμπα.

Ελάχιστα μελετημένο και εξαντλημένο εκδοτικά εδώ και χρόνια το ποιητικό έργο του Σκαρίμπα θα συγκεντρωθεί σε ένα τόμο, ο οποίος εκτός από τα ποιήματα που ο ίδιος είχε συμπεριλάβει στη συγκεντρωτική έκδοση των Απάντων του (1970), θα περιλάβει και ποιήματα πρωτόλεια, αθησαύριστα, μεταγενέστερα και ένθετα στα πεζογραφήματά του. Η έκδοση θα είναι φιλολογική χρηστική, απαλλαγμένη από τα λάθη των πρώτων δημοσιεύσεων και θα περιλαμβάνει πρώτες δημοσιεύσεις, ερμηνευτικές σημειώσεις και στιχουργικές παρατηρήσεις.

3. «Ασύμβατη συνοδοιπορία. Η σχέση του Σκαρίμπα με τη Γενιά του Τριάντα».

Ιδιόρρυθμη η περίπτωση του Σκαρίμπα στη νεοελληνική λογοτεχνία έχει δημιουργήσει στην έρευνα πολλά ερωτηματικά όχι μόνον όσον αφορά το ριζοσπαστικό για την εποχή του πεζογραφικό του έργο, αλλά και όσον αφορά τη σχέση του με του συνοδοιπόρους του, τις πολιτικές του απόψεις, τη θέση του για πνευματικά θέματα. Εικονοκλάστης και αιρετικός σε πολλά θέματα ο Σκαρίμπας πήρε ενεργό μέρος στη σύρραξη επαρχίας-κέντρου, τη μεγαλύτερη πνευματική διαμάχη της δεκαετίας του 1930 και υπήρξε ιδιαίτερα καυστικός με βασικούς

εκπροσώπους της Γενιάς του '30. Η εργασία αυτή εκκινώντας από συνεντεύξεις του Σκαρίμπα ή από αλληλογραφία του με τους συγκαίρινους του αξιοποιεί υλικό του Αρχείου, αθησαύριστα κείμενα του Σκαρίμπα στον Τύπο της εποχής και επιχειρεί μια ανατομία της σχέσης του με καθιερωμένους συγγραφείς της Γενιάς του, όπως ο Θεοτοκάς, ο Καραγάτσης, ο Τερζάκης, ο Βενέζης, ο Σεφέρης, ο Μελάς κ.ά. Παράλληλα, διερευνά τη θέση του πάνω σε μείζονα πολιτικά θέματα όπως το Κυπριακό, ο αμερικάνικος ιμπεριαλισμός, ο ρόλος του Εθνικού Θεάτρου, ο θεσμός των Κρατικών Βραβείων κ.ο.κ.

4. «Αλληλογραφία Γιάννη Σκαρίμπα και Κατίνας Μπάιλα».

Σχολιασμένη έκδοση των 40 επιστολών του Σκαρίμπα προς την Κατίνα Μπάιλα, εκδότρια του σημαντικού περιοδικού *Κυκλάδες* (Σύρος, 1930-1932). Το πολύτιμο αυτό υλικό ήρθε στο φως πρόσφατα και φωτίζει μια ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα εποχή της διαμόρφωσης του Σκαρίμπα για την οποία δεν έχουμε άλλη πληροφόρηση.

5. *Ζακύνθιος Ανθών*

Το βιβλίο προέκυψε από μεταπτυχιακό σεμινάριο που οργάνωσε το Μ.Ι.Ε.Τ. και διηύθυνε ο Γ.Π. Σαββίδης, και εντάχθηκε στις μεταπτυχιακές μου σπουδές. Αποτελεί μονογραφία για το περιοδικό *Ζακύνθιος Ανθών*, η οποία προγραμματίστηκε προς έκδοση στη σειρά μονογραφιών για περιοδικά του 19ου και 20ού αιώνα, που διευθύνει ο Χ. Α. Καράογλου στο University Studio Press. Εκτός από την αποτίμηση του ρόλου του εκδότη και των συνεργατών, καθώς και της συνεισφοράς του περιοδικού στην νεοελληνική λογοτεχνία και κριτική, ο τόμος συνοδεύεται από ευρητήρια έτσι ώστε να είναι ένα χρήσιμο εργαλείο για τους ερευνητές.

6. «Το Κρατικό Θέατρο Θεσσαλονίκης (1941-1945)».

Η εργασία αυτή αφορά τη θεατρική ζωή της Θεσσαλονίκης από το 1930 έως τον Εμφύλιο Πόλεμο. Εστιάζεται κυρίως στην πρώτη απόπειρα ίδρυσης επίσημου κρατικού θεάτρου στη Θεσσαλονίκη, μέσα στην Κατοχή, όταν η βουλγαρική προπαγάνδα πίεζε να εγκατασταθεί στη Θεσσαλονίκη κλιμάκιο του θεάτρου της Σόφιας. Κάτω από αντίξοες συνθήκες ιδρύθηκε θέατρο με κορυφαία στελέχη, το

οποίο συνέβαλε κατά πολύ όχι μόνον στην αναβάθμιση της θεατρικής ζωής της πόλης, αλλά και υπήρξε ένας πυρήνας νόμιμης αντίστασης. Για την αποτίμηση της θεατρικής ζωής της εποχής βασίστηκα κυρίως σε αποδελτίωση του ημερήσιου και περιοδικού τύπου της εποχής, σε έρευνα αρχειακού υλικού του Θεατρικού Μουσείου Αθηνών αλλά και ιδιωτικών αρχείων, και σε προσωπικές μαρτυρίες ανθρώπων που έπαιξαν σημαντικό ρόλο στο Κ.Θ.Θ. Η εργασία συνοδεύεται από πλούσιο φωτογραφικό υλικό και ντοκουμέντα (έγγραφα και επιστολές) σχετικά με τον ρόλο των παραγόντων του θεάτρου στην αντίσταση και την καταλυτική υπέρβαση της λογοκρισίας μέσα από το αυτοσχεδιαστικό ταλέντο κάποιων στελεχών του. Η εργασία αυτή, επεξεργασμένη ξανά, θα δημοσιευτεί, σε συνοπτική μορφή, σε τόμο που αφορά τη διαπολιτισμική ιστορία της Θεσσαλονίκης από τις εκδόσεις Ηρόδοτος με επιμέλεια του Stephane Sawas.

ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΗΤΩΝ ΣΕ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΜΟΥ

Ενδεικτικός κατάλογος

- 1.Ν. Δ. Τριανταφυλλόπουλος, «Για τη “Βιβλιογραφία Σκαρίμπα”», *Προοδευτική Εύβοια*, 21.5.1987.
- 2.Ν. Δ. Τριανταφυλλόπουλος, «Σημειώσεις στον Σκαρίμπα», ανάτυπο από τον ΚΖ'/1986-87 τόμο του «Αρχείου Ευβοϊκών Μελετών», σ. 55.
- 3.Θεοδώρα Παυλίδου, «Οι ουρανοκατέβατοι και ο Γιώργος Σεφέρης», *Επίκαιρη*, 23-24 Απριλίου 1988.
- 4.Γ. Π. Σαββίδης, *Καστανόχωμα*, Αθήνα, Καστανιώτης, 1989, σ. 12.
5. _____, «Το ατελές ποίημα σε ξένους και έλληνες ρομαντικούς», *Περίπλους* 23 (Φθινόπωρο 1989) 150.
- 6.Ν. Δ. Τριανταφυλλόπουλος, «Τρεις επιστολές και ένα σημείωμα του Γ. Σκαρίμπα», ανάτυπο από τον ΚΗ'/1988-89 τόμο του «Αρχείου Ευβοϊκών Μελετών», σ. 51.
- 7.Γιώργος Κεχαγιόγλου, «Το λυρικό σώμα μιας άγρυπνης συνείδησης: μικρός πρόλογος στα ποιήματα του Γ. Θ. Βαφόπουλου», στον τόμο, Γ. Θ. Βαφόπουλος, Θεσσαλονίκη: *Άπαντα τα ποιητικά*, «Παρατηρητής», 1990, σ. 13.
- 8.Γ. Θ. Βαφόπουλος, *Σελίδες αυτοβιογραφίας*, τ. Ε', Θεσσαλονίκη: «Παρατηρητής», [1991], σ. 193-194, 203-204.

9. Κανών περιεκτικός πολλών εξαιρέτων πραγμάτων των εις πολλάς πόλεις και νήσους και έθνη και ζώα, εγνωσμένων (1778), υπό Κωνσταντίνου Δαπόντε, επιμέλεια Γ. Π. Σαββίδης, Αθήνα, «Ποικίλη Στοά», 1991, σ. 91.
10. Δημήτρης Δασκαλόπουλος, «Ο δικός μου Σεφέρης», *Εντευκτήριο* 16 (Σεπτέμβριος 1991) 24 (Βλ. τώρα και *Συμπαθητική μελάνη*, Αθήνα: «Ερμής» 1999, 74).
11. Πάν. Μουλλάς, *Ο λόγος της απουσίας*, Αθήνα, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, 1992, σ. 13.
12. Γιάννης Παπακώστας, «Γιάννης Σκαρίμπας-Νικήτας Ράντος», *Ελευθεροτυπία*, 31.8.92.
13. *Ο Παπαδιαμάντης μεταφράζει*, επιμέλεια: Ν. Δ. Τριανταφυλλόπουλου, Αθήνα, «Λήθη», 1993, σ. 8.
14. Δημήτρης Τζιόβας, *Το παλίμνηστο της ελληνικής αφήγησης, Από την αφηγηματολογία στη διαλογικότητα*. Αθήνα, «Οδυσσέας», 1993, σ. 197.
15. Δημήτρης Δασκαλόπουλος, «Ο Γ. Σεφέρης, ο Γ. Π. Σαββίδης και η Κύπρος», *Ρόπτρο* 1 (Ιανουάριος 1993) 14. (Βλ. τώρα και *Συμπαθητική μελάνη*, Αθήνα, «Ερμής», 1999, 110).
16. Φώτης Δημητρακόπουλος—Γεωργία Γαλάνη, «Εννέα γράμματα του Γιώργου Σεφέρη: 1953-1967», *Ακτή*, Σειρά λογοτεχνικής μελέτης 12, Λευκωσία, 1994, *passim*.
17. Γιώργος Καλλίνης, *Μοντερνιστικά στοιχεία και τεχνικές στη μεσοπολεμική μυθιστορηματική παραγωγή του Κοσμά Πολίτη*, διατριβή επί διδακτορία, Θεσσαλονίκη, 1995.
18. Κύπρος Χρυσάνθης, *Λόγος για τον Γ. Θ. Βαφόπουλο*. Βιβλιογραφικά: Νίκος Παναγιώτου. Λευκωσία, Εθνική Εταιρεία Ελλήνων Λογοτεχνών Κύπρου, 1995, σ. 67.
19. Κ. Γ. Κασίνης, «Πώς γράφονται τα μυθιστορήματα, Γ'», *Πόρφυρας* 75 (Οκτώβριος-Δεκέμβριος 1995) 18-22.
20. Στέφανος Διαλησμάς, «Εκδοχές του χιούμορ στο *Μπολιβάρ* του Νίκου Εγγονόπουλου», *Σημείο* 3 (1995) 147 [συμπεριλήφθηκε στον τόμο *Νίκος Εγγονόπουλος: ωραίος σαν Έλληνας*, επιμέλεια: Γιώργης Γιατρομανωλάκης, Αθήνα: Ίδρυμα Γουλανδή Χορν, 1996, σ. 82].
21. Σούλα Παπαγεωργοπούλου, *Αθησαύριστα και ανέκδοτα έργα του Γιάννη Σκαρίμπα*, 1995, *passim*. (Διατριβή επί διδακτορία).
22. Χ. Α. Καράογλου, «Βιβλιογραφίες λογοτεχνών. Θεωρητικά και μεθοδολογικά ζητήματα», *Μολυβδοκονδυλοπελεκητής* 5 (1995/96) 97.

23. Σωτήρης Τριβιζάς, *Το σουρρεαλιστικό σκάνδαλο*. Αθήνα, Καστανιώτης, 1996, passim.
24. Αθηνά Βογιατζόγλου, «Μια άλλη ματιά στον ελληνικό υπερρεαλισμό: Παρωδίες 1939-1945», *Ελληνικά* 46, 1996, passim.
25. David Ricks, «Παράδοση και πρωτοτυπία. Η περίπτωση του Σκαρίμπα», στον τόμο *Η ελευθέρωση των μορφών. Η ελληνική ποίηση από τον έμμετρο στον ελεύθερο στίχο (1880-1940)*, επιμ. Νάσος Βαγενάς, Ηράκλειο, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 1996, σ. 175-185 passim.
26. Φώτης Δημητρακόπουλος, «Για όλα τα πάντα», *Η Λέξη* 134 (Ιούλιος-Αύγουστος 1996) 481, 485, 486.
27. *Συγγραφείς στο χρόνο. Ημερολόγιο 1997. Γιάννης Σκαρίμπα*, επιμ. Ν. Δ. Τριανταφυλλόπουλος, Χαλκίδα, «Διάμετρος» 1996, passim.
28. Αθηνά Βογιατζόγλου, «Νίκος Εγγονόπουλος, *Ωραίος σαν Έλληνας* [Εννέα μελέτες]. Επιμέλεια Γιώργης Γιατρομανωλάκης, Αθήνα, Ίδρυμα Γουλανδρή-Χορν 1996, σελ. 153», *Ποίηση* 8 (φθινόπωρο-χειμώνας 1996) 245.
29. Συμεών Σταμπούλου, *Πηγές της πεζογραφίας του Γιάννη Σκαρίμπα*, Αθήνα, 1996, passim (Διατριβή επί διδακτορία).
30. Roderick Beaton, *Εισαγωγή στη Νεότερη Ελληνική Λογοτεχνία, Ποίηση και Πεζογραφία 1821-1992*, μτφ.: Ευαγγελία Ζουγρού--Μαριάννα Σπανάκη, Αθήνα, «Νεφέλη», 1996, σ. 198.
31. Ξ. Α. Κοκόλης, «Σκαριμπικά 1», *Μικροφιλολογικά* [Λευκωσία], 1 (Άνοιξη 1997) 27.
32. Γιώργος Δ. Σαρηγιάννης, «Αισθήσεις ποίησης», *Η Καθημερινή*, 13 Μαΐου 1997.
33. Λ. Τσιριμώκου, «Χαρούμενο ρέκβιεμ», *Αντί* 649 (5.12.97) 48.
34. Δημήτρης Δασκαλόπουλος, *Παρωδίες καβαφικών ποιημάτων (1917-1997)*, Αθήνα, Πατάκης, 1997, σ. 24.
35. Ναταλία Δεληγιαννάκη, «Το χιούμορ του ποιητή στον *Ερωτόκριτο*». *Οι ποιητές του Γ. Π. Σαββίδη*, Αθήνα, Σπουδαστήριο Νέου Ελληνισμού, 1998, σ. 156.
36. Κ. Ι. Κασίνης, *Διασταυρώσεις, Μελέτες για τον ΙΘ' & Κ' ΑΙ.*, Αθήνα, εκδ. Χατζηνικολή, 1998, σ. 266, 281, 282, 283, 288, 290, 291, 296, 298.
37. Μαρία Ιατρού, «Τα όστρακα της Ταυρίας και τα όρια της παρωδίας», *Σημείο* (1998) 144, 145, 146, 155, 156, 158.
38. Ξ. Α. Κοκόλης, «Μυθιστορηματικών δεδομένων ευθυγράμμιση», *Αντί*, 691 (16.7.99) 44.

39. *Συγγραφείς στο χρόνο. Γιώργος Σεφέρης*. Επιμ. Ν. Δ. Τριανταφυλλόπουλος, Χαλκίδα, «Διάμετρος», 1999, passim.
40. Κωστής Μπαστιάς, *Φιλολογικοί περίπατοι, Συνομιλίες με 38 συγγραφείς του 20ού αιώνα*. Εισαγωγή—επιμέλεια: Αλέξης Ζήρας, Αθήνα, Καστανιώτης, 1999, σ. 222, 224, 229.
41. *Η παλαιότερη πεζογραφία μας. Από τις αρχές της ως τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο*, τ. Β', 2, 15^{ος} αι.-1830, Εισαγωγή Παν. Μουλλάς, Γραμματολογική εισαγωγή, παρουσίαση-ανθολόγηση των τόμων Β'1 και Β'2: Γιώργος Κεχαγιόγλου, Αθήνα, Σοκόλης, 1999, σ. 335, 36, 37.
42. *Henri Tonnet, Ιστορία του Ελληνικού Μυθιστορήματος*, μτφ. Μαρίνα Καραμάνου, Επιμ. Μτφ. Γ. Φ. Γαλάνης, Αθήνα, Πατάκης, 1999, σ. 249-250.
43. Δημήτρης Δασκαλόπουλος, «Ρόδης Ρούφος-Lawrence Durrell», *Συμπαθητική μελάνη*, Αθήνα, «Ερμής», 1999, σ. 96.
44. Roderick Beaton, *An Introduction to Modern Greek Literature*, Oxford, Oxford University Press, 1999, σ. 390.
45. Κυριάκος Χαραλαμπίδης, *Δοκίμιν*, Αθήνα, «Άγρα», 2000, σ. 201.
46. Αναστασία Τριανταφυλλίδου, «Τα φεγγάρια του Μαριάμπα. (Σκαριμπικό σημείωμα)», *Μικροφιλολογικά* 7 (Άνοιξη 2000) 14-17.
47. Δώρα Μέντη, «Γ. Σεφέρη, “Με τον τρόπο του Γ. Σ.”, Σάτιρα εις εαυτόν», *Νέα Εστία* 1728 (Νοέμβριος 2000) 669, 670.
48. Παπάζογλου Χρήστος, «Σχόλια στο ποίημα “Πενθεύς” του Γ. Σεφέρη», *Κτερίσματα. Φιλολογικά Μελετήματα αφιερωμένα στον Ιωάννη Σ. Καμπίτση (1838-1990)*, επιμέλεια Γ. Μ. Σηφάκης, Ηράκλειο, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 2000, σ. 164.
49. Vicente Fernández González, *La ciudad de las Ideas. Sobre la poesía de C. P. Cavafis y sus traducciones castellanas*. Nueva Roma 13, Consejo superior de investigaciones científicas. Universidad de Málaga. Madrid, 2001, XXIII.
50. Μαίρη Μικέ, *Μεταμφιέσεις στη Νεοελληνική πεζογραφία (19^{ος}-20ός αιώνας)*, Αθήνα, «Κέδρος», 2001, σ. 351, 352.
51. Κατερίνα Κρίκου-Davis, *Κολόκες, Μελέτη για τη συλλογή του Γιώργου Σεφέρη ημερολόγιο Καταστρώματος, Γ' (1953-1955)*, μτφ. Τώνης Μόζερ, Αθήνα, «Ιδεόγραμμα», 2002, σ. 22, 54.

52. Geroge Sféris, *Journal de Bord, III. Chypre, où [Apollo] m' ordonna par oracle...*.
Édition commentée. Introduction, traduction, commentaire par Christos Papazoglou.
Paris—Athènes: Publications langues'ο—Néféli, 2002, 335.
53. Τάσος Γουδέλης, «Μίμηση και δημιουργία», *Ελευθεροτυπία* [Βιβλιοθήκη],
11.10.2002.
54. Β. Χατζηβασιλείου, *Ελευθεροτυπία* [Βιβλιοθήκη], 11.1.2002.
55. Δημήτρης Δασκαλόπουλος, «Ο Γ. Π. Σαββίδης ανάμεσα στον Καβάφη και τον
Σεφέρη», *Κονδυλοφόρος* 1 (2002) 309.
56. Παναγιώτης Νικολαΐδης, «Παραμυθία της περιπλάνησης, του έρωτα και της
ποίησης», *Άνευ* 5 (Ιούνιος-Αύγουστος 2002) 81.
57. Ευριπίδης Γαραντούδης, «Ο Σεφέρης ανάμεσα στον έμμετρο και στον ελεύθερο
στίχο», *Ο Σεφέρης ως αναγνώστης της ευρωπαϊκής λογοτεχνίας*, Θεσσαλονίκη,
University Studio Press, 2002, 154.
58. *Ελληνικά Καβαφογενή Ποιήματα (1909-2001)*. Ανθολογία. Επιλογή—παρουσίαση—
σχόλια: Δημήτρης Δασκαλόπουλος, Πάτρα, Εκδόσεις Πανεπιστημίου Πατρών, 2003,
σ. 267, 290.
59. Σταματία Λαουμτζή, «Έπος της μνήμης», *Νέα Εστία* 1758 (Ιούλιος-Αύγουστος 2003)
121, 122.
60. Κ. Χρυσομάλλη-Henrich, «Η φενάκη της γραφής», *Πόρφυρας* 108 (Ιούλιος-
Σεπτέμβριος 2003) 219, 220, 223.
61. Mario Vitti, *Ιστορία της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας*, Αθήνα, Οδυσσεάς, 2003, 396.
62. Γιώργος Κεχαγιόγλου, «Σκέψεις και προτάσεις για τον “Πραματευτή από τη
Σιδώνα”», *Γιώργος Σεφέρης, Το ζύγισμα της καλοσύνης*, επιμέλεια Μιχάλης Πιερής,
Αθήνα, «Μεσόγειος», 2004, σ. 356, 360.
63. Κ. Γ. Κασίνης, *Ονολογικές Μεταμορφώσεις. Πρόσωπα και Προσωπεία της Ελληνικής
Σάτιρας*. Αθήνα, εκδ. Χατζηνικολή, 2004, σ. 9, 10, 11.
64. Ελευθέριος Παπαλεοντίου, «Ειρωνικές Στιγμές του Κώστα Μόντη», *Φιλόπατρις*,
Αφιέρωμα στον Αλέξη-Euldad Solà, επιμέλεια Μόσχος Μορφακίδης, Γρανάδα, 2004,
σ. 419-440.
65. Π. Νικολαΐδης, «Ταξίδι σκοτεινό του έρωτα και της ποίησης», *Ποίηση* 24
(φθινόπωρο-χειμώνας 2004) 292.
66. Δώρα Μέντη-Ολυμπία Ταχοπούλου, *Βιβλιογραφικός Οδηγός των ποιημάτων του
Γιώργου Σεφέρη*, Ρέθυμνο, Ινστιτούτο Μεσογειακών Σπουδών, 2004, passim.

67. Γιώργος Καραμπελιάς, «Η υπαρξιακή διάσταση της ποίησης του Γιάννη Σκαρίμπα», *manifesto 2* (άνοιξη 2005) 20.
68. Μαρώ και Γιώργος Σεφέρης. *Αλληλογραφία Β' (1944-1959)*, φιλολογική επιμέλεια Μαρία Στασινοπούλου, Αθήνα, «Ίκαρος», 2005, 31, 188, 651.
69. Orestis Karavas, *Lucien et la tragédie*, Walter de Gruyter, 2005, *passim*.
70. Σούλα Παπαγεωργοπούλου, *Για τον Γιάννη Σκαρίμπα, 8 κείμενα και 1 συνέντευξη*, Αθήνα, «Πορθμός», 2006, σ. 17, 20, 36, 37.
71. Συμεών Σταμπούλου, *Πηγές της πεζογραφίας του Γιάννη Σκαρίμπα*, Αθήνα, ΣΩΒ, 2006, σ. 123, 135, 151, 175, 179, 181, 209, 210, 229, 236, 254, 260, 272, 273, 280, 282, 289, 305, 307, 317, 318, 320, 323, 328, 330, 336, 338, 351, 354, 355, 361, 369, 370, 376, 399, 411, 418, 422, 432, 459, 477, 478, 479, 481, 486, 487.
72. Λευτέρης Παπαλεοντίου, «Ο σατιρικός Βασίλης Μιχαηλίδης», *Κονδυλοφόρος 5* (2006) 174, 176.
73. Σταυρούλα Γ. Τσούπρου, «Η ...—(δια)κειμενικότητα ως σχόλιο (στο πεζογραφικό έργο του Τάσου Αθανασιάδη)/η θεωρητική θεμελίωση και το προϋπάρχον τοπίο», *Δια-κείμενα 8* (2006) 329-330.
74. Anthony Drakopoulos, “On Cavafean Irony and the Elusive ‘Wholeness’”, *Culture and Memory*, Special Issue on Modern Greek Studies (Australia and New Zeland), Sydney, 2006, 191-201.
75. Π. Δ. Μαστροδημήτρης, «Γιάννη Σκαρίμπα “ο ιδαλγός της Χαλκίδας”», *Πρακτικά Α' Πανελληνίου Συνεδρίου για τον Σκαρίμπα*, Χαλκίδα, «Διάμετρος» 2007, σ. 22, 24.
76. Γεωργία Λαδογιάννη, «Το *θείο Τραγί* και η ποιητική του μοντερνισμού», *Πρακτικά Α' Πανελληνίου Συνεδρίου για τον Σκαρίμπα*, Χαλκίδα, «Διάμετρος», 2007, σ. 41, 44, 45, 47, 48, 49, 50.
77. Γ. Δ. Παγανός, «Μαριάμπα: “νέα συνείδηση από το μεθύσι άλλων τόπων”», *Πρακτικά Α' Πανελληνίου Συνεδρίου για τον Σκαρίμπα*, Χαλκίδα, «Διάμετρος», 2007, σ. 56, 58, 60, 62.
78. Ν. Δ. Τριανταφυλλόπουλος, «Πρώτες και ύστερες γραφές», *Πρακτικά Α' Πανελληνίου Συνεδρίου για τον Σκαρίμπα*, Χαλκίδα, «Διάμετρος», 2007, σ. 69, 70.
79. Ελένη Κόλλια, «Οι νεολογισμοί ως στοιχείο ύφους στο *Σόλο του Φίγκαρω*», *Πρακτικά Α' Πανελληνίου Συνεδρίου για τον Σκαρίμπα*, Χαλκίδα, «Διάμετρος», 2007, σ. 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84.

80. Άγγελος Μαντάς, «Η διήγηση και η μίμηση ως αφηγηματικές τεχνικές στον Σκαρίμπα», *Πρακτικά Α΄ Πανελληνίου Συνεδρίου για τον Σκαρίμπα*, Χαλκίδα, «Διάμετρος», 2007, σ. 88, 89, 90, 92, 93, 94, 95, 98.
81. Κυριακή Χρα, «Η επανάληψη στο έργο του Γιάννη Σκαρίμπα», *Πρακτικά Α΄ Πανελληνίου Συνεδρίου για τον Σκαρίμπα*, Χαλκίδα, «Διάμετρος», 2007, σ.101, 103, 104, 106, 110.
82. Λάμπρος Βαρελάς, «Κύκλωμα συνθετικό»: Η σφιχτοδεμένη πλοκή ως δομικό στοιχείο της πεζογραφίας του Γιάννη Σκαρίμπα», *Πρακτικά Α΄ Πανελληνίου Συνεδρίου για τον Σκαρίμπα*, Χαλκίδα, «Διάμετρος», 2007, σ. 121, 122, 123, 124.
83. Γιάννης Παπακώστας, «“Βάρα στο σταυρό”: Μια ατελέσφορη εκδοτική απόπειρα», *Πρακτικά Α΄ Πανελληνίου Συνεδρίου για τον Σκαρίμπα*, Χαλκίδα, «Διάμετρος», 2007, σ. 134, 137.
84. Χριστόφορος Μηλιώνης, «Ο Σκαρίμπας του Τόλη Καζαντζή», *Πρακτικά Α΄ Πανελληνίου Συνεδρίου για τον Σκαρίμπα*, Χαλκίδα, «Διάμετρος», 2007, σ. 198, 199.
85. Σάββας Παύλου, «Το “κινούμενο δάσος” παρά Σακεσπήρω και Σκαρίμπα», *Πρακτικά Α΄ Πανελληνίου Συνεδρίου για τον Σκαρίμπα*, Χαλκίδα, «Διάμετρος», 2007, σ. 219, 221, 222, 225, 229, 230, 231.
86. Χριστίνα Ντουνιά, «Απηχίσεις του Ε.Α. Πόε στο έργο του Γιάννη Σκαρίμπα», *Πρακτικά Α΄ Πανελληνίου Συνεδρίου για τον Σκαρίμπα*, Χαλκίδα, «Διάμετρος», 2007, σ. 250, 251.
87. Ιωάννα Ναούμ, «Το μακρύ (ρομαντικό) χέρι του Καραγκιόζη: αρλεκίνοι, νευρόσπαστα, χαρτονόμουτρα στο συρτό χορό του Σκαρίμπα», *Πρακτικά Α΄ Πανελληνίου Συνεδρίου για τον Σκαρίμπα*, Χαλκίδα, «Διάμετρος», 2007, σ. 256, 260, 262.
88. Συμεών Σταμπουλού, «Ο ίσκιος της Γραφής. Όψεις μιας επίμονης εικόνας του Γιάννη Σκαρίμπα», *Πρακτικά Α΄ Πανελληνίου Συνεδρίου για τον Σκαρίμπα*, Χαλκίδα, «Διάμετρος», 2007, σ. 292, 294, 295.
89. Χρυσούλα Παπαγεωργοπούλου, «Χαλκίδα—Γιάννης Σκαρίμπας. Γιατί εδώ και όχι αλλού;», *Πρακτικά Α΄ Πανελληνίου Συνεδρίου για τον Σκαρίμπα*, Χαλκίδα, «Διάμετρος», 2007, σ. 318, 320.
90. Λουκάς Κούσουλας, «Ο Σκαρίμπας και η μυθολογία της Χαλκίδας», *Πρακτικά Α΄ Πανελληνίου Συνεδρίου για τον Σκαρίμπα*, Χαλκίδα, «Διάμετρος», 2007, σ. 329.
91. Σταυρούλα Τσουμπρου, *Τάσος Αθανασιάδης. Με τα μάτια της γενιάς μας*, Αθήνα, Γρηγόρης, 2007, σ. 134, 135, 136, 137.

92. Καίτη Διαμαντάκου-Αγάθου, *Περί τραγωδίας και τρυγωδίας. Οκτώ διαδρομές στο τραγικό & το κωμικό θέατρο*, Αθήνα, Παπαζήσης, 2007, σ. 437-438, 453, 455, 506-507, 512-513, 517, 520, 524-525, 542, 546, 552, 580.
93. Ευριπίδης Γαραντούδης, *Από τον μοντερνισμό στη σύγχρονη ποίηση 1930-2006*, Αθήνα, Καστανιώτης, 2007, σ. 35, 213.
94. Δώρα Μέντη, *Πρόσωπα και Προσωπεία, Εκδοχές της λογοτεχνικής ταυτότητας σε νεότερους Έλληνες ποιητές*, Αθήνα, «Gutenberg», 2007, σ. 70, 120.
95. Κ. Χρυσομάλλη-Henrich, «Εξέλιξη και μεταλλαγή της γερμανικής ρομαντικής ειρωνείας (18^{ος} αι.) στο έργο του Παύλου Μάτεσι, *Ο Ελληνικός κόσμος ανάμεσα στην εποχή του Διαφωτισμού και στον εικοστό αιώνα*, Πρακτικά του Γ' Ευρωπαϊκού Συνεδρίου Νεοελληνικών Σπουδών της Ευρωπαϊκής Εταιρείας Νεοελληνικών Σπουδών, Αθήνα, «Ελληνικά Γράμματα», 2007, σ. 618, 620, 622.
96. Κ. Χρυσομάλλη-Henrich, «Σάτιρα και Ειρωνεία: Στοιχεία ανατροπής της τραγικότητας στο *Η μητέρα του σκύλου* του Παύλου Μάτεσι», *Νεοελληνικός Πολιτισμός. Παράδοση και Νεωτερικότητα*, Actas del III Congreso de Neohelenistas de Iberoamérica. Editores: Javier Alonso Aldama Y Olga Omatos Sáenz, Universidad del País Vasco, Servicio Editorial, 2007, σ. 330, 331, 332, 334, 335, 337, 338, 340.
97. Αλεξάνδρα Ζερβού, «Ευγένιος ο παρωδός, της εποχής μας κληρωτός, ή οι περιπέτειες των λέξεων και των κειμένων», *Κείμενα* 6 (Σεπτέμβριος 2007) 3.
98. Ιωάννα Ναούμ, *Μειδιάμα αλγεινόν (1860-1930). Η ποιητική του κλαυσίγελου και ίχνη της ρομαντικής γενεαλογίας της*, Θεσσαλονίκη, 2007, passim [ανέκδοτη διδακτορική διατριβή].
99. Χριστόφορος Μηλιώνης, «Η σεμνοτυφία του Σκαρίμπα», *μικροφιλολογικά*, 23 (άνοιξη 2008) 31.
100. Γιώργος Σεφέρης, *Βαρνάβας Καλοστέφανος. Τα σχέδιάματα*. Φιλολογική έκδοση Ναταλία Δεληγιαννάκη, Αθήνα, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, 2007, σ. 300, 359.
101. Αλεξάνδρα Σαμουήλ, *Ιδαλγός της ιδέας. Η περιπλάνηση του Δον Κιχώτη στην ελληνική λογοτεχνία*, Αθήνα, «Πόλις» 2007, σ. 161, 266.
102. Καίτη Διαμαντάκου-Αγάθου, «Από τον Αριστοφάνη στον Μποστ: η επιβίωση της “παρατραγωδίας”». Κωνσταντίνος Α. Δημάδης, επιμέλεια. *Ο ελληνικός κόσμος ανάμεσα στην εποχή του Διαφωτισμού και στον εικοστό αιώνα. Πρακτικά του Γ'*

- Ευρωπαϊκού Συνεδρίου Νεοελληνικών Σπουδών (ΕΕΝΣ). Βουκουρέστι, 2-4 Ιουνίου 2006*, Τόμος Γ', Αθήνα, «Ελληνικά Γράμματα», 2007, σ. 205, 208, 210, 212.
103. Θανάσης Αγάθος, «Η χιουμοριστική διάσταση του μυθιστορήματος *Ο Χριστός ξανασταυρώνεται*». *Διαβάζω. Αφιέρωμα: Το χιούμορ στο Νίκο Καζαντζάκη*, 480 (Δεκ. 2007) 216.
104. Παναγιώτης Νούτσος, «Ετερογένεια και ποικιλία των μοντερνιστικών αποκρυσταλλώσεων του μεσοπολέμου» *Προστίψεις στο πεδίο της λογοτεχνίας*, Αθήνα, «Ελληνικά Γράμματα», 2008, σ. 97.
105. Paola Maria Minucci, «La “patria amara” di Michalis Pieris, στο Michalis Pieris, *Metamorfosi di città (1978-2008)*», a cura di Paola Maria Minucci, Roma, Donzelli Editore, 2008, σ. 256-257.
106. Eleni Papargyriou, “Intertextuality as a Reading Performance. Playful Citations in Yannis Skarimba’s *Mariambas*», *Journal of Modern Greek Studies*, vol. 26, n. 1, May 2008, passim.
107. Stéphane Sawas, «Visages de Salonique au XXe siècle», *Mesogeios* 34, Herodotos 2008, 161-171, passim.
108. «Το κωμικό και η σημασία του γέλιου», Forum: In Nomine Portal, 8.3.09.
109. Ναπολέον Λαπαθιώτης, *Σατιρικοί στίχοι*, επιμέλεια Λευτέρης Παπαλεοντίου, *μικροφιλολογικά τετράδια 7*, Λευκωσία, 2009, σ. 23, 34.
110. Συμεών Γρ. Σταμπούλου, *Ο ίσκιος της γραφής. Μελέτες και σημειώματα για το ν Γιάννη Σκαρίμπα*, Αθήνα, «Άγκυρα», 2009, 48, 51, 55, 57, 65, 76, 78, 79.
111. Μιχ. Γ. Μπακογιάννης, «Ο μετεωρισμός του λόγου: Το πεζογραφικό έργο του Άντη Χατζηαδάμου με επίκεντρο τη *Ζανζουέρα*», *Πόρφυρας* 131 (Απρίλιος-Ιούνιος 2009) 120, 122.
112. Γιώργος Ανδρειωμένος, «Η σάτιρα στην υπηρεσία της εκπαίδευσης: το παράδειγμα του Γεωργίου Σουρή», *Πόρφυρας* 133 (Οκτώβριος-Δεκέμβριος 2009) 361.
113. Δημήτρης Κόκκορης, «Σάτιρα: από τον Καρυωτάκη στον Σεφέρη», *Πόρφυρας* 133 (Οκτώβριος-Δεκέμβριος 2009) 378.
114. Αθηνά Κορούλη, «Η ιδιαιτερότητα της ποιητικής φωνής του Ν. Σαρακηνού», *Πόρφυρας* 133 (Οκτώβριος-Δεκέμβριος 2009) 386.
115. Κώστας Περούλης, *Τρελός, Μπουφόνος, Κλόουν. Πρόδρομοι σχηματισμοί της λογοτεχνίας και του υποκειμένου της νεωτερικότητας: Το παράδειγμα των Shakespeare, Diderot και Beckett*, Διδακτορική διατριβή, Θεσσαλονίκη, γχ, 159.

116. Αγγέλα Καστρινάκη, «Παίζοντας με σουρντίνα στο Μεσοπόλεμο», *Χαμηλές φωνές στη λογοτεχνία*, Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας, 2009, 112, 113, 115.
117. Έλλη Φιλοκύπρου, «Η ποίηση ως εξορία», *Χαμηλές φωνές στη λογοτεχνία*, Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας, 2009, 257.
118. Έλλη Φιλοκύπρου, *Η Γενιά του Καρυωτάκη. Φεύγοντας τη μάστιγα του λόγου*, Νεφέλη, 2009, passim.
119. Σάββας Παύλου, «Ο Σεφέρης και ο κυνικός φιλέλληνας Ντάρελ», *Μικροφιλολογικά και άλλα*, Κέντρο Μελετών Ιεράς Μονής Κύκκου, 2010, 159.
120. Βασίλης Βασιλειάδης, «“Περίεργα και αινιγματικά πεζογραφήματα”. Η κριτική υποδοχή της νεοτερικής πεζογραφίας στις αρχές της δεκαετίας του 1930», *Η νεοτερικότητα στη νεοελληνική λογοτεχνία και κριτική του 19^{ου} και του 20ού αιώνα*. Πρακτικά της ΙΒ΄ Συνάντησης του Τομέα Μεσαιωνικών και Νέων Ελληνικών Σπουδών, αφιερωμένης στη μνήμη της Σοφίας Σκοπετέα, Θεσσαλονίκη 2010, 293, 300.
121. Γιώργος Κεχαγιόγλου - Λευτέρης Παπαλεοντίου, *Ιστορία της νεότερης Κυπριακής Λογοτεχνίας*, Λευκωσία 2010, Δημοσιεύματα του Κέντρου Επιστημονικών Ερευνών LI, σελ. 11, 726, 760, 806, 815, 819.
122. Παναγιώτα Χατζηγεωργίου, *Οι μεταμορφώσεις του αντιήρωα: από την Πάπισσα Ιωάννα στα Βαμμένα κόκκινα μαλλιά*, Διδακτορική διατριβή, Πανεπιστήμιο Αθηνών 2010, passim.
123. Stavroula Tsouprou, “*Guards of Achaia. The Ironic Tasos Athanasiadis*”, *Revue des Études Néohelléniques*, N.S. 6 2010, 76.
124. Σοφία Γαβριηλίδου, «Τιτλοφόρηση και χιούμορ στην παιδική λογοτεχνία», *Διακείμενα*, 12 (2010) 40.
125. Έλενα Ματσάγγου, *Το φανταστικό ως τρόπος και οι αφηγήσεις του φανταστικού στο χώρο της νεοελληνικής διηγηματογραφίας του εικοστού αιώνα*. Διδακτορική διατριβή, Πανεπιστήμιο Κύπρου, 2011, 166, 188, 332.
126. Αθηνά Βογιατζόγλου, «Ο Ναπολέων Λαπαθιώτης και η τέχνη της παρωδίας», *Νέα Εστία*, τόμ. 169, 1841 (Φεβρουάριος 2011) 243, 244.
127. Δημήτρης Τζιόβας, *Ο μύθος της Γενιάς του Τριάντα. Νεοτερικότητα, Ελληνικότητα και πολιτισμική ιδεολογία*, Αθήνα, Πόλις, 2011, 52, 374, 442-443.